

Voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen ja sen kehittäminen Itä-Suomen poliisilaitoksessa

Jarno Siitari

mAMK2021

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Jarno Siitari

Julkaisun nimi: Voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen ja sen kehittäminen Itä-Suomen poliisilaitoksessa

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen, laadullinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Kirsi Viitanen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu, mitä fyysiseen voimankäyttöön liittyvien motoristen taitojen oppiminen vaatii ja millaiset valmiudet poliisin voimankäytön kenttäkouluttajilla tulisi tähän liittyen olla. Lisäksi tutkimuksella on pyritty selvittämään, millä tasolla Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen on ja millä tavalla kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön koulutusta tulisi kehittää.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja teemahaastattelun keinoin. Tutkimuksessa oli haastateltavina yhteensä viisi voimankäytön kenttäkouluttajaa, jotka työskentelevät eri puolilla Itä-Suomen poliisilaitoksen aluetta. Kolme haastateltavista oli pitkään poliisissa työskennelleitä ja kokeneita kenttäkouluttajia, joilla oli myös aiempaa kamppailulajiharrastustaustaa. Kaksi haastateltavaa olivat muita kokemattomampia kouluttajia, joilla ei ollut poliisihallinnon koulutuksen ulkopuolelta saatua kamppailukokemusta.

Tutkimuksessa havaittiin, että motoristen taitojen oppiminen vaatii valtavasti toistoja ja jatkuvaa sekä säännöllistä harjoittelua. Myös ammattimaisen kouluttajan merkitys korostui fyysisen voimankäyttöön liittyvien taitojen oppimisen edellytyksiä selvitettyä. Haastatteluissa nousi esiin suurimpana epäkohtana koulutukseen käytössä olevan ajan vähäisyys ja myös laajat tasoerot kouluttajien osaamisessa. Kouluttajien koulutusta tulisi haastateltavien näkemysten mukaan olennaisesti lisätä ja koulutukseen käytettävä aika tulisi myös käyttää tehokkaammin itse koulutukseen.

Sivumäärä: 72

Tarkastuskuukausi ja vuosi: lokakuu 2023

Avainsanat: Oppiminen, motorisen taidon oppiminen, kamppailutaidot, kouluttajakoulutus, asiantuntijuus, Itä-Suomen poliisilaitos, Poliisiammattikorkeakoulu, fyysinen voimankäyttö

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimuksen tausta ja aiemmat tutkimukset	3
2 TUTKIMUSASETELMA	7
2.1 Tutkimuskysymys	7
2.2 Aiheen rajaaminen.....	7
2.3 Kvalitatiivinen tutkimus	8
2.4 Haastattelut	9
2.5 Haastateltavien valinta	11
2.6 Haastatteluiden toteutus	12
2.7 Analyysimenetelmät	13
2.8 Kerrytetyn aineiston analysointi	14
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	15
3.1 Poliisin voimankäyttösäännökset ja voimankäytön koulutus	15
3.1.1 Voimankäyttöön liittyviä määritelmiä	15
3.1.2 Poliisin tehtävä ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen.....	16
3.1.3 Voimankäyttökoulutus Poliisi (AMK) -tutkinnossa.....	18
3.1.4 Voimankäytön koulutus poliisiyksiköissä	20
3.1.5 Voimankäytön kouluttajakoulutus Poliisiammattikorkeakoulussa.....	20
3.2 Oppimisesta	22
3.2.1 Aikuinen oppijana.....	22
3.2.2 Oppimisen kokonaismalli	23
3.2.3 Behavioristinen oppimiskäsitys	23
3.2.4 Konstruktivistinen oppimiskäsitys	25
3.2.5 Kokemuksellinen oppiminen.....	26
3.2.6 Motorisen taidon oppiminen (liikuntataidon oppiminen).....	27
3.2.7 Siirtovaikutus	30
3.2.8 Motivaatio taidon oppimisessa	31
3.3 Kamppailutaito.....	32

3.3.1 Kamppailutaidon määritelmä.....	32
3.3.2 Kamppailuun liittyvä taktiikka	34
3.3.3 Kamppailutaidon opettaminen.....	34
3.4 Kouluttamisesta	36
3.4.1 Työelämäkoulutus.....	36
3.4.2 Kouluttajan ammattitaito ja asiantuntijuus	38
3.4.3 Kouluttajan oman osaamisen kehittyminen	39
3.4.4 Millainen on taitava fyysisen voimankäytön kouluttaja?.....	41
4 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
4.1 Haastateltavien taustat	43
4.2 Fyysisen voimankäytön osaaminen ja kamppailutaitojen oppiminen.....	44
4.3 Kouluttajien osaamisen ja koulutuksen kehittäminen	52
4.4 Johtopäätökset	61
5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS sekä itsearviointi	63
5.1 Hyvä tieteellinen käytäntö ja luotettavuusarviointi	63
5.2 Oman oppimisen ja oman kehittymisen pohdinta.....	64
LÄHTEET	67
LIITE 1.....	70
LIITE 2.....	71

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja aiemmat tutkimukset

Olen toiminut poliisiorganisaatiossa voimankäytön kenttäkouluttajana vuodesta 2007 alkaen. Olen poliisiurani aikana osallistunut lukuisiin fyysisen voimankäytön harjoituksiin niin poliisikokelaana, rivikonstaapelina, kouluttajakoulutuksessa, kuin myös erityisryhmäkoulutuksessa. Siviilielämässä aloitin kamppailulajiharrastuksen syksyllä 1993 ja se olikin pääasiallinen harrastukseni noin 20 vuoden ajan. Harrastukseni ja sen parissa kertynyt ohjaajakokemukseni olivat olennaiset syyt sille, miksi alun alkaenkin kiinnostuin voimankäytön kenttäkouluttajan roolista pääasiallisen toimenkuvani lisäksi. Harrastustaustani vaikutti myös siihen, miksi tuolloisessa poliisiyksikössäni minun katsottiin olevan potentiaalinen hakija voimankäytön kenttäkouluttajakoulutukseen, sillä olin kartuttanut ohjaajakokemusta harrastuksen parissa useiden vuosien aikana.

Kun valmistuin poliisin voimankäytön kenttäkouluttajakurssilta tammikuussa 2007, sain heti vastuuta fyysisen voimankäytön koulutuksen osalta Varkauden seudun kihlakunnan poliisilaitoksessa. Kun uudet maakunnalliseen jakoon perustuvat poliisilaitokset saivat alkunsa vuonna 2009, minun tehtäväkseni tuli vastata fyysisen voimankäytön koulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta Pohjois-Savon poliisilaitoksessa. Kamppailuharrastus jäi sivuun vuonna 2013, mutta poliisin fyysisen voimankäytön koulutus ja sen kehittäminen säilyi omassa työssäni mm. sitä kautta, että tavanomaisten kouluttajatehtävieni lisäksi pääsin kouluttamaan fyysistä voimankäyttöä Poliisiammattikorkeakoulun kouluttajakursseilla ns. tuntiopettajana. Tulin myös valituksi valtakunnalliseen työryhmään, jonka tehtävänä oli uudistaa koko poliisin fyysisen voimankäytön koulutussisältö ja tekniikkavalikoima. Työryhmä oli koottu Poliisiammattikorkeakoulun opettajista ja eri poliisilaitosten voimankäytön kenttäkouluttajista, jotka olivat tavalla tai toisella perehtyneet fyysisen voimankäytön koulutukseen keskimääräistä enemmän. Vuosien 2013 ja 2014 aikana tehdyn työn lopputuloksena oli nykyinen fyysisen voimankäytön koulutussisältö, jota on toteutettu niin Poliisiammattikorkeakoululla kuin poliisiyksiköissäkin vuodesta 2015 alkaen.

Taustani huomioiden oli luontevaa valita opinnäytetyön aiheeksi fyysisen voimankäytön koulutus ja tarkemmin voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa, mitä kehittämistarpeita Itä-Suomen poliisilaitoksessa on fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutuksen suhteen. Samaten tämän opinnäytetyön tuloksia olisi tavoitteena käyttää hyväksi suunnitellessa fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutuksen sisältöä tuleville vuosille. Kouluttajakoulutuksen tulevana tavoitteena voitaisiin pitää sitä, että Itä-Suomen poliisilaitok-

sen voimankäytön kouluttajien osaamistasojen eroja saataisiin kavennettua, mikä osaltaan mahdollistaisi fyysisen voimankäytön koulutuksen laadun paranemista koko Itä-Suomen poliisilaitoksen alueella.

Juha Pirkkalaisen (2020) toiminnallinen opinnäytetyö osuu lähelle omaa aihettani. Pirkkalaisen työn tavoitteena on ollut selvittää, miten Kanta-Hämeessä voitaisiin parantaa ja tehostaa voimankäytön ylläpitokoulutusten laatua. Pirkkalaisen tutkimuksen mukaan suurin ongelma on suunnitelmallisuuden puute ja harjoituskertojen vähäisyys. Varsinaisena produktinaan Pirkkalainen on suunnitellut harjoitussuunnitelman, jossa koko poliisin amk-tutkinnon voimankäytön aihealueet kerrataan läpi kolmen vuoden syklissä.

Kuten Pirkkalainenkin on työssään tuonut esiin, voimankäytön vuosittainen ylläpitokoulutus on poliisiorganisaatiossa vähäistä. Oman näkemykseni mukaan tämä on selkeä epäkohta, ottaen huomioon sen tosiseikan, että mahdollisuus päätyä voimankäyttötilanteeseen on olemassa aina, kun poliisitöissä ollaan. Poliisiammattikorkeakoulun entinen voimankäytön vastuupettaja Tomi Kataja totesi YLE:n haastattelussa: ”Tiedän, että on poliisilaitoksia, joissa täytetään juuri ja juuri asetuksen säätelemä minimi eli kaksi koulutuskertaa vuodessa. Sitten on laitoksia, joissa on erittäin hyvin ymmärretty jatkuvan harjoittelun ja koulutuksen merkitys. Niissä on useita kymmeniä koulutuskertoja vuodessa, Kataja paljastaa.” (YLE verkkosivujen uutinen ”Poliisin voimankäyttökoulutus remontin tarpeessa”, luettu 10.1.2023, https://yle.fi/a/3-5635908_20.9.2010)

Ylläpitokoulutuskertojen minimimäärät ovat vielä tänäkin päivänä määritelty tuohon kahteen ohjattuun harjoituskertaan vuodessa jokaisen voimankäyttöväliseen osalta (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015), mutta kuten Katajakin asian on ilmaissut, poliisilaitosten välillä on eroja, missä määrin voimankäyttöön liittyvää ylläpitokoulutusta toteutetaan. Eri poliisilaitoksilla on suuriakin eroja esimerkiksi poliisiasemien maantieteellisen sijaintien ja työvuorojärjestelyjen suhteen. Joissain laitoksissa työvuorojen puitteissa tapahtuva fyysisen voimankäytön säännöllisempi koulutus on mahdollista, koska yksittäinen kenttäryhmä aloittaa vuoronsa samaan aikaan samassa paikassa, mutta esimerkiksi Itä-Suomessa poliisiasemat ovat toisistaan niin pitkien välimatkojen päässä, etteivät eri poliisiasemille hajautetut kenttäryhmät pystykään kokoontumaan yhteen, jotta tällaista ylimääräistä ohjattua harjoittelua voitaisiin järjestää.

Samuli Alajuuma ja Arttu Hakkarainen (2019) ovat Poliisi AMK-tutkinnon opinnäytetyössään tutkineet koko voimankäytön ylläpitokoulutukseen käytettävien resurssien, ajan ja harjoitustilojen riittävyyttä, Itä-Suomen pääpoliisiaseman lisäksi Kajaanin poliisiaseman osalta. Kuopiossa on oman poliisiyksikköni, eli Itä-Suomen poliisilaitoksen pääpoliisiasema ja jokaisen Itä-Suomen poliisilaitoksen poliisiaseman poliisihenkilöstö saa päteemoltaan saman sisältöisen voimankäytön koulutuksen vuosittain. Olennaisimpana tuloksenaan he ovat tuoneet esiin ylläpitokoulutuksen määrällisen riittämättömyyden ja käytössä olevien resurssien niukkuuden.

Henkilökohtainen näkemykseni on, että poliisin ammattiin liittyviin, riskialttiisiin ja joskus jopa seurauksiltaan kohtalokkaihin voimankäyttö- ja hätävarjelutilanteisiin tulisi valmistautua ennalta mahdollisimman hyvin. Jos verrataan poliisin työpaikalla tapahtuvaa voimankäytön ylläpitokoulutusta vaikkapa kamppailulajiharrastajaan tai kamppailulajin parissa kilpailevaan urheilijaan, puhutaan valtavista eroista harjoitteluun käytetyssä ajassa. Siinä missä poliisi saa ohjattua koulutusta minimissään vaaditun kaksi kertaa vuodessa, kamppailulajin harrastaja harjoittelee tyypillisesti useita kertoja viikossa, kamppailu-urheilijan harjoitellessa jopa kahdesti päivässä. Poliisin ja siviiliharrastajan olennainen ero on myös se, että varsinkin kenttätöissä toimivan poliisin on hallittava kamppailutaitoja, jotta toiminta työtehtävillä on mahdollisimman hallittua ja turvallista, kun taas siviiliharrastaja ei välttämättä joudu koskaan käyttämään kartuttamia taitoja tosielämässä.

Poliisikoulutukseen kuuluu fyysisten voimakeinojen osalta harjaantuminen erilaisiin puolustuskeinoihin sekä sidonta- ja kuljetusotteisiin. Voimakeinoja käytettäessä poliisin on vältettävä vaarallisia, erityisen kivuliaita ja nöyryyttäviä otteita ja lyöntejä. Poliisin on kyettävä valitsemaan lievin ajateltavissa oleva voimakeino ja käyttää sitä vähinten haittaa ja vahinkoa tuottavalla tavalla, ilman että kohdehenkilölle aiheutuu tarpeettomia vammoja tai vahinkoja. Mahdollisesta provokaatiosta huolimatta poliisin tulee pyrkiä säilyttämään tilanteessa rauhallisuutensa ja harkintakykynsä. Samaten hätävarjelutilanteissa poliisille on asetettu huomattavasti korkeammat vaatimukset kuin tavalliselle kansalaiselle, sillä poliisimiehellä katsotaan olevan koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella paremmat edellytykset mitoittaa voimakeinot asianmukaisesti hätävarjelutilanteessakin. (Helminen ym. 2012, 783, 785-786, 799)

Paineen alla todellisella työtehtävällä yksittäinen poliisi nojaa koulutukseensa ja siellä omaksuttuihin toimintamalleihin. Poliisi vastaa työtehtävillään ihmisten turvallisuudesta, äärimmillään ihmishengistä. Näin ollen voisi olettaa, että harjoitusmäärätkin olisivat suuremmat, koska kuten edellä tuli jo mainittua, yhteiskunnan ja lainsäätäjän odotukset poliisin suorituskyvystä ovat korkeat. Voitanee ajatella, että mitä enemmän on harjoitellut ja mitä haastavampia tilanteita on jo koulutuksessa kokenut, sitä paremmat ovat mahdollisuudet selvitä tositilanteessa ja tehdä oikeita päätöksiä hyvinkin rajallisessa aikaikkunassa.

Osa poliiseista paikkaa tätä organisaation tarjoaman koulutusmäärän vähäisyyttä henkilökohtaisella tasolla harrastustensa kautta. Jeremias Komulainen (2022) on tutkinut opinnäytetyössään itsepuolustuslajiharjoittelun vaikutuksia poliisin toimintakykyyn väkivaltatilanteissa. Lisäksi Komulainen on pyrkinyt työssään selvittämään, voiko itsepuolustuslajien harjoittelu parantaa poliisin työturvallisuutta. Komulaisen tutkimuksen lopputuloksena on todettu, että työelämän ulkopuolella tapahtuvasta kamppailuharjoittelusta on hyötyä poliisityössä, niin yleisen toimintakyvyn kuin stressinhallinnankin osalta. Komulaisen tutkimuksen tuloksiin peilaten, omien kokemusteni mukaan poliisiorganisaatiossa koetaan, että kamppailulajeja harrastavat tai aiemmin harrastaneet voimankäytön

kouluttajat ovat keskivertoa parempia omaksumaan ja myös varmempiotteisia opettaessaan poliisin fyysistä voimankäyttöä.

Juhani Kirjonen on todennut, että valtionhallinnossa noudatetaan jäykkiä tulosohjauksen menettelytapoja, eikä yksityiseltä sektorilta lainatun mallin soveltuvuutta julkisten palveluiden tuottamiseen pohdita riittävästi. Kirjonen on esittänyt vaihtoehtona, että julkisen sektorin tuote eli kansalaisten palvelut henkilöityisivät osaavassa työntekijässä. Jos tällainen periaate hyväksyttäisiin, tuloksellisuuden pyrkiminen merkitsisi huomion kiinnittämistä julkisen alan henkilöstön asiantuntemuksen lisäämiseen eli julkisen tuotteen kokonaislaatuun. (Kirjonen 1999, 60)

Omien kokemusteni mukaan, kun poliisiorganisaatiossa puhutaan koulutuksen vaikutuksesta päivittäisresursseihin, käytetään toistuvasti nimitystä ”koulutuspoistuma”. Tämä kuvaa hyvin sitä tosi-seikkaa, miten koulutukseen organisaatiossamme tunnutaan suhtautuvan. Olen itse kouluttajan asemassa usein sanonutkin, että koulutus ja kouluttautuminen pitäisi nähdä osana perustyötä, eikä poistumana päivittäisestä perustyöstä. Näin ollen myös voimankäytön ylläpitokokoulutus vaatimukseen tulisi ottaa huomioon koko resursoinnissa. Kun työn tuottavuuden mittarit tulevat Kirjosen mainitsemasta yksityisen sektorin mallin kaltaisesta tulosohjausperiaatteesta, ei resursointikaan tapahdu osaamisen kehittymisen tai ylläpidon kannalta välttämätön koulutusaika huomioon ottaen. Mikäli päivittäistoiminta sujuu juuri ja juuri olemassa olevilla resursseilla, koulutukseen käytetty aika varmuudella koetaan jatkossakin poistumaksi, eikä olennaiseksi perustyönkuvan osaksi.

Poliisin voimankäytön kouluttajien asiantuntijuus ja osaaminen ovat olennaisessa osassa, kun arvioidaan millaista osaamista koko poliisiorganisaatiossa voidaan saada aikaan voimankäyttöön liittyvissä asioissa. Lienee turvallista olettaa, että mitä osaavampia kouluttajia organisaatiossa on, sitä laadukkaampaa koulutusta voidaan tarjota ja sitä kautta myös koko henkilöstön osaaminen on nostettavissa paremmalle tasolle.

Aarne Pekkarisen (2019) Maanpuolustuskorkeakoulun pro gradu – tutkielma on ainoa löytämäni tutkimus, joka lähentelee omaa aihettani konkreettisimmalla tasolla. Vaikka se käsitteleeikin aihetta puolustusvoimien näkökulmasta, koen tutkimuksen pätevän pitkälti myös poliisin fyysisen voimankäytön koulutuksen lainalaisuuksia silmällä pitäen. Pekkarisen tarkoituksena on ollut selvittää, miten taitava kamppailutaitojen kouluttaja kouluttaa kamppailutaitoja joukolle, jotka ovat valmistautumassa oikeaan kamppailutilanteeseen. Olennaisina tutkimustuloksina voidaan mainita koulutustavan olevan samanlaista niin puolustusvoimissa, kuin siviilissäkin. Tutkimuksen perusteella on myös todettu, että puolustusvoimien kamppailukoulutuksen kehittämiseksi on tarvetta, sillä tällä hetkellä kamppailukoulutus on hyvin pitkälti kamppailulajeja harrastavien kouluttajien varassa.

Omien kokemusteni mukaan, kuten koko voimankäytön ylläpitokoulutuksen riittävyys, myös poliisilaitosten voimankäytön kouluttajien kouluttajakoulutuksen laatu ja määrä ovat aiheuttaneet toistu-

vasti puheenaiheita voimankäytön kenttäkouluttajien keskuudessa. Aiemmin voimankäytön kenttäkouluttajilla oli säännöllisesti täydennyskursseja Poliisiammattikorkeakoululla, mutta nykyisin kouluttajakoulutus toteutetaan yksikkötasolla, joka väistämättä aiheuttaa eriasteista vaihtelua siihen, miten paljon ja millaista koulutusta kouluttajat saavat itse. Erityisesti valmiudet fyysisen voimankäytön kouluttamiseen koetaan monestakin syystä rajallisiksi ja tämän voikin nähdä olevan jonkinlainen ongelma eri puolilla valtakuntaa. Nämä syyt ja niiden puiminen ovat jääneet oman kokemukseni mukaan enemmän ”kahvipöytäkeskustelujen” tasolle ja todelliset tarpeet ja keinot kouluttajien tason nostamiselle ovat jääneet jäsentämättä selkeämmin hahmotettavaan muotoon.

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimuskysymys

Tavoitteenani on, että opinnäytetyöni vastaisi seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä fyysiseen voimankäyttöön liittyvien taitojen oppiminen vaatii ja millaiset valmiudet voimankäytön kenttäkouluttajilla tulisi tähän liittyen olla?
2. Millä tasolla Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen on?
3. Millaisia kehittämistarpeita Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajat näkevät kouluttajien koulutuksessa ja millä tavalla kouluttajien osaamista voitaisiin parantaa?

2.2 Aiheen rajaaminen

Rajasin opinnäytetyöni tutkimuksen kohdistumaan pelkästään fyysiseen voimankäyttöön sen sijaan, että olisin tarkastellut koko voimankäytön koulutuksen kirjoa kaikkine voimankäyttövälineineen ja taktiikoineen. Perustelunani tähän on se, että fyysisen voimankäytön koulutus ja sen osa-alueen osaaminen on noussut koko kouluttajaurani ajan toistuvasti esiin kouluttajien välisissä keskusteluissa niin omissa työyhteisöissäni kuin myös muidenkin poliisilaitosten kouluttajien kesken. Vain osalla voimankäytön kenttäkouluttajista on aiempaa kamppailulajikokemusta ja he, joilla sitä ei ole, ovat kamppailutaitojen osaamisessaan pelkän poliisihallinnossa saadun koulutuksen varassa.

Näkökulmanani on tuoda esiin harjoitusmäärien merkitystä taitojen oppimisessa sekä harjoitustapojen yhtäläisyyksiä viranomaisten ja sitä mukaa voimankäytön ammattilaisten, ja esimerkiksi kamppailulajien harrastajien välillä. Itse kamppailulajitaustani pohjalta näen kamppailulajien sekä fyysisen voimankäytön opetuksessa paljon yhtäläisyyksiä ja samat lainalaisuudet ovat voimassa, olipa kyse siviilielämän harrastuksesta tai olennaisesta osasta ammatinhallintaa. Taitojen oppimisen kannalta harjoitusmäärissä on kuitenkin valtavia eroja siviiliharrastajien ja voimankäyttöön oikeutettujen ja toisaalta jopa veloitettujen ammattilaisten välillä.

2.3 Kvalitatiivinen tutkimus

Empiirisen tutkimuksen tekeminen voidaan jakaa karkeasti kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Nämä eivät täysin ole toisistaan erillään, vaan kokonaisuutta voisi kuvata niin, että mikäli kaikista tutkimuksista vähennetään pois kvantitatiiviset tutkimukset, jäljelle jäävät pelkät kvalitatiiviset tutkimukset. Kvalitatiivinen tarkoittaa laadullista, kun taas kvantitatiivinen tarkoittaa määrällistä. Nimet ovat varsin kuvaavat, kun tarkastelee millaista aineistoa tutkimusmenetelmillä on tarkoitus tuottaa. (Kananen 2010, 37)

Tutkimusmenetelmillä ratkaistaan tutkimusongelma. Jotta menetelmä voidaan valita, on tunnettava ongelma hyvin. Tavoitteena on tuottaa luotettavaa tietoa, jolle ongelman ratkaisu voidaan perustaa. Menetelmistä on valittava tuon ongelman ratkaisemiseksi tarkoituksenmukaisin. (Kananen 2015, 65)

Laadullisella, eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tulkinnallisia, luonnollisissa olosuhteissa toteutettavia tutkimuskäytäntöjä. Kvalitatiivista tutkimusta on vaikea määritellä selvästi, koska sillä ei ole teoriaa, eikä paradigmaa, joka olisi vain sen oma. Kvalitatiivisella tutkimuksella ei myöskään ole täysin omia metodeja. (Metsämuuronen 2008, 9)

”Laadullisessa tutkimuksessa pyritään mm. kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa, antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Täten laadullisessa tutkimuksessa on periaatteessa tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mieluusti mahdollisimman paljon ja heillä on kokemusta asiasta.” (Tuomi & Saramäki 2009, 85)

Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija ja ”tietolähde” ovat keskenään vuorovaikutussuhteessa, lopputuloksena voi olla, että tutkija tulee vaikuttaneeksi tavalla tai toisella tietolähteeseensä. Näin ollen laadullinen tutkimus on enemmän tai vähemmän subjektiivista. Vaikka laadullisessa tut-

kimuksessa ideaalitapauksessa lähdetäänkin liikkeelle puhtaalta pöydältä ilman hypoteesia, tutkijalla voi silti olla jokin ennakkokäsitys asiasta ja näin ollen hän voi hyvin tulla valinneeksi tätä omaa ennakkokäsitystään vahvistavat henkilöt haastateltaviksi. (Kananen 2015, 143)

Valitsin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen tutkimuksen, koska tavoitteenani on saada kerättyä henkilökohtaisten, puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden keinoin Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajien omakohtaisia näkemyksiä siitä, millainen Itä-Suomen poliisilaitoksen fyysisen voimankäytön kouluttajien osaamistaso on niin heidän omalla teknisellä tasollaan kuin myös heidän valmiuksissaan kouluttaa fyysisen voimankäytön tekniikoita sekä niihin liittyvää toimivaltaa muille. Varsinainen päätavoite on saada haastatteluilla esille konkreettisia keinoja, joilla Itä-Suomen poliisilaitos voisi jatkossa tukea kouluttajien fyysisen voimankäytön osaamisen kehittämistä.

2.4 Haastattelut

”Haastattelun ja kyselyn idea on hyvin yksinkertainen. Kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä.” (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72)

Haastattelut ovat kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä tiedonkeruumenetelmiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on enemmän tai vähemmän avointen kysymysten esittämistä valituille yksilöille tai ryhmille. (Metsämuuronen 2008, 14)

Laadullisen tutkimuksen haastattelut ovat tyypillisesti sisällöltään avoimien kysymysten esittämistä erikseen valituille haastateltaville. Laadullisen tutkimuksen haastattelut voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Toteutus voi tapahtua paikan päällä kasvoista kasvoihin, postin tai sähköpostin välityksellä, puhelimitse sekä myös paikan päällä kerättyinä lomakehaastatteluna. (Metsämuuronen 2008, 37-38)

Kasvokkain toteutetun haastattelun etu on joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Ennalta suunniteltujen kysymysten järjestystä voi keskustelun edetessä muuttaa. Tällaiseen ei ole mahdollisuutta esimerkiksi postitse osallistujille toimitetussa kyselyssä, jossa kaikille vastaajille toimitetaan samanlainen lomake. Tällöin lähettäjän on oletettava, että vastaajat ovat luku- ja kirjoitustaitoisia, eikä heillä ole esimerkiksi kirjoittamista haittaavia esteitä. Lisäksi postikyselyn lähettäjän on oletettava vastaajien kykenevän, haluavan tai ylipäättään osaavan ilmaista itseään tarkoitetulla tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73)

Haastattelu voi olla strukturoitu, puolistrukturoitu tai avoin. Strukturoidussa haastattelussa on käytössä lomake, jossa on valmiit kysymykset valmiine vastausvaihtoehtoineen. Siinä esitetään kysymykset samassa järjestyksessä kaikille haastateltaville ja haastateltavan tulee valita itselleen parhaiten sopiva vastausvaihtoehto. Strukturoitua haastattelua käytetään yleensä silloin, kun haastateltavia on monta ja haastateltavat edustavat melko yhtenäistä ryhmää. (Metsämuuronen 2008, 40-41) Strukturoidusta haastattelusta voidaan käyttää myös nimeä lomakehaastattelu tai lomakekysely. Tämä onkin useimmiten kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74)

Puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan käyttää myös nimeä teemahaastattelu. Haastateltavalle ei strukturoidun haastattelun tapaan esitetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan tämä kertoo tutkittavana olevasta asiasta vapaasti, kuitenkin kuhunkin kysymykseen vuorollaan vastaten. Haastattelu kohdistuu ennalta valittuihin teemoihin, mutta teemahaastattelussa ei ole tarkasti määritelty kysymysten muotoa tai esittämisjärjystä. Teemahaastattelussa ei toki voi kysellä mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelman ratkaisemiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75) Teemahaastattelu sopiikin käytettäväksi tilanteissa, joissa halutaan selvittää heikosti tiedostettuja asioita, esimerkiksi arvostuksia, ihanteita tai perusteluita (Metsämuuronen 2008, 41). Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamiaan merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48; viitattu Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Jotta teemahaastattelu voi onnistua, tulee olla erityisen kriittinen siinä, ketä tutkimukseen pyydetään haastateltaviksi. Teemahaastatteluun tulisikin hankkia sellaisia ihmisiä, joilta arvellaan parhaiten saatavan aineistoa kiinnostuksen kohteena olevista asioista. Puolistrukturoidun haastattelun voidaan katsoa olevan täysin kaavamaisen strukturoidun ja toisen ääripään, eli avoimen haastattelun välimaastosta.

Avoimessa haastattelussa (myös ei-strukturoitu haastattelu, syvähaastattelu jne.) haastatteliija on luonut jonkin kontekstin, aihepiirin, jonka rajoissa käydään lähestulkoon vapaata keskustelua. Vain ilmiö, josta keskustellaan, on määritelty ennalta. Avoimessa, eli syvähaastattelussa korostuu tutkittavan ilmiön mahdollisimman perusteellinen avaaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75-76). Keskustelu tapahtuu paljolti haastateltavan ehdoilla, eikä haastatteliija välttämättä ohjaile keskustelua. Avoimessa haastattelussa ei siis olen tiukkaan ennalta rajattuja kysymyksiä, eikä sitä ole tarkemmin suunniteltu ennalta. Tutkijan tehtävänä on kuitenkin pitää haastattelu aiheessa ja koossa, mutta antaa haastateltavan puhua vapaasti. Tavanomaisesti tukija vasta jälkikäteen jäsentää runsasta materiaaliaan. Avoin haastattelu on voi olla paras työkalu silloin, kun haastateltavien kokemukset vaihtelevat paljon, käsitellään huonosti muistettuja tai heikosti tiedostettuja seikkoja, haastateltavia

on vähän tai kun aihe on arkaluontoinen. Tällöin haastattelijan ja haastateltavan välillä tulee olla positiivinen suhde. (Metsämuuronen 2008, 41)

Valitsin opinnäytetyöni aineiston keruutavaksi teemahaastattelun. Strukturoitu kyselyhaastattelukin olisi voinut olla vaihtoehtona hyvä, mutta ajattelen, että tuolloin kysely olisi pitänyt kohdistaa koko Itä-Suomen poliisilaitoksen kouluttajapopulaatioon. Tämä olisi tuottanut tietomassaa niin paljon, että ajankäytöllisesti se ei olisi ollut järkevää. Teemahaastatteluilla on mahdollista kohdistaa aineiston kerääminen ensinnäkin kokeneimpiin ja myös fyysisen voimankäytön osaamisen suhteen pidemmälle edenneisiin kouluttajiin, jolloin tavoitteena on saada syvempää näkemystä siitä, millä tasolla tällä hetkellä fyysisen voimankäytön kouluttajaosaaminen on ja millaista kouluttajakoulutuksen tulisi jatkossa olla. Toisaalta teemahaastattelut mahdollistavat aineiston keräämisen kokeneimpien kouluttajien lisäksi myös vasta kouluttajauransa alussa olevilta kouluttajilta, joilla ei ole ainakaan mittavampaa kamppailuharrastusta taustallaan. Tällöin aineisto voisi tätä kautta tuottaa myös nuoremman polven näkemystä siitä, millaista koulutusta he kaipaaisivat omaa osaamistaan tukemaan.

2.5 Haastateltavien valinta

Lähtökohtaisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastateltavia otetaan niin paljon, että vastaukset alkavat toistaa itseään eli vastaukset/tulokset saturoituvat. Saturoituminen tarkoittaa sitä, että uusi haastateltava ei tuo enää mitään uutta ilmiön ymmärtämiseen. Haastateltavat valitaan niin, että ilmiö liittyy heihin, eli valitaan ne henkilöt, joita ilmiö koskettaa. Jos ilmiöön liittyviä henkilöitä ei voida tavoittaa, seuraavaksi valitaan ne, jotka tietävät ilmiöstä eniten. (Kananen 2010, 54)

Itä-Suomen poliisilaitoksella työskentelee noin 40 konstaapelia, joilla on voimassaoleva voimankäytön kenttäkouluttajalisenssi. Jos olisin valinnut haastateltavat pelkästään sen perusteella, että haastateltaviksi valikoidut tietävät tutkittavasta ilmiöstä eniten, olisi ollut järkevää valita haastateltaviksi mahdollisimman pitkään poliisina ja voimankäytön kouluttajana työskennelleitä poliiseja, joilla on myös kokemusta kamppailuharrastuksesta tai kilpailukokemustakin. Näin olisi voinut odottaa syvempiä ja kokonaisvaltaisempia näkemyksiä niin kamppailutaitoon ja sen kehittämiseen yleensä, kuin myös syvempää ymmärrystä poliisityön voimankäyttöön ja sen sääntelyyn liittyen. Toisaalta tässä lähestymistavassa olisi jäänyt huomioimatta näkemykset niin kouluttajauran kuin kamppailuharrastuksen suhteen kokemattomampien kouluttajien osalta.

Kyseessä on opinnäytetyö, jota voidaan pitää tekijänsä harjoitustyönä, jolla hän osoittaa oppineisuuttaan omalla alallaan. Kyseessä ei siis ole varsinainen tutkimus, jolla olisi suurempaa tieteellistä arvoa. (Tuomi & Saramäki 2009, 85)

Haastateltavien määrää harkitessani, tulin siihen lopputulokseen, että haastattelen jokaiselta Itä-Suomen kolmelta toiminta-alueelta kahta voimankäytön kouluttajaa. Jokaiselta alueelta olisi tarkoitus löytää haastateltavaksi yksi kokenut, mielellään kamppailulajeja siviilielämässä harrastanut kouluttaja ja toiseksi haastateltavaksi kokemattomampi kouluttaja, jolla ei välttämättä ole ainakaan mitävää kamppailulajiharrastusta. Näin ollen haastateltavien kokonaismäärä tulee olemaan kuusi, mutta mikäli haastattelut näyttävät tuottavan samankaltaista tietoa jo aiemmassa vaiheessa, haastateltavien määrä voi jäädä pienemmäksi.

2.6 Haastatteluiden toteutus

Lopulta päädyin haastattelemaan viittä kouluttajaa koko Itä-Suomen poliisilaitoksen alueelta. Haastateltavista kolme oli sellaisia, joilla on mittavahko kokemus kamppailuharrastuksesta sekä myös pitkä poliisi- ja kouluttajaura takanaan. Kaksi haastatelluista olivat taas muita kolmea kokemattomampia kouluttajatehtävissä, eikä heillä kummallakaan ole siviilielämän puolelta kamppailulajikokemusta. Pyrin tällä valinnalla siihen, etteivät näkemykset olisi yksinomaan kokeneiden näkemyksiä, vaan halusin tuoda esiin myös sen, miten kokemattomimmat kouluttajat näitä asioita näkevät ja kokevat.

Jaottelin haastattelukysymykset kolmeen pääteemaan, jotka olivat:

1. Haastateltavan koulutus ja kokemus
2. Fyysisen voimankäytön osaaminen ja kamppailutaitojen oppiminen
3. Kouluttajien osaamisen ja koulutuksen kehittäminen

Haastattelut toteutettiin 30.5.-25.7.2023 välisenä aikana. Koska kaikki haastateltavat olivat jollain tapaa ennalta tuttuja, haastattelut sovittiin suullisesti tai puhelimitse, mutta jokainen haastateltava sai myös liitteenä olevan haastattelukutsun luettavakseen ennen haastattelun toteutusta. Haastateltavista kaksi työskentelee Itä-Suomen poliisilaitoksen eteläisellä, kaksi pohjoisella ja yksi itäisellä toiminta-alueella. Jokaisella toiminta-alueella toimii oma kouluttajaryhmänsä, joten tällä jaolla sain näkemyksiä eri ryhmiin kuuluvilta kouluttajilta. Jokaisella ryhmällä on hieman omanlaisensa tapa toteuttaa niin massojen ylläpitokoulutusta kuin kouluttajienkin ylläpitokoulutusta, johtuen eri alueiden vaihtelevista maantieteellisistä eroista ja myös harjoitustilojen erilaisuudesta. Näin ollen katsoin tärkeäksi saada haastatteluilla näkemyksiä jokaisen alueen edustajilta.

Haastattelujen toteutus tapahtui yhtä haastattelua lukuun ottamatta kasvotusten mahdollisimman vapaamuotoisen keskustelun tavoin, mutta kuitenkin teemoittain edeten. Yksi haastattelu tehtiin videoyhteydellä, koska se oli aikataulullisesti järkevintä. Haastattelujen ajalliset kestot vaihtelivat 45

minuutista noin 90 minuuttiin ja niistä luotujen äänitallenteiden yhteiskesto oli hieman yli viisi tuntia. Tekstiksi muunnettuna haastatteluiden tuottama tietomäärä oli A4-kokoisina arkkeina noin 40 sivua.

2.7 Analyysimenetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa saatetaan kerätä aineistoa monin eri tavoin, haastattelemalla, havainnoimalla tai valmiita dokumentteja keräämällä. Aineiston käsittely edellyttää sitä, että aineistot yhteismitallistetaan, mikä tarkoittaa samaan formaattiin saattamista. Tämä yhteinen muoto on tekstimuoto, joka mahdollistaa eri aineistojen yhdistämisen ja samanaikaisen analyysin. (Kananen 2015, 162)

Haastatteluiden purkaminen tapahtuu litteroimalla. Litterointi tarkoittaa puhtaaksi kirjoittamista ja kvalitatiivisessa tutkimuksessa sitä käytetään sen ymmärtämiseen, kuinka tutkimukseen osallistujat organisoivat puheensa tai kirjoituksensa. (Metsämuuronen, 2008, 48) Esimerkiksi teemahaastattelut on saatettu toteuttaa äänittämällä tai videoimalla ja nämä materiaalit muutetaan tekstimuotoon litteroimalla. (Kananen 2015, 160)

Litteroinnissa voidaan erottaa tarkkuuden suhteen eri tasoja. Sanatarkka litterointi tarkoittaa sitä, että jokainen haastateltavan äännähdyskin kirjataan ylös. Yleiskielinen litterointi tarkoittaa sitä, että teksti muunnetaan kirjakielelle, jolloin murre ja puhekielen ilmaisut poistetaan. Propositiotasoisessa litteroinnissa kirjataan ainoastaan sanoman tai havainnon ydinsisältö. Usein riittää melko karkea taso, joka huomioi lauseen asiasisällön tiivistetyssä muodossa, jossa ei ole tuotu esille vastaajan koko ilmaisua. Litteroinnin tarkkuustaso on kuitenkin tuotava esiin työn dokumentoinnissa. (Kananen 2015, 160-161)

Kun kerätty aineisto on vähäistä, ei yhteismitallistamista välttämättä tarvita, koska aineisto on hallittavissa lukemalla. Laadullisen aineiston analysointi kuitenkin edellyttää aina lukemista. Aineisto on luettava useampaan kertaan, jotta sisältö hahmotetaan. Jos pelkkä lukeminen ja sitä seuraava pohdiskelu ei riitä, voidaan joutua käyttämään jotain muuta jalostustapoja. (Kananen 2015, 162)

Tiivistäminen tarkoittaa asiasisältöjen etsimistä tekstimassasta ja niiden nimeämistä sisältöä kuvaavalla termillä. Tämä termi, yksittäinen asia, muodostaa pienimmän asiasisällön, jota kutsutaan segmentiksi. Kun raakateksti on segmentoitu, tämä segmentoitu teksti muutetaan taulukkomuotoon ja taulukkomuotoinen teksti koodataan eri tasoille, jolloin suurenkin tietomäärän tulkitseminen voi olla helpompaa. Se, miten luokittelu ja tiivistys tehdään, riippuu aina tutkimusongelmasta, eli siitä mitä aineistosta etsitään. (Kananen 2015, 163)

Aineiston koodaus ja tulkinta voidaan tehdä kolmella eri tavalla. Tulkinta voi lähteä puhtaasti aineistolähtöisesti, mikä tarkoittaa sitä, että teksti jaotellaan asiasisältöihin ja sisällöille annetaan koodit, jotka perustuvat puhtaasti aineistoon. Teorialähtöisessä työskentelytavassa olemassa olevien teorioiden käsitteitä sovitetaan aineistoon, eli tutkija käyttää teoriasta johdettuja käsitteitä etsiessään aineistolle selitystä ja ymmärrystä. Kolmas tapa on käyttää aineistolähtöistä ja teorialähtöistä tulkintaa rinnakkain. (Kananen 2015, 171)

Tulkintaa ohjaavat tutkimusongelmasta johdetut tutkimuskysymykset, joihin etsitään vastauksia. Laadullisen aineiston tulkitsemisessa voidaan käyttää lähtökohtina ilmiön tai ilmiön tekijöiden määrää, esiintymisyhteyksiä, rakenteita tai toimintamalleja, tai hyvää ja tiheää kuvausta ilmiöstä. Lopujen lopuksi aineistosta etsitään aina vastausta tutkimusongelmaan ja siitä johdettuun tutkimuskysymykseen. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kohdeilmiön kuvaaminen ja ymmärtäminen, toisin sanoen pyrkimys ymmärtää mistä ilmiössä on kyse. (Kananen 2015, 176-177)

2.8 Kerrytetyn aineiston analysointi

Haastattelut tallennettiin äänitallenteiksi, jotka sitten myöhemmin litteroitiin, eli muunnettiin tekstimuotoon. En kokenut tarpeelliseksi tehdä litterointia sanatarkasti, vaan pyrin kirjoittamaan vastaukset haastateltavien puhekieli säilyttäen ja niin, että vastausten ydin tulee esille. Haastateltavien puheessa oli runsaasti täytesanoja ja muita äännähdyksiä, jotka eivät tässä tutkimuksessa olisi tuottaneet mitään lisäarvoa.

Tekstimuotoon muuntamisen jälkeen koodasin kaikkien haastateltavien vastaukset haastattelukysymysten alle jokaisen omalla värillään, jotta pystyn helpommin erottamaan eri vastaajien vastaukset juuri tiettyyn kysymykseen. Kertyneestä aineistosta pyrin poimimaan lopulliseen työhön esiin seikkoja, jotka antaisivat vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Lähtökohtana oli kerätä tietoa harjoitusmääristä sekä kouluttajien kokemuksia omasta osaamisestaan ja saamastaan koulutuksesta fyysiseen voimankäyttöön liittyen. Pyrin tuomaan esiin kouluttajien käsityksiä siitä, miten paljon harjoittelua fyysisen voimankäytön tekniikoiden hallitseminen vaatii ja kuinka he peilaavat poliisihallinnossa toteutuvia harjoitusmääriä siviiliharrastajien harjoitusmääriin nähden. Lisäksi tavoitteena oli herätellä haastateltavat kouluttajat pohtimaan, miten kouluttajien ylläpitokoulutusta voitaisiin kehittää.

Mikäli analysointivaiheessa useammalla vastaajalla oli samankaltainen vastaus, en välttämättä nostanut kaikkien vastauksia esiin lopulliseen työhön, mutta joidenkin vastausten osalta katsoin jopa tarpeelliseksi nostaa useamman vastauksen sitaatteina esiin, mikäli samaan asiaan oli vastattu hieman eri näkökulmaa korostaen.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Poliisin voimankäytösäännökset ja voimankäytön koulutus

3.1.1 Voimankäyttöön liittyviä määritelmiä

Voimankäytöllä tai voimakeinojen käytöllä tarkoitetaan voimankäyttövälineen tai fyysisen voiman käyttämistä siten, että sillä pyritään vaikuttamaan tehtävän kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen joko suoraan tai välillisesti. (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015)

Voimankäyttövälineellä tarkoitetaan poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuja välineitä. Näitä ovat henkilökohtainen virka-ase, poliisitoimintaa tukevat aseet ja muut ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievemmat voimankäyttövälineet. (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015, Valtioneuvoston asetus poliisista 1080/2013)

Fyysinen voimankäyttö tarkoittaa ruumiinvoimien käyttöä vastarinnan murtamiseksi, eli käytetään kontrolli- ja kuljetuskeinoja, jotka ovat omiaan lannistamaan ja kontrolloimaan vastarintaa harjoittavan henkilön. Voimakeinona ruumiinvoimien käyttö voi vaihdella voimakkuudeltaan siitä, että kohdehenkilöä tartutaan kädestä hänen johdattamiseksi pois paikalta aina henkilön aktiivisen fyysisen vastustamisen lannistamiseen asti. (Boucht 2022, 36)

Voimankäytön koulutuksella tarkoitetaan voimankäyttövälineiden toiminnan, vaikutusten, käytön, niihin liittyvän taktiikan sekä fyysisen voimankäytön koulutusta. (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015)

Voimankäyttökouluttajia kutsutaan poliisiyksiköissä voimankäytön kenttäkouluttajiksi. Voimankäytön koulutusta saa antaa vain virkamies, joka voimankäyttökoulutuksesta annettujen määräysten mukaisesti on hyväksytty toimimaan voimankäyttökouluttajana. (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015) Voimankäytön kenttäkouluttajiksi koulutettavat poliisit valitaan poliisiyksiköistä ja he käyvät voimankäytön kenttäkouluttajakurssin, jonka järjestämisestä ja toteutuksesta vastaa Poliisiammattikorkeakoulu.

3.1.2 Poliisin tehtävä ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Poliisilain 1. luvun ensimmäisessä pykälässä on määritelty poliisille kuuluvat tehtävät. Näitä ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. (Poliisilaki 1:1)

Poliisin tulee aina toimia vähimmän haitan periaatteen mukaisesti, eli toisin sanoen, poliisi ei voi puuttua kenenkään oikeuksiin enempää tai kenellekään ei saa aiheutua suurempaa vahinkoa tai haittaa, kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. (Poliisilaki 1:4) Yleisesti ottaen, poliisi saa käyttää toimivaltuuksiaan vain ja ainoastaan säädettyyn tarkoitukseen. (Poliisilaki 1:5)

Poliisille on annettu oikeus käyttää tarpeellisia ja puolustettavina pidettäviä voimakeinoja näitä toimivaltaisia virkatehtäviä suorittaessaan. Lähtökohtana siis on, että poliisin tulee olla suorittamassa virkatehtävää, jotta hänellä on toimivaltuus käyttää poliisilaissa määriteltyjä voimakeinoja. Virkatehtävä voi sisältää kaikki toimenpiteet, jotka poliisin toimivalta kattaa, mukaan lukien virka-aputoimet, joita poliisi avustamisvelvollisuutensa puitteissa muille viranomaisille antaa. (Boucht 2022, 33) Poliisilla on oikeus käyttää voimakeinoja vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi, miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi. (Poliisilaki 2:17)

Kuten kaikissa poliisille kuuluvissa tehtävissä, myös voimankäyttöön liittyen poliisin on kunnioitettava perus- ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista. (Poliisilaki 1:2)

Poliisin käyttämien voimakeinojen tulee olla tarpeellisia ja puolustettavia. Tarpeellisuusperiaatteen mukaan voimakeinoja saa käyttää vasta, jos muut keinot, kuten kehotukset ja käskyt eivät tehoa. Lisäksi tarpeellisuutta arvioitaessa on otettava huomioon ajallinen ulottuvuus, eli voimakeinoja ei voida käyttää liian aikaisin, eikä liian myöhään. (Rantaeskola ym. 2014, 101) Toisaalta Poliisilain 1:6 velvoittaa poliisia hoitamaan tehtävänsä tehokkaasti, eli voimakeinojen osalta niiden käyttö tulee sovittaa tilanteeseen riittävän täsmällisesti niin, että se myös johtaa toivottuun lopputulokseen. On siis käytettävä lievintä, tehokasta voimakeinoja, joka todennäköisesti tuottaa tavoitellun lopputuloksen. Toisin sanoen tehokkuusvaatimus velvoittaa mitoittamaan voimakeinon niin, ettei tilanne eskaloitu tehottoman puuttumisen vuoksi. Lisäksi voimankäytön, kuten kaikkien muidenkin poliisin toimenpiteiden, tulee olla puolustettavaa suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen, tavoiteltavaan päämäärään, kohdehenkilönä olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin häneen liittyviin seikkoihin. Poliisin tulee ottaa huomioon myös

muut tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttavat seikat virkatehtävää suorittaessaan. (Poliisilaki 1:3 & 1:17)

Poliisilain 1:6 ja 1:11 pykälien säännösten perusteella poliisin tulee pyrkiä käskyvallan käytöllä sellaiseen päämäärään, johon jokin muu valtuussäännös antaa poliisille vallan turvautumatta järeämpiin keinoihin. Valtiovallan poliisille uskoman julkisen vallan käyttäminen mahdollistaa sen, että toimenpide voidaan tarvittaessa toteuttaa myös voimalla kohdehenkilön vastustelusta huolimatta. Voimakeinojen käytöllä puututaan perus- ja ihmisoikeussuojaa nauttiviin oikeushyviin, kuten henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja omaisuuteen. (Rantaeskola ym. 2014, 99)

Voimakeinojen valinnassa ja käytössä on otettava huomioon voimakeinojen käytön todennäköiset vaikutukset ja seuraukset niiden kohteena olevaan henkilöön ja erityisesti sivullisten turvallisuuteen. Vaikutusten ja seurausten arvioinnin on oltava jatkuvaa. Tilanteen muuttuessa, poliisin on kyettävä valitsemaan kulloiseenkin tilanteeseen parhaiten sopiva, lievin, tehokkain ja toimivin voimakeino. (Rantaeskola ym. 2014, 101-102)

Jatkuva voimakeinojen käytön vaikutusten ja seurausten arviointi on otettava huomioon myös hätävarjelutilanteissa, jolloin joko poliisin oma tai sivullisen henki ja terveys on uhattuna. Tällöin poliisilla on oikeus hätävarjeluun kuten kenellä tahansa muullakin kansalaisella, mutta poliisi toimii myös hätävarjelutilanteessa virkavastuullaan silloin, kun kyse on toimivaltaisesta virkatehtävästä. Hätävarjelu puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon poliisimiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset, eikä poliisi näin ollen ole rinnastettavissa siviiliin ihmisiin vastaavissa tilanteissa. (Poliisilaki 1:17, Rantaeskola ym. 2014, 102)

Voimankäytön ja hätävarjeluun olennaisimpia eroja on se, kenellä on aloite. Voimankäyttö on oikeutettu "hyökkäys", johon viranomaisella on laillinen peruste toimivaltaisen virkatehtävän nojalla. Aloite on viranomaisella, joka käyttää virkatehtävällä julkista valtaa. Voimakeinojen käytön lähtökohta on siis se, että poliisilla on tilannekontrolli. Mikäli poliisi on voimankäyttötilanteen aikana menettämässä tämän tilannekontrollin, on tärkeää kyetä ryhtymään nopeasti toimenpiteisiin, esim. ottamalla etäisyyttä, jotta kontrolli palautettaisiin. (Boucht 2022, 35)

Hätävarjelussa aloite on puolestaan "hyökkääjällä", eli henkilöllä joka päättää aiheuttaa konkreettista hengen tai terveyden vaaraa toiselle, eli tässä tapauksessa toimivaltaista virkatehtävää suorittavaa viranomaista kohtaan. Puolustusteot ovat tuolloin reaktiota tuohon oikeudettomaan hyökkäykseen. Tilanteissa, joissa voimankäyttö- ja hätävarjeluperusteet ovat rinnakkain olemassa, sovelletaan ensisijaisesti hätävarjelusäännöksiä. Jos tilannekontrolli menetetään ja tilanne siirtyy kontrolloimattomaksi ja usein paniikinomaiseksi hätävarjelutilanteeksi, niin myös vakavampien vahinkojen riski kasvaa kaikkien osapuolten osalta. (Rantaeskola ym.2014, 104)

Poliisille on asetettu myös velvoite varautua niin voimankäyttötilanteisiin kuin myös hätävarjelutilanteisiin, mikäli on syytä epäillä, että tehtävällä voidaan kohdata vastarintaa tai hätävarjelun määritelmän mukainen oikeudeton hyökkäys. Voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. (Poliisilaki 1:18) Läheskään kaikki poliisin virkatehtävissään kohtaamat tilanteet eivät kuitenkaan ole tähän tapaan ennakoitavissa, mikä lisää poliisin työn haastavuutta näiden asiakokonaisuuksien osalta. Hätävarjelutilanteissakin on jatkuvasti arvioitava käytettyjen keinojen ja puolustusteon mitoittamista, kun yksittäinen tilanne etenee. (Rantaeskola ym. 2014, 105, 109)

Varautumisveloitteen lisäksi poliisin tulee varoittaa virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi. Kohdehenkilöä on varoitettava voimakeinojen käytöstä, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksen mukaista. Varoittaminen tulee tehdä tarkoitukseen soveltuvalla ja ymmärrettävällä tavalla. (Poliisilaki 1:18)

Poliisille on siis asetettu varustuksen, koulutuksen ja kokemuksen perusteella tavallista kansalaista korkeammat velvoitteet niin voimankäyttö- kuin hätävarjelutilanteitakin ajatellen. Poliisin tulee odotusarvoisesti kyetä hallitumpaan voimankäyttöön ja tilanteen kontrollointiin. Sitä mukaa odotuksena lienee, että poliisin koulutuskin on riittävällä tasolla, jotta nämä odotukset pystytään täyttämään.

3.1.3 Voimankäyttökoulutus Poliisi (AMK) -tutkinrossa

Jokainen poliisi saa peruskoulutuksessaan koulutuksen voimakeinojen käyttöön. Poliisin peruskoulutus annetaan Poliisiammattikorkeakoulussa ja tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä. Voimankäyttöön ja voimankäytön taktiikoihin tästä on pyhitetty 8 opintopistettä. Yhden opintopisteen katsotaan vastaavan 27 tunnin työpanosta, joten näin ollen poliisin AMK-tutkintoon sisältyy 216 tuntia voimankäytön opetusta. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2022-2024, Poliisiammattikorkeakoulu)

Voimankäytön koulutus on AMK-tutkinrossa jaettu neljään eri osajaksoon. Ensimmäinen osajakso on 2 opintopisteen laajuinen ja sen jälkeen opiskelijan tulee tietää fyysisen voimankäytön opetetut tekniikat sekä osata harjoitella niitä turvallisesti. Lisäksi tällä ensimmäisellä osajaksolla saadaan käyttäjäkoulutus vähemmän vaarallisiin voimankäyttövälineisiin, kuten OC-sumutteelle, teleskoopipipatukalle ja käsiraudoille. Opiskelijoiden tulee osajakson jälkeen osata määritellä lievempiin voimankäyttövälineisiin ja niiden käyttöön liittyvät rajoitukset, riskit sekä mahdolliset seuraukset. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2022-2024, Poliisiammattikorkeakoulu)

Toisella osajaksolla (2,5 opintopistettä) osaamistavoitteet fyysisen voimankäytön ja lievempien voimankäyttövälineiden osalta ovat lähinnä syventäviä. Opiskelijan tulisi tämän jakson jälkeen osata

käyttää fyysisen voimankäytön tekniikoita erilaisissa oppimisympäristöissä ja myös osata hyödyntää lievempiä voimankäyttövälineitä. Uusina asiakokonaisuuksina koulutukseen tulevat virka-aseen käyttäjäkoulutus sekä taktiikan opetus, joka nivoo yhteen kaikki muut opetetut osa-alueet yhdessä. Virka-aseen osalta oppimistavoitteena on turvallinen ase käsittely ja valmius ampumataidon itsenäiseen kehittämiseen. Taktiikan oppimistavoitteena on ymmärtää hyvän ja työturvallisen perustoiminnan merkitys osana poliisitaktisia toimintamalleja voimankäyttötilanteissa. Taktiikkaopetuksessa on tavoitteena luoda opiskelijoille ymmärrys henkilökohtaisten stressimekanismien merkityksestä poliisityössä ja opiskelijan tulisi oppia tuntemaan niiden hallintaan liittyviä perusteita. Lisäksi opetukseen kuuluu saada tietämys oven murtamiseen käytettävistä välineistä sekä tekniikoista. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2022-2024, Poliisiammattikorkeakoulu)

Kolmannella osajaksolla (1,5 opintopistettä) syvennetään edelleen fyysisen voimankäytön osaamista ja oppimistavoitteena on osata soveltaa voimankäytön tekniikoita voimankäyttötilanteissa ja tietää fyysisen voimankäytön tekniikoihin liittyvät rajoitteet, riskit ja mahdolliset seuraukset. Uutena asiana taktiikassa tulee ajoneuvoihin liittyvää voimankäyttöä ja lisäksi syvennetään stressireaktioiden tunnistamista ja niiden säätelyn osaamista. Virka-aseen käyttäjäkoulutus jatkuu tällä jaksolla ja valtaosa siitä tapahtuu omatoimisena harjoitteluna muutaman ohjatun opetuskerran lisäksi. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2022-2024, Poliisiammattikorkeakoulu)

Neljännän ja viimeisen osajakson (2 opintopistettä) jälkeen opiskelijoiden osaamistavoitteina on ymmärtää poliisimiehen toimintavelvollisuus ja riskit äärimmäisissä toisen hengen ja terveyden vaarantavissa tilanteissa sekä tietää hätäsuunnitelmatoimintamallin sisältö ja osata toimia tilanteissa itsenäisesti. Virka-aseen osalta tulisi olla saavutettuna turvallinen aseenkäsittelytaito ja hyvä ampumataito. Opiskelijan tulisi osata käyttää fyysisen voimankäytön tekniikoita ja tätä mitataankin jakson lopussa näyttökokeella. Lisäksi opiskelijat saavat tällä jaksolla käyttäjäkoulutuksen etälamauttimelle, joka myös luetaan vähemmän vaarallisiin voimankäyttövälineeksi käsirautojen, teleskoopipipatukan ja OC-sumutteen rinnalla. (Poliisi AMK Opetussuunnitelma 2022-2024, Poliisiammattikorkeakoulu)

Poliisi (AMK) -tutkintoa suorittaessaan jokainen opiskelija saa yli 60 tuntia opetusta fyysiseen voimankäyttöön. Opetus pitää sisällään koko poliisin fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoiman, minkä lisäksi opetukseen kuuluu myös hätävarjelutekniikoita. Opiskelijat suorittavat kaksi erillistä näyttöä, joissa he osoittavat osaamisensa fyysisen voimankäytön tekniikoiden osalta. Ensimmäisessä näyttökokeessa tekniikat tehdään ilman vastarintaa ja sen näytön läpäistyään opiskelija voi osallistua soveltavampiin harjoituksiin. Toinen näyttö suoritetaan ennen työharjoitteluun lähtöä ja tässä toisessa näytössä tekniikoita sovelletaan kevyesti vastustelevaan kohdehenkilöön. Opiskelijan on läpäistävä molemmat näytöt.

3.1.4 Voimankäytön koulutus poliisiyksiköissä

Siinä missä Poliisiammattikorkeakoulu vastaa voimankäytön perus- ja kouluttajakoulutuksesta, poliisiyksiköt vastaavat voimankäytön ylläpitokoulutuksesta ja harjoittelusta. Harjoittelun ja koulutuksen käytännön toteuttamisesta vastaa poliisiyksikön päällikkö. (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015)

Kuten kaikkien poliisiyksiköiden, myös Itä-Suomen poliisilaitoksen on järjestettävä henkilöstölleen ylläpitävää koulutusta ja harjoittelua eri ampuma-asetyypin, muiden voimankäyttövälineiden käytössä sekä fyysisessä voimankäytössä vähintään kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi jokaiselle ampuma-asetyypille on suoritettava erikseen vuosittainen tasokoe, joka suoritetaan Poliisihallituksen antaman erillisen määräyksen mukaisesti. (Sisäministeriön asetus poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä 245/2015)

Poliisiyksiköissä voimankäytön koulutusten käytännön toteutuksen päivittäistason suorittavat voimankäytön kenttäkouluttajiksi nimetyt henkilöt. Itä-Suomen poliisilaitoksessa on kolme kenttäjohtoa aluetta (pohjoinen, eteläinen ja itäinen). Jokaisella kenttäjohtoa alueella on oma kouluttajaryhmänsä, johon on valittu jokaiseen yksi alueellinen vastuukouluttaja. Itä-Suomen poliisilaitoksen koulutusjärjestelyistä vastaa voimankäytön koulutuksen koordinaattori yhdessä voimankäytön päällystövastavaan kanssa.

Itä-Suomen poliisilaitoksessa toteutetaan fyysisen voimankäytön koulutusta niin, että jokainen siihen veloitettu poliisi osallistuu kaksi kertaa vuodessa ohjattuun fyysisen voimankäytön harjoitukseen. Viime vuosien poikkeusolojen johdosta, koronavuosina 2020-2021 fyysisen voimankäytön koulutusta ei lähikontaktien välttämiseksi toteutettu Itä-Suomen poliisilaitoksessa lainkaan. Käsityksen mukaan myös muissa poliisilaitoksissa toteutettiin tätä samaa linjaa koronarajoitusten ollessa voimassa. Fyysisen voimankäytön koulutus on myös ajoittain saatettu liittää muun osa-alueen, kuten taktiikkaharjoitusten yhteyteen, milloin yksittäisten tekniikoiden harjoittelu on ollut kapeampaa ja harjoituksissa on sovellettu aiemmin opittuja fyysisen voimankäytön tekniikoita. Tällöin korjaaviin suoritteisiin ei ole ollut ajankäytön niukkuuden vuoksi mahdollisuutta samaan tapaan, kuin erillisessä fyysisen voimankäytön harjoituksessa olisi.

3.1.5 Voimankäytön kouluttajakoulutus Poliisiammattikorkeakoulussa

Poliisin peruskoulutuksen lisäksi, Poliisiammattikorkeakoulu vastaa myös voimankäytön kouluttajakoulutuksesta. Voimankäytön kenttäkouluttajakoulutus on muuttanut muotoaan viimeisten vuosien

aikana. Kun itse suoritin voimankäytön kenttäkouluttajakurssin, sen kesto oli yhteensä neljä viikkoa. Tuo kurssi antoi pätevyyden toimia kenttäkouluttajana virka-aseen, OC-sumutteen, teleskooppipatukan, käsirautojen, fyysisen voimankäytön ja kaikkiin näihin liittyvän taktiikan osalta.

Mikäli kouluttaja valittiin vielä konepistoolin ja haulikon kouluttajaksi, tämän tuli käydä kolmen viikon mittainen kenttäkouluttajan jatkokurssi erikseen. Muita lyhyempiä täydennyskoulutuskursseja oli satunnaisesti sitä mukaa, kun uusia välineitä hyväksyttiin poliisin käyttöön.

Voimankäytön kenttäkouluttajat olivat veloitettuja osallistumaan kolmen vuoden välein viikon kesäpäivä voimankäytön kenttäkouluttajan kertauskurssille, josta käytettiin myös nimitystä lisenssinuusintakurssi. Tuo täydennyskoulutus oli pakollinen, mikäli aikoi kolmen vuoden jälkeen vielä jatkaa voimankäytön kenttäkouluttajan tehtävässä. Lisenssinuusintakurssien sisältö oli räätälöity sen mukaan, mille voimankäyttövälineille kouluttajalla oli kouluttajaoikeudet olemassa.

Nykymuotoinen voimankäytön kenttäkouluttajakurssi on laajuudeltaan 10 opintopisteen, eli noin 280 työtunnin mittainen. Tuosta 240 tuntia on lähiopetusta ja 40 tuntia etäopiskelua. Kurssin toteutus tapahtuu Poliisiammattikorkeakoululla. (Poliisiammattikorkeakoulu, Ammatillinen täydennyskoulutus, opetussuunnitelma, Voimankäytön kenttäkouluttajakurssit 1-3 2023)

Kurssin tavoitteena on tuottaa poliisiyksiköihin kouluttajia, jotka ovat päteviä kouluttamaan ampuma-aseita, voimankäyttövälineitä, fyysistä voimankäyttöä ja niihin liittyvää taktiikkaa sekä huomioida toteuttamisessaan koulutustilanteissa voimankäyttötilanteisiin liittyvää hätäensiapu. Lisäksi kouluttajilla on pätevyys voimankäyttövälineiden rakenteeseen ja huoltoon liittyen. Kouluttajien tulee hallita voimakeinojen valintaa ja käyttöä säätelevä lainsäädäntö ja muu ohjeistus. Lisäksi olennaisena osana kouluttajakurssin tavoitteita ovat pedagogisten taitojen kehittäminen, erilaisten oppimistyylien tunnistaminen sekä kyky hyödyntää ja soveltaa tehokkaasti koulutusmateriaaleja ja toteuttaa laadukkaita, ajankäytöltään tehokkaita koulutustilaisuuksia itsenäisesti. Jotta kouluttajakurssin läpäisee, kurssille osallistujan on osoitettava osaamisensa näyttökokeissa, joissa arvioidaan tämän operatiivisia taitoja fyysisessä voimankäytössä, ampuma-aseiden osalta sekä taktiikassa. Lisäksi kurssille osallistujat suorittavat opetusnäyttöjä, joissa he kouluttavat jonkin aihealueen muille kurssilaisille annetussa rajatussa ajassa. (Huhta 2021, 90-93)

3.2 Oppimisesta

3.2.1 Aikuinen oppijana

Aikuisiässä tapahtuva oppiminen poikkeaa opetuksen perinteisten kohteiden, eli lasten ja nuorten oppimisesta. Kun ihminen varttuu ja ikääntyy, tämän minäkäsitys muuttuu riippuvuudesta kohti itsenäisyyttä ja lisääntyvää itseohjautuvuutta. Aikuiselle on karttunut elämän aikana monipuolinen, yksilökohtainen elämäkokemusten varasto, joka toimii runsaana oppimisen resurssina. Lisäksi aikuisilla on iän tuoman kokemuksen lisäksi yhteiskunnallisia rooleja ja näin aikuisten oppimisvalmiudet kytkeytyvät enenevässä määrin niihin liittyviin kehitystehtäviin. Aikuiset myös kaipaavat enemmän ongelmien ratkaisuun suuntaavaa oppimista ja sitä kautta aikuiset kokevat mielekkäämpänä sellaisen oppimisen, jolla on välitöntä sovellusarvoa. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 77-78)

Elämäntilanteessa aikuistumisen johdosta tapahtuvat muutokset johtavat yleensä myös muutokseen siinä, miten oppimiseen asenoidutaan ja millaiset työtävät tuntuvat ensisijaisesti mielekkäimmiltä. Nuoriin verrattuna aikuisilla on spesifimmät oppimiseen liittyvät tavoitteet ja niissä on enemmän vaihtelua yksilöiden välillä. Lapsena lähtökohtaisesti opitaan tulevaisuutta varten, mutta aikuisena yleensä jotain senhetkiseen elämään liittyvää. Näin ollen aikuinen myös kokee motivoivampana sellaisen, mikä koetaan välittömästi hyödylliseksi. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 78)

Aikuisille on muotoutunut nuoria laajempia ja monisyisempiä kokemuksellisia tietorakenteita, mikä toisaalta helpottaa esimerkiksi jonkin uuden tiedon kytkemistä aiempaan alakohtaisen tiedon karttumisen kautta. Toisaalta nämä tietokehikot ovat juurtuneet syvemmälle, mikä saattaa aiheuttaa uuden tiedon omaksumisen vaikeutumistakin. Automatisoidut rutiinit ovat vaikeampia murtaa tai muuttaa, minkä lisäksi oppimisen taidotkin saattavat heiketä harjaannuksen puutteessa. Aikuinen voikin näin kokea uuden oppimisen ahdistavana ja oppimisen tärkeäksi säätelijäksi muodostuu suhtautuminen muutokseen. Muutos voi tuntua pelottavana tai toisaalta myös haasteellisena. Tärkeään rooliin nousee tällöin ympäristön normatiiviset odotukset. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 79)

Aikuisen oppijan kokemus voidaan nähdä resurssina, jota voidaan käyttää tai olla käyttämättä. Kokemukset voivat olla osa maailmankuvaa, jolloin kokemukset voivat tulla osaksi oppimista. Tämä voi helpottaa oppimista ja asioiden keskinäisten suhteiden ymmärtäminen voi helpottaa. (Paane-Tiainen 2000, 22)

3.2.2 Oppimisen kokonaismalli

Päivi Tynjälän kirjassa: "Oppiminen tiedon rakentamisena", oppimisen kokonaismallin todetaan muodostuvan kolmesta rakenneosasta. Näitä ovat taustatekijät, itse oppimisprosessi ja tuotos, eli oppimistulos.

Oppimiseen liittyvät taustatekijät on jaoteltu kahteen pääluokkaan, joita ovat itse oppijaan liittyvät henkilökohtaiset tekijät, sekä oppimisympäristöön liittyvät tekijät. Oppijan henkilökohtaisia oppimiseen vaikuttavia tekijöitä ovat aiemmat tiedot ja taidot, kyvyt, älykkyys, persoonallisuus ja pitkälti kasvatukseen pohjautuva arvomaailma. Ympäristö, jossa oppiminen tapahtuu muodostuvat taas opetussuunnitelmasta, oppiaineiden sisällöstä ja opettajan persoonasta, opetustavoista sekä käytetyistä arviointimenetelmistä. (Tynjälä 1999, 17)

Nämä taustatekijät vaikuttavat oppimisprosessiin ja niiden vaikutukset välittyvät oppijan havaintojen ja tulkintojen kautta. Oppijan oma kokemus omasta älykkyystään tai oppimiskyvystään on kytköksissä hänen motivaatioonsa ja yleiseen orientoitumiseen oppimisen suhteen. Havainnot ja tulkinnat oppimisympäristön vaatimuksista puolestaan suuntaavat oppimista siihen suuntaan, mitä oppijat olettavat opetuksella haettavan. Aikaisemmat tiedot ja miksei taidot ovat olennainen osa itse oppimisprosessia, vaikka ne on mainittu myös taustatekijöissä. Oppiminen kuitenkin aina rakentuu tavalla tai toisella aiemman tiedon varaan. (Tynjälä 1999, 18)

Oppimisprosessin tulos on oppijalle muodostunut käsitys opeteltavista asioista ja kehitys opeteltavissa taidoissa. Oppimistulokset voivat olla kaikkea pinnallisen ulkoa oppimisen ja syvällisempään ymmärtämiseen, sekä opittujen tietojen soveltamiseen käytännön elämässä. Keskeinen oppimistulos on myös oppijan itsensä tavoitteiden saavuttaminen ja oppijan oma käsitys itsestään oppijana. (Tynjälä 1999, 19)

Oppimista kuvataan jatkuvana prosessina, joka jatkuu tavalla tai toisella läpi elämän. Siksi yhden asian oppimistulos vaikuttaa oppijan havaintojen ja tulkintojen kautta myös myöhempään oppimiskokemuksiin ja -tilanteisiin. Näin kokemukset kasautuvat ja oppiminen alkaa noudattaa samantyyppisenä toistuvia kehitystrendejä. Oppiminen on aina sidoksissa ympäröivään tilanteeseen, laajempaan sosiaaliseen kontekstiin ja kulttuuriin. Oppiminen on aina osa kulttuuria ja oppiminen tapahtuu kulttuurin tuottamilla välineillä ja kulttuurin sanelemin ehdoin. (Tynjälä 1999, 16-19)

3.2.3 Behavioristinen oppimiskäsitys

Behavioristinen oppimiskäsitys lähtee ajatuksesta, että oppiminen ilmenee perusmuodoissaan samanlaisena ihmisillä ja eläimillä. Oppiminen nähdään ärsykkeen ja reaktion vuorovaikutuksena ja

sitä säädellään vahvistamisella, eli jos toivottua reaktiota halutaan vahvistaa, annetaan palkkio ja ei-toivottua reaktiota puolestaan heikennetään antamalla rangaistus. (Tynjälä 1999, 29)

Behavioristisen oppimiskäsityksen kantava ajatus opetuksen ja oppimisen suhteen on tiedon siirtäminen. Tieto on jotain valmista, joka jaetaan sopivan kokoiisiin elementteihin ja siirretään sellaisenaan oppijoille. Behaviorismin mukaan ihmisen mielen sisällöistä ja tietoisuudesta ei ole mahdollista saada objektiivista tietoa ja tämän vuoksi behavioristisen oppimisen tutkimuksen on keskityttävä nimenomaan ulkoisesti havaittavan käyttäytymisen tarkkailuun. (Tynjälä 1999, 31)

Kamppailu- tai itsepuolustuslajien harjoittelussa, varsinkin harrastuksen alkuvaiheessa, harrastajille usein opetetaan vain yksi tapa tehdä tiettyjä asioita. Lajeissa puhutaan perustekniikoista, jotka ovat monesti kyseisen lajin perinteisiin kuuluvia tapoja tehdä tiettyjä lyöntejä, potkuja, heittoja tms. Näin ollen aluksi kamppailulajin opettaminen alkaa tiedon siirtämisenä, kunnes hiljalleen aletaan yhdistämään opittuja asioita ja soveltamaan niitä. Toisaalta, myös poliisin fyysisen voimankäytön opetuksessa on lähtökohtaisesti olemassa yksi tapa tehdä tietty tekniikka. Poliisissa on puhuttukin "hallinnon linjan" mukaisista tekniikoista. Koulutuksen alkuvaiheessa tietoa siirretään, mutta toki nopeastikin aletaan rakentamaan uutta opittavaa asiaa aiemmin opittujen asioiden luomille perustuksille.

Arkisena esimerkkinä koulumaailmasta palkkioina on käytetty tarroja ja "papakajamerkkejä" pienille koululaisille ja varttuneemmille oppilaille on annettu sanallista palautetta. Opetus on edennyt osatavoitteiden mukaisessa järjestyksessä oikeita suorituksia palkiten ja lopuksi on arvioitu oppimisen tulokset. Mikäli tulokset ovat olleet tavoitteiden mukaiset, on jatkettu uusiin tavoitteisiin. Muutoin on kerrattu aikaisempia sisältöjä niin kauan, että tavoitteet saavutetaan. (Tynjälä 1999, 30)

Niin sanotut vanhankantaiset ja vyöarvojärjestelmiin perustuvat kamppailulajit ovat tyypillisesti edenneet tällä tavalla. Tiettyyn vyöarvoon on kuulunut tietyn rajatun tekniikkavalikoiman opettaminen ja omaksuminen. Opittua on testattu vyökokeella, kun ensin on tarpeeksi kauan harjoiteltu sille arvolle kuuluvia tekniikoita. Mikäli osaamisen taso on ollut riittävä, on oppija saanut uuden vyöarvon, jonka jälkeen harjoittelu on jatkunut seuraavan vyöarvon tekniikoita entisen opitun päälle lisäten. Tuolloin uudeksi tavoitteeksi on tullut seuraavan vyöarvon saavuttaminen omassa vyökokeessaan. Jollei jotain vyökoetta ole läpäissyt, on jatkettu entisellä vyöarvolla harjoitellen ja myöhemmin yritetty läpäistä vyökoe uudelleen.

Mallioppiminen on yksi tietoa siirtämällä tapahtuva oppimisen muoto. Mallioppimisessa, jota voidaan nimittää myös havainnoimalla oppimiseksi tai jäljittelyksi, kysymys on käyttäytymisen muutoksesta esimerkkiyksilöiltä saatujen sosiaalisten vaikutteiden tai niiden palkitsevuuden ansiosta. Monet erilaiset taidot, kuten yhtenä esimerkkinä motoriset taidot opitaan ainakin osittain jäljittelemällä. Ihminen oppii jäljittelemällä syntymästä aina aikuisuuteen saakka. (Anttila 2022)

Mallioppimista tapahtuu paljon koko poliisityön kirjossa, mutta itse katson oppineeni kouluttajan uralla hyvin paljon kokeneempien kouluttajien mallia jäljitellen ja näitä malleja omaan tekemiseen muokaten. Vielä useiden kouluttajavuosien jälkeen olen saattanut oppia pieniä yksityiskohtia niin poliisin fyysisen voimankäytön tekniikoiden suoritustapoihin, kuin myös niiden opettamiseen liittyen.

3.2.4 Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Nykykäsityksen mukaan hyvä oppiminen on konstruktivistista. Oppija on aktiivinen oppimisprosessin jäsen ja hän rakentaa sekä etsii itse tietoa. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppija ei ole näin ollen vain passiivinen tiedon vastaanottaja, vaan hän kerää omiin tietorakenteisiinsa sopivaa tietoa ja muovaa sitä omaan kokemusmaailmaansa sopivaksi. Samalla tapahtuu tiedon tulkitsemista ja luokittelua, joten jokaiselle oppijalle syntyy omanlaisensa tulkinta. (Forsman, Lampinen 2008, 432) Oppiminen on siis kognitiivista toimintaa, jossa oppija tulkitsee havaintojaan ja uutta tietoa aikaisemman tietonsa ja kokemustensa pohjalta. (Tynjälä 1999, 38)

Uuden oppiminen rakentuu aina aikaisemmin opittuihin tietoihin ja taitoihin. Oppijalla voi olla myös virheellistä tietoa tai käsityksiä, jolloin uuden tiedon tai taidon omaksuminen voi edellyttää poisoppimista. Oppijan tulee joka tapauksessa itse ymmärtää opittavan asian merkitys, tavoitteet ja päämäärät, jotta voi syntyä motivaatio uuden asian omaksumiseen. Opittava asia voidaan kytkeä aitoihin tilanteisiin ja asiayhteyksiin, esimerkiksi työtehtäviin. Tällöin opittavaan asiaan sitoutuminen paranee. (Forsman & Lampinen 2008, 432)

Konstruktivistisen käsityksen mukaan opettamista pidetään tiedon siirtämisen sijaan oppimisprosessin ohjaamisena. Opetuksessa nousee keskeiseksi se, mitä oppija tekee ja miten hän toimii. Opettajalla on tärkeä rooli myös tiedon esittäjänä, mutta tärkeämpää on se, miten opettaja järjestää oppimistilanteet oppijan oppimisprosessia tukeviksi. Opetuksen lähtökohdaksi on otettava oppijan olemassa olevat tiedot, käsitykset ja uskomukset opeteltavista asioista. (Tynjälä 1999, 61)

Merkitysten rakentaminen on olennaista, sillä sen seurauksena olennaiseksi asiaksi muodostuu ymmärtäminen. Näin ollen konstruktivistisessa oppimisympäristössä pyritään välttämään asioiden toistamiseen pyrkivää mekaanista ulkoa opettelua. Faktat ovat asioita, joita ei voida tulkita monella eri tavalla, vaan ne ovat ihmisten tekemiä sopimuksia vaikkapa maiden pääkaupunkien nimistä. Kun faktat kytetään oppilaiden aiempaan tietoon, laajempiin mielekkäisiin kokonaisuuksiin ja aitoihin todellisen elämän tilanteisiin ja ongelmiin, niidenkin oppiminen paranee. (Tynjälä 1999, 62-63)

3.2.5 Kokemuksellinen oppiminen

Kokemuksesta oppimista tapahtuu kotona perheen piirissä, vapaa-aikana, työssä ja muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Ennen koulujen olemassaoloa oppiminen on tapahtunut luonnollisissa ympäristöissä ja sen myötä kasvatusta nähtiin elinikäisenä prosessina. Kokemusperäisellä arkipäiväoppimisellä on ollut aina keskeinen asema ihmisten elinikäisessä oppimisessa ja sitä onkin tuotu myös koulumaailmaan takaisin erilaisten työ- ja harjoittelujaksojen avulla. (Tuomisto 1998, 43)

Aikuisten kohdalla kokemusperäisessä oppimisessa on usein kyse erilaisesta ryhmässä tapahtuvasta yhteisoppimisesta tai yhteisöllisestä oppimisesta, jota tapahtuu esimerkiksi työskenneltäessä erilaisissa tiimeissä ja muissa verkostoissa. Koulutus voi antaa vain riittävät perustiedot työelämään siirtymistä varten, mutta ammatin syvälinen oppiminen tapahtuu vähitellen työssä kokemuksen karttuessa. Työssä oppiminen voi tapahtua joko organisaation järjestämissä oppimistilaisuuksissa tai työtoiminnan yhteydessä. Oppiminen voi tapahtua itsesuuntautuneesti, mentorin tai valmentajan avulla, tiimissä tai vaikkapa jossain kehittämissä ryhmässä työskennellen. (Tuomisto 1998, 43, 46)

Mentorointi tarkoittaa kiinteää ja kehittävää vuorovaikutussuhdetta kokeneen seniorikollegan ja vähemmän kokeneen juniorikollegan välillä. Kokenempi antaa tukea, ohjausta ja palautetta suojaattinsa urasuunnitelmista ja henkilökohtaisesta kehittymisestä. Ohjaajan ja ohjattavan suhde voi olla epävirallinen tai virallinen. Epävirallista se on silloin, kuin suhde syntyy spontaanisti ilman, että organisaatio puuttuu asiaan. Virallisessa mentoroinnissa suhde on organisaation ohjaama ja sanktioimaa. Mentori voi toimia urafunktionaalisesti, eli tämä antaa tukea ja ohjausta, järjestää esiintymismahdollisuuksia tai näyttötilaisuuksia, tai antaa haasteellisia tehtäviä. Toinen toimintatapa on psykososiaalinen, jossa mentori auttaa suojaattia kokemaan itseään kompetentiksi ja edistää tämän ammatillisen identiteetin kehittymistä ja työssä oppimista. Mentorin tehtävä on toimia roolimallina, osoittaa hyväksyntää sekä antaa tukea ja ohjausta suojaatilleen. (Ruohotie 1998, 118-119)

Mentoroinnista voi olla etua niin suojaatille kuin mentorille itsellekin. Suojaatti voi kehittyä ammatissaan ja edetä urallaan tavanomaista nopeammin. Suojaatti voi kokea lisääntyneitä itsearvostusta, rooliin liittyvä stressi voi vähentyä ja rooliristiriidat pienenevät. Mentoristatus puolestaan lisää mentorin itsensä tyytyväisyyttä, omanarvontuntoa ja motivaatiota, minkä lisäksi mentorit todennäköisesti hyötyvät myös suojaatin lojaalisuuden tuomasta tuesta sekä organisaation tunnustuksesta toisen ohjaajana ja neuvonantajana toimimisesta. Mentorointi myös voi hyödyttää itse organisaatiota, koska työntekijöiden työteho lisääntyy, sitoutuminen organisaatioon lujittuu, minkä myötä työntekijöiden vaihtuvuuskin voi vähentyä. Mentoroinnin myötä myös vanhemmat työntekijät saavat

mahdollisuuden oppia yhdessä nuorten kanssa nuoremman sukupolvien arvoja, tarpeita ja näkökulmia. (Ruohotie 1998, 119-120)

Mentorointisuhdetta on pidetty perinteisesti pitkänä ja intensiivisenä suhteena, jota kutsutaan primäärimentoroinniksi. Sekundääriset kehityssuhteet puolestaan ovat lyhempiä ja vähemmän intensiivisiä mentorointisuhteita. Mentorointi voi tapahtua myös vaihtoehtoisten mentoroinnin muotojen mukaan, eli mentorointi voi tapahtua ryhmissä tai vertaismentorointina. Ryhmämentoroinnissa suojatit voivat hyötyä roolimalleista, verkostoista, psykososiaalisesta tuesta ja yhteenkuuluvuuden tunteesta. Ryhmämentoroinnin myötä suojatti voi saada ohjauksen ja palautteen lisäksi myös mahdollisuuden vaihtaa ideoita ryhmän kanssa. Vertaismentorointi edistää urakehitystä ja antaa psykososiaalista tukea, koska vertaisilla on hyvät mahdollisuudet seurata toistensa työtä ja antaa keskinäistä vertaispalautetta, joka on monesti helppoa hyväksyäkin. (Ruohotie 1998, 120)

Poliisihallinnon voimankäytön kouluttajakurssi tarjoaa hyvän pohjan sille, että kouluttaja voi alkaa rakentamaan omaa kouluttajapätevyyttään itse. Jotta voi tulla hyväksi kouluttajaksi, on tehtävä koulutustyötä mahdollisimman paljon, osattava reflektoida omaa suoriutumistaan ja sitä kautta oppia kouluttajan tehtävään kokemuksen kautta. Lisäksi kouluttajille suunnattu ohjattu ylläpitokoulutus on tärkeässä roolissa kouluttajan kehittymisen suhteen. Koen itse olevani etuoikeutettu siinä, että olen päässyt tekemään kouluttajan tehtäviä heti urani alkuvaiheista saakka itseäni kokeneempien ja parempien ammattilaisten kanssa. Tämä ja eri poliisiyksiköissä sekä Poliisiammattikorkeakoululla työskentely on auttanut myös verkostoitumisessa, minkä johdosta olen saanut työskennellä sekä vaihtaa ajatuksia eri puolilla maata työtään tekevien voimankäytön kouluttajien kanssa. Etenkin työskentely Poliisiammattikorkeakoululla on opettanut paljon ja tiettyjen pitkän linjan kouluttajien kanssa tuolloin muotoutuikin eräänlainen mestari - oppipoika -suhde.

3.2.6 Motorisen taidon oppiminen (liikuntataidon oppiminen)

Taito on liikkeiden tekemistä rytmisesti oikein. Taitava suoritus on jatkuvaa toimintaa, joka koostuu toisiaan oikeaan aikaan seuraavista vaiheista. Mitä taitavampi suoritus on, sitä vähemmän tietoista toimintaa se vaatii. Taitoon liittyy myös ennakointi ja suorituksen korkean tason säilyminen myös vaikeissa olosuhteissa. Taitava suoritus on aina oppimisen tulos ja vaatii aina paljon toistomääriä taustalle. Taitavuus edellyttää fyysisiä kykytekijöitä, oppijan eri aistien toimintakykyä ja keskushermoston kehittyneisyyttä. Fyysisiä kykytekijöitä ovat mm. voima ja nopeus. Motorista taitoa opetteleva hyötyy siitä, mitä paremmat hänen tasapaino-, näkö-, kuulo- ja tuntoaistinsa, sekä kinesteettinen aistinsa ovat, sillä oppijan koordinaatiokyky muodostuu pitkälti näiden aistien kautta saatavasta palautteesta. Taitavuuden edellytys on myös riittävien motoristen liikemallien tallentuminen aivoihin. (Forsman & Lampinen 2008, 435)

Taitoja opitaan sekä tietoisesti että tiedostamatta. Tietoisessa oppimisessa oppija tietää opettelevansa ja häntä ohjaava opettaja, kouluttaja, valmentaja tms. tietää ohjaavansa oppijaa tämän pyrkimyksessä opetella uutta taitoa. (Kalaja 2016, 233) Opettaja antaa suoritusohjeet ja mallin, oppijat harjoittelevat ja opettaja antaa palautetta prosessin edetessä vaihe vaiheelta. Opettajalla on tarkoitus kiinnittää huomio tavoitteena oleviin suorituksiin ja niiden ydinkohtiin sekä saada oppija tietoisesti kehittämään suorituksiaan. (Jaakkola 2000, 167) Tämä on perinteinen tapa esimerkiksi urheilulavalmennuksessa ja myös poliisin voimankäytön koulutuksessa.

Tiedostamattomassa oppimisessa oppija puolestaan oppii asioita harjoittelun lomassa, ilman että tätä kyseistä taitoa opetellaan tietoisesti. (Kalaja 2016, 233) Tiedostamattoman oppimisen lähtökohtana ovat positiiviset harjoittelukokemukset ja onnistumisen elämykset. Käytännössä tämä tarkoittaa konkreettisten, virikkeellisten ja aidoissa ympäristöissä tapahtuvien harjoitteiden ja harjoitusympäristöjen luomista ja kehittämistä. On tärkeää, että oppijat kokevat harjoittelun mielekkääksi ja tämä saavutetaan usein sillä, että oppijat pystyvät yhdistämään harjoittelun johonkin aiemmin osattuun ja tietävään, mistä harjoittelussa on kyse. (Jaakkola 2000, 168)

Motorisen taidon kehittymisen alkuvaiheessa oppiminen on keskiössä ja kun taito jo hallitaan, motorinen kontrolli alkaa näytellä pääosaa. Aistien välittämästä informaatiosta (sisäinen palaute) suurin osa ohitetaan tiedostamatta. Kun ihminen oppii kiinnittämään huomiota johonkin ärsykkeeseen, aistimus saavuttaa tietoisuuden ja oppiminen tehostuu. (Kalaja & Kalaja 2022, 153)

Alkuvaiheessa oppija pyrkii ymmärtämään, mistä taidon toteuttamisessa on kyse. Oppija yrittää hahmottaa opetettavan tehtävän kokonaisuutena ja muodostaa siitä mielikuvan. Alkuvaihe vaatii paljon kognitiivista kapasiteettia, eli ajattelutoimintoja. Tämä vaihe onkin nimeltään kognitiivinen vaihe. Alkuvaiheen oppiminen voi olla työlästä, sillä oppija ei hahmota taitoa kokonaisuutena tai ymmärrä, miten jokin liike pitäisi suorittaa. Kehittyminen on ongelmista huolimatta yleensä nopeaa. (Jaakkola 2000, 171)

Taitojen oppimisen toisessa, eli harjoitteluvaiheessa oppija on ratkaissut alkuvaiheen kognitiiviset haasteet ja ymmärtää, mistä taidon suorittamisessa on kyse. Harjoitteluvaiheessa motivaatio on korkeaa, kehittyminen on nopeaa ja oppijalla on kokemus asian hallinnasta. Tarkkaavaisuus suuntautuu enenevässä määrin kehon sisältä kehon ulkopuolisiin kohteisiin, eli sitä suunnataan yhä enemmän harjoittelun muihin elementteihin, kuten tehokkaampien suoritusstrategioiden etsimiseen ja kokeilemiseen tai ympäristön tarkkailuun. Vaikka harjoitteluvaiheessa suoritukset jatkuvasti yhdenmukaistuvat ja automatisoituvat, oppijan tarkkaavaisuus ja havaintotoiminnat ovat kuitenkin pääsääntöisesti edelleen sidottuja oppimistilanteeseen. (Jaakkola 2000, 172)

Lopullisessa vaiheessa taidot pystytään toteuttamaan automaattisesti ja tällöin tarkkaavaisuus kohdistetaan kehon ulkopuolelle. Liikkeiden säätelystä tulee refleksinomaista, nopeaa ja tarkkaa. Oppija alkaa luottaa omaan tekemiseensä ja vaihtelua eri suoritusten välillä on enää hyvin vähän. Oppija pystyy jo suorittamaan kahta tehtävää samanaikaisesti, sillä ensisijaista tehtävää kontrolloidaan tässä vaiheessa tiedostamatta ja automaattiotasolla. Oppija pystyy keräämään ympäristöstä suorituksensa kannalta oleellista tietoa ja tämän pohjalta hän pystyy ennakoimaan tulevia tapahtumia. Automaatiovaiheeseen pääseminen vaatii normaalisti vuosien työn. Perussääntönä voidaan pitää ajallisesti 10 vuotta tai 10000 tuntia laadukasta harjoittelua. (Jaakkola 2000, 172-173) Motoristen taitojen oppiminen vaatii siis suuren määrän harjoittelua. Oppimista voidaan tukea mielikuva-harjoittelulla ja vaikkapa toisten ihmisten tekemiä suoritteita tai videoita katsomalla, mutta mikään ei kuitenkaan pysty korvaamaan omaa tekemistä. (Kalaja 2016, 234-235)

Taitoharjoittelu alkaa yleensä aina sillä, että opettaja tms. antaa oppijalle ohjeen harjoiteltavasta asiasta. Ohjeet voidaan esittää puhumalla tai näyttämällä opetettava asia. (Jaakkola 2000) Näyttöä tehtäessä on muistettava, että jokaisella ihmisellä on oma henkilökohtainen tapa liikkua. Toisen ihmisen näyttämä malli ei aina ole paras mahdollinen uuden taidon oppimisen kannalta. Näin ollen taitoja opetellessa olisi hyvä saada malleja niin kokeneilta ohjaajilta, kanssaoppijoilta, kuin myös kokemattomiltakin oppijoilta (vertaisoppiminen). (Kalaja 2016, 237-238)

Ihmiset oppivat eri tavoilla, joten yhtä tiettyä tapaa opettaa tai ohjata ei ole olemassa. Auditivinen oppija oppii parhaiten kuulemalla, visuaalinen näkemällä ja kinesteettinen oppija oppii parhaiten tekemällä itse. (Kalaja 2016, 237) Kuuloaistiin tukeutuva oppija suuntaa tarkkaavaisuutensa ääniin, rytmeihin ja puheeseen. Visuaalisella oppijalla on monesti valokuvamuisti ja oppimisen tehokkaimmat apuvälineet ovat mallit, näytöt ja kokonaisuudet. Kinesteettinen oppija puolestaan kokeilee, yrittää, erehtyy ja testaa erilaisia taitoja ja suorituksia. Näiden kolmen oppijatyyppin rinnalla puhutaan myös analyttisen oppijan tyyppistä, joka pitää ongelmanratkaisusta ja pyrkii analysoimaan sekä ohjaajan näyttämiä taitoja että omia suorituksiaan. (Jaakkola 2000, 165)

Taidon oppimisessa myös palaute on ehdottoman tärkeää. Palaute voi olla sekä sisäistä että ulkoista. Sisäinen palaute tarkoittaa sitä, että kun oppija tekee jonkun liikesuorituksen, hän saa siitä palautetta omien aistiensa kautta. Ulkoinen palaute puolestaan tarkoittaa sitä, että joko häntä ohjaava henkilö kertoo onnistumisesta tai oppija katsoo omaa suoritustaan vaikkapa videotallenteelta. Lähtökohtaisesti oppimisen kannalta on parempi, mikäli oppija pystyy itse korjaamaan opettelu-aikana tapahtuneita virheitä tai täydentämään puutteita. Näin ollen ohjaajan tulisikin antaa oppijalle aikaa prosessoida omaa tekemistään ja arvioida omaa suoritustaan ennen palautteen antamista. Lisäksi palaute tulee kohdistaa sellaisiin asioihin, jotka ovat oppijan kontrolloitavissa. Mikäli oppijan fyysiset ominaisuudet (voima, nopeus, ketteryys ym.) eivät ole riittävät taidon omaksumisen kannalta juuri sillä hetkellä, ei palaute näistä asioista ole merkityksellistä. (Kalaja 2016, 238-239)

3.2.7 Siirtovaikutus

Siirtovaikutus merkitsee, että aiemmin harjoiteltu tai opittu taito vaikuttaa uuden taidon oppimiseen tai taidon toteuttamiseen erilaisissa ympäristöissä. (Magill 2007, viitattu Jaakkola 2000, 169) Esimerkiksi liikuntataidot eivät ole toisistaan riippumattomia, vaan eri taitojen välillä on siirtovaikutuksia, jotka osaltaan selittävät taitojen oppimista. (Jaakkola 2000, 168)

Toisia taitoja opitaan helposti ja nopeasti, kun taas toisten taitojen oppiminen on hankalaa ja hidasta. Jos uusien taitojen oppiminen on nopeaa, keskushermostossa on todennäköisesti aiemmin opittu ”ohjelma”, jota hyödynnetään uuden taidon oppimisessa (positiivinen siirtovaikutus). Mikäli uuden taidon oppiminen on hankalaa, keskushermostossa ei ole samankaltaista ohjelmaa niiden suorittamiselle (negatiivinen siirtovaikutus), vaan tuo ohjelma joudutaan rakentamaan alusta. (Jaakkola 2000, 168)

Mitä enemmän keskushermostossa on yleisiä motorisia ohjelmia ja mitä monipuolisempia ne ovat, sitä todennäköisempää on, että oppija löytää uutta taitoa ensi kertaa kokeillessaan niiden joukosta olemassa olevan ohjelman, jonka avulla uutta taitoa lähdetään suorittamaan. (Jaakkola 2000, 168-169) Näin ollen kehon liikuttamiseen ja voimantuottoon perustuvien taitojen voidaan katsoa olevan sitä helpompia oppia, mitä enemmän oppijalla on liikuntakokemusta ja kamppailutaitojen osalta juuri kamppailukokemusta.

Joissain tilanteissa aiemmin opittua liikemallia tai tekniikkaa voidaan joutua muuttamaan ja uudelleenoppimaan. Varsinkin aikuisiällä tällainen muutos on iso prosessi. Vanhan ja uuden tavan erottaminen on yksi tekniikan muuttamisen tärkeimmistä vaiheista ja tärkeää on myös se, että oppija itse ymmärtää miksi uusi tapa pitää oppia ja miten hän siitä hyötyy. Uuden suoritustavan oppiminen vaatii paljon toistoja uudella tavalla ja tämä voi numeraalisesti tarkoittaa 10000 toistoa, jotta päästään automaatiotasolle vakioiduissa olosuhteissa. Jotta sama taitavuuden taso ja automaatio saavutetaan myös muuttuvissa olosuhteissa, voi uuden tavan oppiminen vaatia jopa 100000 toistokertaa. Toistojen määrä riippuu kehitettävän tekniikan vaativuudesta ja oppijan taitotasosta. (Forsman & Lampinen 2008, 436)

Siirtovaikutusilmiö ei rajaudu pelkästään fyysisiin tai motorisiin ominaisuuksiin, vaan se on havaittavissa myös psyykkisellä puolella. Yhdessä liikuntamuodossa hankittu koettu pätevyys ja itseluottamus voi siirtyä myös toisiin lajeihin. Muita siirtovaikutusten alaisia psyykkisiä ominaisuuksia ovat mm. kurinalaisuus, itsekontrolli ja sinnikkyys. (Kalaja & Kalaja 2022, 133).

3.2.8 Motivaatio taidon oppimisessa

Motivaation kantasana on motiivi, josta puhuttaessa on usein viitattu tarpeisiin, haluihin, vietteihin ja sisäisiin yllykkeisiin sekä palkkioihin ja rangaistuksiin. (Peltonen & Ruohotie 1992) Motiivit antavat yksilölle suuntaa yleiselle käyttäytymiselle joko niin, että yksilö tiedostaa ne tai on niitä tiedostamatta.

Motivaatio voidaan kirjallisuuden perusteella jakaa tilannemotivaatioon ja yleismotivaatioon. Yleismotivaatio tarkoittanee lähinnä asennetta ja yleistä asennoitumista koulutusta tai esimerkiksi uuden asian oppimista kohtaan. Tilannemotivaatio puolestaan on hyvin riippuvainen yleismotivaatiosta. Mikäli yksilö pitää työstään tai tehtävästään, hänet on helpompi saada innostumaan työhön liittyvästä koulutuksestakin tai muusta työtehtävien kehittämisestä jne. (Peltonen & Ruohotie 1992)

Motivaatio on se voima, joka saa opettelemaan uusia taitoja tai hankkimaan uutta tietoa. Motivaation sanotaan määrittelevän ihmisen toiminnan alkamisen, suunnan, voimakkuuden ja keston. Motivaation määrä ilmaisee sitä, kuinka voimakkaasti jotain asiaa halutaan tehdä. Motivaation laatu puolestaan kertoo, miksi toimintaan osallistutaan ja kuinka kestävä motivaatio on. (Kalaja & Kalaja 2022, 161)

Motivaatio voi olla myös ulkoista tai sisäistä. Ulkoisesti motivoitunut ihminen toimii jonkin ulkoisen tekijän, kuten palkkion (esim. hyväksynnän kokeminen) tai sanktion välttämisen vuoksi. Ulkoinen motivaatio ei välttämättä tarkoita sitä, että ihminen toimisi oman nautintonsa vuoksi. Ulkoisesti motivoitunut ihminen saattaa motivoitua tekemään asioita siksi, ettei joudu muiden hyljeksimäksi, pääsee kokemaan ylpeyden tunnetta tai vaikkapa saavuttaa joitakin itselleen tärkeitä tavoitteita, vaikka esim. opitulla asialla olisikaan hänelle merkitystä. Sisäisesti motivoitunut ihminen puolestaan osallistuu toimintaan juurikin siitä saatavan ilon, nautinnon ja kehittymisen vuoksi. Sisäisesti motivoituneen ihmisen oppimismotivaatio lähtee siis hänestä itsestään ja näin ollen sisäisen motivaation katsotaankin olevan oppimisen kannalta edullista. (Kalaja & Kalaja 2022, 161)

Itsemääräämisteoria on suosittu motivaatioteoria, jonka mukaan ihmisellä on psykologisia perustarpeita ja luontainen tarve toimia siten, että tarpeet tulevat tyydyttyiksi. Psykkisen hyvinvoinnin perustan muodostavat kyvykkyyden, autonomian ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tarpeet. (Kalaja & Kalaja 2022, 162)

Kyvykkyyden tarpeen tyydyttäminen liittyy koettuun pätevyYTEEN. Mitä pätevämmäksi ihminen itsensä kokee, sitä voimakkaampaa on sisäinen motivaatio. Autonomian tarve on omista asioista päättämistä. Autonomian tunne on voimakasta silloin, kun yksilö kokee voivansa vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tarve tyydyttyy, kun yksilö kokee aidosti kuuluvansa joukkoon ja ryhmän pelisäännöt on laadittu yhdessä. (Kalaja & Kalaja 2022, 162)

Suoritusilanteissa ihmisen päätavoitteena on ilmaista korkeaa kyvykkyyttä ja välttää alhaisen kyvykkyyden osoittamista joko itselle tai muille. Tehtäväsuuntautunut yksilö tavoittelee uusien taitojen oppimista ja niissä kehittymistä ja tämä arvioi toimintaansa suhteessa omaan itseensä ja omaan aikaisempaan osaamiseensa. Minäsuuntautunut ihminen puolestaan yrittää olla muita parempi, mieluiten vähemmällä vaivalla ja yrittämisellä. Esimerkiksi menestyvillä urheilijoilla tehtävä- ja minäsuuntautuneisuus ovat voimakkaita. (Kalaja & Kalaja 2022, 163)

Poliisissa työskentelee tällä hetkellä yli 7000 poliisihenkilöä ja heistä valtaosa ovat velvollisia osallistumaan voimankäytön ylläpitokoulutukseen. Kuten arvata saattaa, myös motivaatiossa koulutusta kohtaan on eroavaisuuksia. Vaikka työmotivaatio olisikin korkea, ei motivaatio työpaikkakoulutusta kohtaan välttämättä ole niin korkealla tasolla. Toisilla tämä liittyy juurikin edellä kuvattuihin pelkoihin epäonnistumisesta toisten vertaisten edessä tai vähäisistä harjoitusmääristä johtuvasta epävarmuudesta.

Osalla voimankäytön ylläpitokoulutukseen osallistuminen on pakollinen paha, kun taas osa haluaisi, että ohjattua voimankäytön koulutusta järjestettäisiin enemmänkin. Osittain tämä liittyy myös siihen, millaisessa tehtävässä yksilö organisaation sisällä toimii ja kuinka olennaisena osana omaa työtään voimankäytön, siihen varautumisen ja voimankäyttötilanteista selviämisen yksilö kokee.

Poliisien koulutuksiin osallistumismotivaation osalta palataan juuri näihin sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäinen motivaatio tarkoittaa sitä, että yksilö saa työtehtävistään ”henkistä palkkiota” kokiessaan ”työn iloa”. Ulkoinen motivaatio puolestaan monesti on yksilön pyrkimystä miellyttää vaikkapa esimiehiä tai näyttäytyä hyvällä tavalla työyhteisönsä silmissä.

Oleennaista ja yhteistä molemmissa on kuitenkin palkkio, jonka yksikö kokee saavansa suoriutumistaan. Ulkoiset palkkiot kantavat hetken aikaa ja esimerkiksi poliisin työpaikkakoulutuksessa henkilö voi hetkeksi motivoitua tekemään parhaansa näyttämisen halusta tai välttääkseen epäonnistumista toisten edessä. Sisäinen palkkio puolestaan on pitkäkestoisempi ja tehokkaampi taustatekijä sille, miten yksilö pidemmällä aikavälillä kehittyy vaikkapa ammatissaan.

3.3 Kamppailutaito

3.3.1 Kamppailutaidon määritelmä

Kamppailutaito terminä viittaa yleensä kamppailulajeihin, jotka ovat lähtökohdiltaan erilaisia. Ne voivat olla kamppailu-urheilua, siviileille tarkoitettua itsepuolustustaitoa, kuntoliikuntaa, lajiharjoittelun avulla tapahtuvaa kehon ja mielen filosofista tutkiskelua nykyaikaista sotilaiden lähitaistelutaitoa tai vanhaa sotureiden taistelutaitoa, joka ei enää nykymaailmaan sovellu. Myös ammattihenkilöiden

voimankäyttötaito voidaan lukea kamppailutaidoksi. (Jalamo & Talonen 2011, 20) Poliisin voimankäytön koulutuksessa lähtökohtana on, ettei kyse ole varsinaisesta itsepuolustuslajeihin tai kamppailu-urheiluun liittyvästä yksilöiden välisestä ”voimankoitoksesta”, vaan työtehtävien tehokkaasta ja samalla mahdollisimman turvallisesta suorittamisesta. Silti väistämättä harjoitusmetodit ja samat lainalaisuudet ihmisen fyysisessä hallinnassa ja esimerkiksi kohdehenkilön voimantuoton rajoittamisessa ovat olemassa niin kamppailu-urheilussa, kuin ammattiin liittyvässä voimankäytössäkin.

Jotkut lajit keskittyvät vain tiettyyn kamppailutaidon osa-alueeseen, mutta monet lajit sisältävät elementtejä useammistakin lähestymistavoista. Joku laji voi samaan aikaan olla niin kamppailu-urheilua, itsepuolustustaito kuin pelkkää kuntoliikuntaakin, kun toinen taas saattaa olla puhdasta kehon ja mielen filosofista tutkiskelua vanhan taistelutaidon välityksellä. (Jalamo & Talonen 2011, 20)

Kamppailulajien historia ulottuu etenkin Aasiassa jopa kahden vuosituhannen päähän. Sodat ja taistelut ovat aina olleet keskeinen osa kansakuntien historiaa ja niillä on väistämättä ollut merkittävä vaikutus kansojen kulttuureihin. Kamppailutaidon peruselementit ovat olemassa jo lapsissa ja ihmiselle on luontaista oppia jo lapsena vaikkapa sisarustensa kanssa yhteen ottaessa työntämään, vetämään, lyömään, potkimaan, raapimaan jne. Kamppailutaidoille ominaiset kehittyneempiä koordinaatiota ja kehonhallintaa vaativat heitot, nivellukot, hallintaotteet ja tekniikkayhdistelmät vaativat kuitenkin opetusta ja systemaattista harjoittelua. Alun perin kamppailutaitoja on opetettu ja harjoiteltu ns. sotataitoina ja ne ovat tuolloin keskittyneet taisteluun. Näistä nykymuotoon jalostuneet kamppailulajit puolestaan ovat enemmän itsensä kehittämistä fyysisesti, psyykkisesti ja henkisesti. (Jalonen & Talonen 2011, 15, 20-21)

Viranomaisten käyttöön päätyneet fyysisen voimankäytön tekniikat ja muut opit ovat kaikki peräisin tästä eri kamppailulajimuotojen kehityksestä. Siinä missä joissakin kulttuureissa ja tiettyinä aikakausina toisen vahingoittaminen ja surmaaminenkin ovat itsepuolustustilanteissa olleet oikeutettua ja hyväksyttyä, varsinkin nykyajan sivistyneemmissä kulttuureissa pyritään soveltamaan suhteellisuusperiaatetta, jonka mukaan puolustustekojen tulee olla oikeassa suhteessa hyökkäyksen vakavuuteen nähden. (Jalamo & Talonen 2011, 21)

Suhteellisuusperiaate korostuu poliisin voimankäytössä, sillä poliisin on toimittava aina vähimmän haitan periaatteen mukaisesti, olipa kyse poliisin aloitteesta tapahtuvasta voimankäytöstä tai poliisiin kohdistuvasta hyökkäyksestä aiheutuvasta hätävarjelutilanteesta. Fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoimaa luodessa onkin pyritty sisällyttämään valikoimaan tekniikoita, joiden tarkoitus ei ole ihmisen vahingoittaminen tai itseisarvoinen satuttaminen. Toisaalta joitain tekniikoita on muokattu suoritustavaltaan siihen suuntaan, että kohdehenkilön vastarinta voitaisiin murtaa ruumiinvoimia käyttämällä vähimmän haitan periaatteen mukaisesti ilman vakavampia seurauksia.

3.3.2 Kamppailuun liittyvä taktiikka

Kamppailutaitoihin sisältyy oman kehon liikuttamista hallitusti, tarttumista, lyömistä, potkimista, heitoja, kaatoja, nivellukkoja ja hallintaotteita. Kamppailutilanteeseen liittyy olennaisena osana se, että kamppailijalta edellytetään hyvää reaktiokykyä ja nopeita päätöksiä. (Jalamo & Talonen 2011, 28) Lisäksi taktiikan merkitys kamppailutilanteessa on äärimmäisen tärkeä. Taktiikka tarkoittaa tietoisesti valittua suunnitelmallista toimintatapaa, joka voi esiintyä niin yksittäisessä kamppailutilanteessa kuin yritysmaailman neuvottelutilanteissa. Hyvän taktiikkavalinnan johdosta fyysisiltä ominaisuuksiltaan heikompi kamppailija voi voittaa itseään vahvempia vastustajia. (Jalamo & Talonen 2018, 9)

Näin ollen pelkkä hyvä yksittäisen taidon motorinen osaaminen tai hyvä oman kehon hallinta ei riitä, vaan kamppailijan tulee osata hahmottaa asioita kokonaisuuksina. Pääsääntönä voitaneen pitää, että kamppailulajien opettamisen lähtökohta, yksin ja aseettomana toimiminen ei ole taktiikan näkökulmasta paras mahdollinen. Ääripäinä ajateltuna, niin sodassa kuin siviilielämässäkin nopein ja tehokkain tapa lisätä kamppailukykyä on aseistautuminen tai toimiminen ryhmänä. Lähtökohtana taktisessa ajattelussa on se, että kamppailuun ei ryhdytä vastustajalle edullisissa olosuhteissa, eli hänen valitsemissaan olosuhteissa tai ympäristöissä. Taktiikan taustalla on hyvin harjoitettuja ja koulutettuja fyysisiä ominaisuuksia sekä teknistä taitoa, kurinalaisuutta ja lannistumatonta taistelutahtoa. (Jalamo & Talonen 2018, 11-12)

Poliisin toiminnan tehokkuus ja myös fyysisen voimankäytön onnistuminen perustuukin pääsääntöisesti onnistuneeseen taktiikkaan. Yksittäiset voimankäyttötekniikat on hallittava hyvin, jotta voidaan nähdä tilanne kokonaisuutena, vaikkakin tilanteet voivat syntyä, kehittyä ja edetä hyvin nopeastikin. Voitaneen sanoa, ettei yksittäisellä fyysisen voimankäytön tekniikalla ja pelkällä motorisella tekemisellä, tai edes yksittäisellä voimankäyttövälineellä ratkaista yhtään mitään. Toiminta tilanteessa kokonaisuutena, resursseiltaan oikealla tavalla mitoitettuna on tärkeämpää. Mikään erinomainenkaan taktiikka ei kuitenkaan ole toteutettavissa, mikäli tekninen osaaminen, tilannetietoisuus ja tekniikoiden sovelluskyky ei ole riittävän hyvällä tasolla.

3.3.3 Kamppailutaidon opettaminen

Lähtökohta on, että kamppailutaidot ovat motorisia taitoja, jotka perustuvat fyysisen voiman tuottamiseen, hyvään tasapainoon, kehonhallintaan, ketteryyteen, liikkuvuuteen ja kestävyyyteenkin. Yksittäiset kamppailuun liittyvät tekniikat ovat joko yksinkertaisia tai monimutkaisiakin kehon liikkeiden

sarjoja, joita hyödynnetään oikea-aikaisesti vastustajan tasapainoa, voimantuottoa tai muuta toimintakykyä ulkoisesti häiriten. Näin ollen kamppailutaitojen opettaminen noudattaa pitkälti samaa kaavaa, kuin mikä tahansa muun liikuntataidon opettaminen.

Aarne Pekkarinen on Pro gradu –tutkielmassaan, ”Taitava taitojen kouluttaja kamppailutaitojen näkökulmasta”, viitannut yhdysvaltalaisen kamppailulajiohjaaja Matt Thorntonin I-Method -malliin. Tuon mallin mukaan kamppailutaidon opettamisen ensimmäisessä vaiheessa opettaja esittelee uuden tekniikan oppijoille, toisin sanoen kertoo tekniikan tarkoituksen ja suoritustavan suullisesti sekä suorittaa näytön. Tekniikkaa tuon jälkeen harjoitellaan ilman vastustusta niin pitkään, kunnes tekniikka osataan mekaanisesti oikein. Thorntonin mallin mukaan tämä vaihe vie enimmillään 10 minuuttia aikaa, mikäli tekniikka on oppijoiden osaamistasoon nähden oikean tasoinen. (Thornton 2012; viitattu Pekkarinen 2019, 14)

Toisessa vaiheessa harjoittelu eristetään yhteen tiettyyn tilanteeseen ja tämä on varsinainen tekniikan opettelu toistovaihe. Harjoitteluun aletaan lisätä tekniikan suorittamiseen vaikuttavia muuttujia, eli liikettä ja vastustajan vastarintaa asteittain sen mukaan, miten nopeasti oppijat kehittyvät ja heidän taitotasonsa kasvaa. Olennaisena osana tähän vaiheeseen kuuluu mekaanisen osaamisen kehittymisen lisäksi tekniikan oikea-aikaisuuden, eli ajoituksen oppiminen. (Thornton 2012; viitattu Pekkarinen 2019, 14)

Kolmantena vaiheena on integrointivaihe, eli opittua tekniikkaa aletaan soveltamaan osana muuta oppijan aiempaa taitovalikoimaa. Tämä harjoitusmuoto on lähempänä todellista kamppailutilannetta, vaikkakin ottelunomainen harjoittelu voidaan aloittaa samoista tilanteista, kuin mistä sitä aiemmin on harjoiteltu. (Thornton 2012; viitattu Pekkarinen 2019, 14)

Olipa kyse siviiliharrastuksen parissa tapahtuvasta opetuksesta tai viranomaisten voimankäytön koulutuksesta, alkuvaiheessa näiden taitojen opettaminen on melko puhtaasti tiedon siirtämistä oppijoille (vrt. behavioristinen oppimiskäsitys). Lähtökohtana monissa kamppailulajeissa on se, että tietyt perustekniikat tehdään aina samalla tavalla ja se tapa tehdä kyseinen tekniikka kuuluu siihen yksittäiseen lajiin sellaisenaan. Taitojen karttuessa uudet tekniikat alkavat nivoutua yhteen aiemmin opitun kanssa ja alkaa muodostua kokonaiskäsitys lajin ideologiasta (vrt. konstruktivistinen oppimiskäsitys). Riippuen lajista ja oppijan työmäärästä sekä asioiden omaksumiskyvystä, tämä voi viedä joko viikkoja, kuukausia tai vuosiakin. Kuten mikä tahansa motorinen taito, kamppailutaidot vaativat oppijaltaan runsaat määrät toistoja.

Poliisin voimankäytön opetus perustuu myös kokonaisuuden hallintaan. Jos erotetaan voimankäytön keinovalikoimasta fyysinen voimankäyttö erilleen, opetus aloitetaan liikkumisesta, tasapainosta, itsensä suojaamisesta, kiinnimenosta ja siitä vähitellen edetään pystyssä tapahtuviin hallintaotteisiin, maahanvienteihin ja maassahallintaan. Pääsääntö on, että lähtökohtaisesti poliisilla on yksi

tapa suorittaa vaikkapa joku yksittäinen maahanvientiteknikka. Näin ollen varsinkin alkuvaiheessa opettaminen on tiedon siirtämistä ja vasta opetuksen edetessä aiemmin opitut asiat alkavat tukea uuden oppimista ja uudet tiedot ja taidot alkavat rakentua aiemmin opittujen asioiden muodostamalle pohjalle (vrt. konstruktivistinen oppimiskäsitys).

Aiemman kamppailuharrastuksen kautta poliisin fyysisten voimakeinojen valikoiman omaksuminen voi näiden yksilöiden kohdalla olla helpompaa, sillä aiemman harrastuneisuuden pohjalta kamppailunomainen liikkuminen, tasapaino ja kehon voimantuotto ovat jo aiemmin omaksuttuja taitoja. Toisaalta monet entuudestaan kamppailulajeja harrastaneet opiskelijat voivat joutua poisoppimaan poliisin keinovalikoimaan soveltumattomia asioita, tai muokkaamaan aiemmin oppimiensa tekniikoiden suoritustapaa.

Lisäksi poliisin voimankäyttöä opetettaessa on aina ajateltava kyseinen osa-alue osana koko keinovalikoimaa ja tuotava esiin toisin toimimisen mahdollisuus, mikäli jokin (esimerkiksi suorittajan fyysiset ominaisuudet, ympäristö, olosuhteet jne.) estää voimakeinon toimivuuden. Koska lainsäädännöllisesti ja yhteiskunnallisesti poliisilta odotetaan ns. peruskansalaiseen verrattuna huomattavasti korkeampaa toimintakykyä ja osaamista, harjoitusmäärien tulisi olla riittävät tämän odotetun osaamistason täyttämiseen.

3.4 Kouluttamisesta

3.4.1 Työelämäkoulutus

Nykypäivänä työelämässä päädytään yhä useammin tehtäviin, joihin kuuluu muiden kehittämistä ja ohjaamista. Usein tällaiseen tehtäviin päätyvillä ei varsinaista ohjaamiseen ja kouluttamiseen liittyvää osaamista edes ole ja koulutuksesta tulee tällöin helposti tehotonta, turhauttavaa ja kallistakin. Sen lisäksi, että hyvä kouluttaja on ammattiinsa tai tehtäväänsä liittyvän sisällön asiantuntija, tämän tulee myös olla oppimisen ja kehittymisen osaaja. (Kupias 2012, 3)

Työelämäkoulutuksessa koulutus järjestetään ja kustannetaan jonkun organisaation tai yrityksen toimesta ja koulutukseen osallistujat ovat näiden työntekijöitä. Kouluttaja voi olla tuon organisaation jäsen tai kouluttaja on yhtäläillä voitu tilata jostain muualta, kuten esimerkiksi jostain koulutusorganisaatiosta. Yksittäisen kouluttajan on toimittava osallistujien odotusten ja tarpeiden, sekä koulutuksen tilaajan tavoitteiden ja toiveiden välissä. Lisäksi kouluttajalla on omat, usein omasta koulutusaiheesta nousevat tavoitteet. Jotta kouluttaminen olisi helppoa, näiden eri tahojen tavoitteiden tulisi olla yhdenmukaisia. (Kupias 2012, 11-12)

Koulutusta ei kannata järjestää henkilöstölle pelkästään hyvän tavan vuoksi, vaan koulutus tulisi nähdä investointina ja inhimilliseen pääomaan sijoittaminen tulisi tehdä yhtä huolella kuin pääomaan investointi. Suuret organisaatiot käyttävät kouluttajina omaa henkilöstöä, jotka on pyritty valitsemaan kokeneista ja osaavista henkilöistä. Kokemuksen ohella heidän kouluttajavalmiuksiaan on pyritty kehittämään lyhyillä kouluttajakursseilla. (Vaherva 1999, 93)

Työelämäkoulutuksessa koulutuksen ja kehittämisen tulisi tuottaa hyvää koko organisaatiolle ja kaiken kehittämisen tulisi tavalla tai toisella tukea organisaation strategiaa ja perustehtävää. Organisaatiolla itsellään voi olla selkeä, rajattu näkemys koulutuksen tarkoituksesta. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi uuden taidon tai työkalun opettelusta tai vaikkapa toimintatavan muutoksesta. Toisinaan organisaatiolla on tarkoitus tuoda uusinta tietoa koulutettaville ja tällöin asiantuntijakouluttajalla on vapaus valita, mitä hän pitää uusimpana tietona. (Kupias 2012, 15)

Koulutuksen tarkoituksena on saada aikaan muutosta koulutukseen osallistuvien toiminnassa ja tällöin kyse voi olla yksittäisestä taidosta tai monimutkaisemmasta osaamisesta, jossa yhdistyvät tiedot, taidot ja asenteet. Tätä toiminnan muuttumista voidaan hakea joko lyhyellä tai pidemmällä aikajänteellä. Jotta tällaista muutosta voidaan saada aikaan, kouluttajan tulee saada osallistujat työstämään aktiivisesti opittavaa asiaa ja tästä vastuu tulee olla koulutettavilla itsellään. Hyvä kouluttaja ei näin ollen julista vain omaa asiaansa, vaan tämän tulee miettiä, miten oma asiantuntemus tukee koulutukseen osallistujia heidän työssään ja millaista oppimista tulee tapahtua, jotta lopputuloksena voidaan päästä tavoitteen kaltaiseen toiminnan muuttumiseen. (Kupias 2012, 16-17)

Perinteistä kouluttajakeskeistä henkilökoulutusta voidaan kutsua formaaliksi, eli muodolliseksi koulutukseksi. Muodollisen koulutuksen tunnusmerkkejä ovat ennalta laaditut opetussuunnitelmat ja -ohjelmat, erilliset koulutuspaikat, opettajan tai kouluttajan johdolla toimiminen sekä oma aikataulu ja irrallisuus työstä ajallisesti ja paikallisesti. Muodollista koulutusta on kritisoitu sillä, että tutkimusten mukaan formaalien koulutustapahtumien siirtovaikutus työhön on alhaista. (Vaherva 1999, 93)

Poliisin voimankäytön ylläpitokoulutus yksiköissä noudattaa hyvin pitkälti kouluttajakeskeistä opetusmallia, etenkin ampuma-aseiden, lievempien voimankäyttövälineiden ja fyysisen voimankäytönkin osalta, koska pääsääntöisesti näitä asioita harjoitellaan läpi uran perustekniikkatasolla, eikä poliisin voimankäytön perustekniikoissa ole monia eri tapoja, vaan nämä pyritään kouluttamaan yhte-neväisen mallin mukaisesti koko valtakunnan alueella. Varsinkin koulutuksen alkuvaiheessa opetuksessa on behavioristisia piirteitä, kun näitä "hallinnon linjan mukaisia" malleja siirretään opiskelijoiden tietoon.

Kouluttajakeskeinen malli toimii nimenomaan sellaisissa tilanteissa, joissa on olemassa vain yksi oikea vastaus ongelmaan ja vastauksen voi antaa kouluttajaexperti. Tällainen koulutus vahvistaa

ajattelun ja toimenpiteiden yhdenmukaisuutta ja tyydyttää työnantajan odotukset. (Vaherva 1999, 89)

Taktiikkaan liittyvä koulutus puolestaan on enemmän osallistavaa koulutusta ja näin ollen nojaa enemmän konstruktivismiin. Taktiikkakoulutuksessa voidaan harjoitella kouluttajavetoisestikin jotain perustaktiikoita, mutta taktiikan simulaatioharjoitteissa perinteisesti suoritetaan jotain ennalta suunniteltuja skenaarioita, mutta jokainen koulutukseen osallistuja soveltaa aiemmin opittua ja tekee harjoitteisiin rakennetuissa tilanteissa itsenäisesti päätöksiä aiemman koulutuksensa ja työelämässä opittujen toimintamallien pohjalta.

3.4.2 Kouluttajan ammattitaito ja asiantuntijuus

Hotarinen on opinnäytetyössään "Ammatillinen kasvu ja asiantuntijuus (2006)" esitellyt näkemyksiä ammattitaidon ja asiantuntemuksen määritelmistä. Ammattitaidon määritelmänä voidaan pitää yksilön valmiuksia tai pätevyyttä toimia määrättyssä ammatissa. Ammattitaito liittyy läheisesti osaamiseen ja ammatillisessa osaamisessa tieto johtaa luovaan käytännön toimintaan ja tiedon hallintaan. Ammattitaidon voidaan katsoa myös olevan kyky hallita kokonainen työprosessi ajatuksen tasolla ja toimia oikein vaihtuvissa tilanteissa. Ammattiin kasvetaan jatkuvana oppimisprosessina, jonka aikana ammatin harjoittaja hankkii ammattiinsa liittyviä taitoja ja tietoja yhdistäen kasvunsa uraan ja henkiseenkin kasvuunsa. Asiantuntijuus erottuu ammattitaidosta niin, ettei se ole yhteen ammattiin tai vakanssiin sitoutuvaa, vaan asiaan, aiheeseen tai tehtävä- ja ongelma-alueeseen liittyvää osaamista. Asiantuntijuudella voidaan tarkoittaa ammattiin liittyvää tietoon perustuvaa erityisosaamista. Asiantuntija on vankan tietämyksen lisäksi osaamisalueensa toteutuksen ammattilainen sekä toiminnan suunnittelija ja kehittäjä. (Hotarinen 2006)

"Asiantuntijuus rakentuu ihmisen minän ja elämänhistorian sekä tiettyä substanssialaa koskevan tietämyksen ja kulloisenkin toimintaympäristön välisessä vuorovaikutuksessa." Tietämisen ja osaamisen lisäksi asiantuntijuus sisältää myös yksikön arvomaailmaan ja ihmiskäsityksiin liittyviä kysymyksiä. Pedagogiseen asiantuntijuuden kehittyminen edellyttää ammattilaiselta itsesäätelytaitojen harjoittamista. Itsesäätelytaidot tarkoittavat metakognitiivisia ja reflektiivisiä tietoja ja taitoja, eli yksilön omaa ajattelua sekä oppimisen ja toiminnan tietoista sekä kriittistä tarkastelua. Asiantuntijuuden kehittyminen tapahtuu pitkän ajan kuluessa. (Ranne 2009, 11)

Työorganisaatioissa asiantuntijat harvoin toimivat yksin ja yleensä he ovat joidenkin ryhmien tai verkostojen jäseniä. Samaten arviointia ja ratkaisua vaativat ongelmatilanteet ovat näiden ryhmien ja verkostojen ongelmia. Näin ollen asiantuntijan ei tarvitse ratkoa näitä ongelmatilanteita yksin. (Valkeavaara 1999, 119)

Kouluttajan osaaminen koostuu asiasisällön osaamisesta ja ohjausosaamisesta, eli pedagogisesta osaamisesta. Vaikka asiantuntijakouluttajalla korostuu koulutuksen asiasisällön osaaminen, koulutus ei voi olla laadukasta ilman oppimisen ohjaukseen liittyvää osaamista, jota kouluttaja on voinut hankkia kouluttautumalla tai muutoin oivaltamalla. (Kupias 2012, 44)

Asiantuntijakouluttajan oletetaan osaavan kouluttamansa asian paremmin kuin yksikään yksittäinen koulutuksen osallistuja, mutta koko osallistujaryhmällä saattaa olla paljonkin enemmän tietoa kuin yksittäisellä kouluttajalla. Kouluttajan tulee ymmärtää ja osata kouluttamansa asiakokonaisuus riittävän hyvin, jotta tämä voi selviytyä uskottavasti tehtävästään kouluttajana. Työelämään liittyvissä organisaatioissa usein koulutetaan ensin tietyt henkilöt, jotka sitten kouluttavat saman asian muille oman organisaation sisällä. Jotta tämä käytäntö voi toimia, ensin koulutetun täytyy saada hyvä ja perusteellinen koulutus. Pystyäkseen vastaamaan kysymyksiin ja perustelemaan koulutettavan asian, hänen tulee saada perusteellisemman koulutuksen kautta eri tavalla tietoa asian taustoista sekä sitä kautta hyvä ja selkeä ymmärrys asiasta. (Kupias 2012, 45-46)

Kouluttajan tulee ymmärtää oman osaamisensa rajat ja toisaalta tiedostaa, miten omaa ymmärrystä koulutettavasta asiasta voi lisätä. Jos kouluttaja ei osaa koulutettavaa asiaa, tämä on tietenkin este laadukkaalle koulutukselle. Toisaalta liian syväkin asiaosaaminen voi vaikuttaa heikentävästi koulutuksen laatuun, mikäli kouluttaja ei osaa käsitellä aihetta koulutettavien ja heidän tarpeisiinsa liittyvällä olennaisella tasolla. Hyvä kouluttaja siis ymmärtää asiansa hyvin, mutta myös tunnistaa koulutettavien tarpeet ja osaa säädellä asian esittämistä osallistujien näkökulmasta. (Kupias 2012, 47)

3.4.3 Kouluttajan oman osaamisen kehittyminen

Kuten aiemmin tässä opinnäytetyössä olen jo kuvaillutkin, poliisin voimankäytön kouluttajien ylläpitokoulutus rajoittuu kouluttajakurssin jälkeen korkeintaan muutama kertaan vuodessa. Omien taitojen, kuten ampumataidon, fyysisen voimankäytön osaamisen ynnä muiden osa-alueiden ylläpitoa joutuu siis kouluttajana tekemään itse aktiivisesti. Kouluttajana kehittyäkseen on siis opittava oppimaan ja jatkettava elinikäisen oppimisen mallin mukaisesti.

Koska ammattikuvat ovat nykyisin enemmän tai vähemmän muuttuvia, oppimaan oppimisen taidon merkitys on korostunut. Kehityksessä mukana oleminen edellyttää oppimistaitoja ja oppijoiden tulee pystyä laajentamaan ja uusimaan omia tietojaan. Oppimaan oppimisen taidon merkittävä tekijä on itsereflektio, joka tarkoittaa yksilön valmiuksia hankkia tietoja omista sisäisistä psyykkisistä prosesseista, kuten ymmärryskyvystä ja asenteista. Toisaalta itsereflektio merkitsee oppijan taitoa säädellä omaa sisäistä toimintaansa eli sovittaa toiminnot eri tilanteiden vaatimuksia vastaaviksi.

Itsereflektointiin kykenevät ihmiset osaavat arvioida omaa toimintaansa ja pystyvät oppimaan omista kokemuksistaan. Heillä on valmiuksia muuttaa omia toimintatapojaan ja suhtautumistaan asioihin. Tällaiset ihmiset, joilla on itsereflektoinnin edellyttämät vaatimukset, onnistuvat myös erilaisissa uraratkaisuisissa ja sopeutuvat muuttuviin olosuhteisiin muita paremmin. (Ruohotie 1998, 12)

Passiivisella myötäilyllä ei voi syventää ja kehittää omaa osaamistaan. Ihminen, joka on kiinnostunut omasta osaamisestaan ja joka pyrkii jatkuvaan oppimiseen, haluaa vaikuttaa työelämässä tapahtuviin muutoksiin ja muokata näin itse omaa tulevaisuuttaan. Tällaista prosessia, jossa yksilö tutkii, kyseenalaistaa ja tarkistaa havaintojaan, sanotaan uudistavaksi oppimiseksi. Oppija muodostaa näin koko ajan uutta tietoa, joka auttaa häntä ymmärtämään ja myös korjaamaan oman oppimisjärjestelmänsä puutteellisuuksia. (Ruohotie 1998, 13)

Itse koulutustyötä, esiintymisvarmuutta ja vaikkapa opetuksen pedagogiaan liittyviä asioita oppii ja oivaltaa ehkä parhaiten käytännön kautta tekemällä koulutustyötä. Tällainen työssä oppiminen on epämuodollista, eli informaalista oppimista, joka tarkoittaa toimintaoppimista työtä tekemällä, harastamalla, tutkimalla jne. Informaalissa oppimisessa kokemus on keskeinen osatekijä, mutta sen rinnalla tarvitaan myös kokemuksen läpikäymistä, eli reflektointia. (Vaherva 1999, 97)

Omaa kouluttajaosaamiseni kehittymistä joudutti jo aikaisessa vaiheessa se, että pääsin tekemään kouluttajan työtä yhdessä itseäni kokeneempien ja parempien kouluttajien kanssa, erityisesti tuntiopettajatehtävissä Poliisiammattikorkeakoululla. Parhaimmillaan noissa tehtävissä toteutui mestari-oppipoika -mallin mukainen oppiminen, kun todella kokenut kouluttaja laittoi vetämään fyysisen voimankäytön harjoituksessa jonkin osa-alueen ja hienovaraisesti ohjasi, mitä seuraavassa näytössä voisin omassa tekemisessäni parantaa. Ilman kamppailuharrastustaani tai aiempaa formaalia koulutusta siitä, mitä ja millä tavalla koulutettavia asioita opetetaan, ei tällainen työtä tekemällä oppiminen olisi ollut mahdollista. Onkin siis hallittava ammatin perusasiat hyvin, että voi oppia niiden varaan jotain uutta itse työtä tekemällä.

Tällaisen oppimisen ohjaajan tulisi saada oppija tiedostamaan omaa tekemistään ja oppimistaan ohjaavia ja myös rajoittavia tekijöitä niitä kriittisesti refleктоimalla. Jotta tällaisesta oppimisympäristöstä saadaan hyvä, sen tulee virittää oppijaa havainnoimaan toimintaympäristöään ja saada oppijan myös kyseenalaistamaan aikaisempia olettamuksiaan ja toimintatapojaan. Oppimisen tulos merkitsee onnistuessaan sitä, että löydetään uusi näkökulma aiemmin tuttuun asiaan ja jopa hylätään aiemmin opittu tapa tehdä, minkä jälkeen se korvataan uudella. Oppija on tällöin aktiivisessa roolissa oppimistapahtumassa ja tämä edellyttää oppimisen ohjaajalta tasavertaisen tukijan ja oheisoppijan otetta. (Vaherva 1999, 98-99)

3.4.4 Millainen on taitava fyysisen voimankäytön kouluttaja?

Oletusarvioisesti voitaneen sanoa, että poliisin voimankäytön kouluttajan tulee olla oman perustehävänsä kokenut ammattilainen. Tämän tulee hallita teknisen oman osaamisen lisäksi myös voimankäytön muotoihin liittyvä taktiikka, voimankäyttöä säätelevä toimivaltuusperusta ja lisäksi kouluttajalla tulee olla hyvät pedagogiset taidot sekä riittävästi johtamis- sekä esiintymistaitoa.

Aarne Pekkarinen on Pro Gradu -tutkielmansa tutkimustuloksissa koonnut haastattelemiensa puolustusvoimien asiantuntijoiden käsityksiä siitä, millainen on taitava taidon kouluttaja nimenomaan kamppailutaitojen koulutukseen liittyen. Jos nämä asiat irrotetaan puolustusvoimien kontekstista, niiden voidaan katsoa pätevän myös poliisin voimankäytön kouluttajien suhteen.

Pekkarisen haastattelemien sotilaiden vastauksista oli ilmennyt, että taitavaksi taidon kouluttajaksi tuleminen vaatii yksinkertaisimmillaan paljon aikaa ja tuhansia toistoja opeteltavasta taidosta. Kamppailutaidon kouluttaja ei voi koskaan tulla valmiiksi ja tällaisten ominaisuuksien kehittämisessä on kyse elinikäisestä oppimisesta. Vuosien saatossa hankittu osaaminen tuo kokemusta ja sitä kautta kouluttaja esiintyy itsevarmempana kouluttaessaan. Kouluttajan on tiedettävä miksi koulutettava asia koulutetaan, niin kuin koulutetaan. Haastateltujen asiantuntijoiden mukaan kouluttajalla tulisi olla omakohtaista harrastuneisuutta kamppailun parista. Taitavaksi tulemiseen ei ole olemassa oikotietä, vaan se vaatii paljon aikaa, toistoja ja mielenkiintoa opeteltavaa taitoa kohtaan. (Pekkarinen 2018, 58)

Pekkarisen tutkimuksessa on myös todettu, että puolustusvoimilla koulutettavat ryhmät ovat aina hyvin heterogeenisiä oppimistavoiltaan ja harrastuneisuuksiltaan. Kouluttajan onkin kyettävä ottamaan huomioon se tosiseikka, että osalla saattaa olla paljonkin aiempaa kokemusta kamppailuharjoittelusta ja osalla sitä ei ole lainkaan. Koulutusta joudutaan näin ollen yhdenmukaistamaan, jotta kaikki oppivat ja tämä johtaa osaltaan siihen, että koulutuksissa joudutaan tekemään jonkinlaisia kompromisseja koulutuksen suhteen. Kouluttajan on myös kyettävä huomioimaan sekin, että ihmiset oppivat taitoja kukin omalla yksilöllisellä tavallaan. (Pekkarinen 2018, 60)

Poliisissa tilanne on hyvin samankaltainen. Osa poliiseista on saattanut harrastaa kamppailulajeja jo pitkään ennen poliisin ammattiin päätymistään, kun taas osa ei ole koskaan ollut tekemisissä kamppailuharjoittelun kanssa ennen poliisihallintoon tuloaan. Samaan tapaan juuri koulutettavien ryhmien heterogeenisuudesta, kuten myös koulutukseen käytettävän ajan niukkuudesta johtuen, poliisissäkin joudutaan tekemään jatkuvasti kompromisseja koulutustilaisuuksien järjestämisen suhteen.

Puolustusvoimien koulutus tähtää sotilaiden selviytymistaitoihin, kun taas poliisin fyysisen voimankäytön koulutuksen fokus on mahdollisimman kontrolloidussa ihmisen fyysisessä hallinnassa rajatulla, ruumiinvoimin toteutetulla keinovalikoimalla silloin, kun voimankäyttö on virkatehtävällä tarpeen sen suorittamiseksi. Näin ollen yksilöiden huomioiminen on poliisin fyysisen voimankäytön koulutuksessa kapeampaa, sillä fyysisiltä ominaisuuksiltaan erilaisten koulutettavien tulisi kuitenkin pysytellä työtehtävissään, toisin kuten sotatilanteessa, näissä hyväksytyissä fyysisen voimankäytön perustekniikoissa. Toki kaikkien tekniikoiden suhteen jonkinlaista soveltamisvaraa olemassa, mutta lähtökohtana voitaneen pitää sitä, että kaikkien tulisi joka tapauksessa osata ns. perustekniikat määritellyllä tavalla.

Oppimistyytlejä tulee poliisin voimankäytön koulutuksessakin ottaa huomioon ja kouluttajan onkin ymmärrettävä se, miten joku oppii näkemällä, toinen kuulemalla ja joku kolmas taas tekemällä. Näin ollen fyysisen voimankäytön tekniikoiden näytöissä tuleekin panostaa siihen, että nämä kaikki oppimistavat tulevat huomioiduksi, sillä poliisin voimankäytön ylläpitokoulutukseen varattu aika ei yksinkertaisesti riitä yksilötason opetukseen. Lisäksi, kuten Pekkarisenkin tutkimuksen tuloksissa on todettu, vähäisen käytettävissä olevan ajankin vuoksi kouluttajan pitää saada koulutettavat innostumaan ja osallistumaan aktiivisesti kamppailukoulutukseen. (Pekkarinen 2018, 74)

4 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteina oli selvittää miten Itä-Suomen poliisilaitoksessa fyysisen voimankäytön koulutukseen käytettävä aika riittää taitojen oppimiseen, miten kouluttajat hallitsevat fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoiman ja kuinka kouluttajien ylläpitokoulutusta tulisi kehittää, jotta kouluttajien ammattitaitoa voitaisiin tältä osalta parantaa.

Tutkimuskysymykset, joihin hain vastauksia olivat:

1. Mitä fyysiseen voimankäyttöön liittyvien taitojen oppiminen vaatii ja millaiset valmiudet voimankäytön kenttäkouluttajilla tulisi tähän liittyen olla?
2. Millä tasolla Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen on?
3. Millaisia kehittämistarpeita Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajat näkevät kouluttajien koulutuksessa ja millä tavalla kouluttajien osaamista voitaisiin parantaa?

Asetin tavoitteeksi haastatella enimmillään kuusi voimankäytön kenttäkouluttajaa. Haastateltaviksi valikoitui lopulta viisi kouluttajaa, joista kaksi toimii Itä-Suomen poliisilaitoksen pohjoisella, kaksi eteläisellä ja yksi itäisellä toiminta-alueella. Jätin kuudennen haastattelun tekemättä, sillä haastattelujen tuottama tieto alkoi saturoitua, eikä haastatteluissa tullut enää mitään olennaista uutta esiin.

4.1 Haastateltavien taustat

Haastateltava 1 (H1) on toiminut poliisina 24 vuotta ja voimankäytön kenttäkouluttajana 19 vuoden ajan. H1 kertoi käyneensä voimankäytön kenttäkouluttajan tehtävään valmistavan kolmen viikon mittaisen kouluttajakurssin, minkä jälkeen kouluttajapätevyyttä on laajennettu erilaisilla täydennyskursseilla esimerkiksi uusien asetyyppien osalta. H1 on harrastanut erilaisia kamppailulajeja harrastepohjalta yhteensä lähes 30 vuoden ajan. H1:llä ei ole poliisihallinnon ulkopuolelta saatua valmennuskoulutusta, vaikkakin hän on vetänyt harjoituksia kamppailuharrastuksensa parissa.

Haastateltava 2 (H2) on toiminut poliisina 15 vuotta ja voimankäytön kenttäkouluttajana 10 vuoden ajan. Voimankäytön kenttäkouluttajakurssi oli ollut yhteensä neljän viikon mittainen ja tämä oli toteutettu kahdessa kahden viikon jaksossa. H2 ei ole harrastanut siviilielämässään mitään kamppailulajeja ja kaikki kamppailutaitoihin liittyvä oppiminen on tapahtunut poliisihallinnon tarjoamissa koulutuksissa. H2 on saanut nuorena koulutusta fyysisen suorituskyvyn kehittämiseen liittyvään valmentamiseen, mutta ei itse koe tämän antaneen erityisiä valmiuksia poliisin fyysisen voimankäytön koulutuksen kannalta.

Haastateltava 3 (H3) on toiminut poliisina 13 vuotta ja voimankäytön kenttäkouluttajana alle kahden vuoden ajan. H3 oli osallistunut voimankäytön kenttäkouluttajakurssille, jonka kokonaiskesto oli ollut seitsemän viikkoa, joista kuusi viikkoa lähiopintoja. H3:n kamppailuharrastuskokemus rajautuu puolen vuoden mittaiseen lajikokeiluun 2000-luvun alussa. H3 kokee, ettei hänellä ole varsinaista ohjattua kamppailuharrastuskokemusta juurikaan. H3:lla ei ole siviiliharrastuksiin liittyvää opettamiseen tai valmentamiseen liittyvää koulutusta.

Haastateltava 4 (H4) on toiminut poliisina 27 vuotta ja voimankäytön kenttäkouluttajana 25 vuoden ajan. H4 on alun perin käynyt viikon mittaisen poliisihallinnon itsepuolustuskouluttajan peruskurssin, jota on myöhemmin täydennetty OC-sumute ja teleskooppipatukan kouluttajapätevyyden antavalla kurssilla. Noiden jälkeen H4 on suorittanut viikon mittaisen itsepuolustuskouluttajan lisenssi-tutkintokurssin ja osallistunut viikon mittaiseen virka-asekouluttajakoulutukseen, sekä kahden viikon mittaiselle voimankäytön kenttäkouluttajan jatkokurssille. H4:llä on aktiivista kamppailuharrastuskokemusta yli 12 vuoden ajalta ja tämän harrastuksensa parissa hänelle on kertynyt runsaasti

kokemusta harjoitusten ohjaamisesta. H4 ei ole saanut siviiliharrastuksen parissa mitään valmennuskoulutusta.

Haastateltava 5 (H5) on toiminut poliisina 20 vuotta ja voimankäytön kenttäkouluttajana 17 vuotta. H5:n voimankäytön kenttäkouluttajakurssi oli ollut neljän viikon mittainen ja tämä oli toteutettu kahdessa kahden viikon jaksossa. Kaiken kaikkiaan H5 kertoo kerryttäneensä kokemusta kamppailu-harjoittelusta yhteensä yli 30 vuoden ajalta ja hän on myös nuorempana kilpaillut aktiivisesti kamppailu-urheilulajin parissa. H5 on suorittanut kamppailulajeihin liittyen kolme erilaista valmentajatutkintoa.

4.2 Fyysisen voimankäytön osaaminen ja kamppailutaitojen oppiminen

Kaikki haastateltavat kertoivat pitävänsä fyysisen voimankäytön osaamista erittäin tärkeänä poliisi-työn osana. Haastatteluissa tuli usein esille se, että fyysinen voimankäyttö on poliisin yleisimmin käyttämä voimakeinojen muoto, mutta sitä harjoitellaan vähiten.

H1: ”Tällä hetkellä hyvin voimakkaasti suunta on se, että henkilöstö ei välttämättä taida näitä kädentaitoja, niin pelkästään sen takia on yleensä se taseri kädessä.”

H2: ”Se ei ole ainoastaan meidän työturvallisuutta, vaan myös asiakkaiden turvallisuutta. Jos menee fyysiseen voimankäyttöön, niin osataan tehdä asiat oikein ja uskalletaan mennä asiakkaaseen kiinni, kun se paikka tulee. Jos meillä on kaksi tai max kolme kertaa vuodessa fyysisen voimankäytön harjoittelua, niin eihän se anna mitään valmiuksia vielä.”

H4: ”Sehän on se meidän yleisin käytetty voimankäytön muoto... vaikka asetus määrää sen kaksi koulutuskertaa vuoteen, niin sekään ei välttämättä oikeasti toteudu kaikkien kohdalta Itä-Suomen poliisilaitoksessa.”

Voimankäytön kenttäkouluttajan työssä kaikki haastateltavat näkevät fyysisen voimankäytön osaamisen erittäin tärkeänä ja jopa vielä korostetummin, kuin perustyötä tekevien poliisien työn osalta. Kouluttajien tulisi hallita koko fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoima, jotta he pystyisivät opettamaan niitä muille. Vastausten perusteella fyysisen voimankäytön osaaminen on voimankäytön kouluttajan ammattitaidon peruselementtejä.

H1: ”Vaikuttaisi kuitenkin sille, että pelkän kouluttajakurssin fyysisen voimankäytön koulutuksen pohjalta ihmiset on hieman epävarmoja lähteä vetämään harjoituksia... Meilläkin suurin osa kouluttajista on semmosia, että kokeevat ettei ole kykyä vetää fyysistä voimankäyttöä.”

H2: ”Jos kouluttaja ei tiedä, miten opetetaan, niin eihän se koskaan jalkaudu käyttäjille ja pahimmillaan opitaan vääriä toimintatapoja... mikä taas voi olla oikeusturvakysymys. Kyllä se on todella tärkeää, että kouluttaja osaa vielä paremmin, mitä peruskonstaapeli.”

H5: ”Se on (kouluttajan tehtävässä) tärkeää, mutta valitettavasti painotushan ei oo siihen suuntaan, että sitä tarpeeksi tehtäis. Erot osaamisessa on suuria kouluttajien välillä ja äkkiä menee siihen, että ketkä sitä ei hallitse, niin ne ei oikein suuresti haluais sitä opetella. Fyysistä pitäis olla enemmän, kouluttajien pitäis päästä tekemään sitä enemmän ja treenaamaan enemmän.”

Motorisen taidon oppimisen edellytyksenä kaikki haastateltavat korostivat toistomäärien merkitystä ja harjoittelun säännöllisyyttä sekä jatkuvuutta. Halu oppia ja viitseliäisyys laittaa harjoitellessa itseään likoon epämukavuusalueelle menemällä olivat haastateltavien mielestä myös olennaisia asioita. Kaikki haastateltavat korostivat myös taitojen opettajan oman osaamisen ja persoonan merkitystä.

H2: ”Ensinnäkin halu oppia se asia... jos peilaa näihin voimankäytön koulutuksiin, niin sieltähän näkyy joka kerta ne samat henkilöt, ketä vähän jännittää olla siellä... ne ei halua olla siellä. Kouluttajan merkitys on aivan avaintekijä, että saa motivoitua porukan tekemään.”

H3: ”No se vaatii ensinnäkin semmosta asennetta, että viittii tehä. Ei oo semmonen, että irvistelee, jos vähän hikoilee tai harmittelee sitä. Sitten toki vaatiihan se jonkinlaisia jo ennestään hankittuja erilaisia motorisia taitoja ylipäättään, että oppii.”

H4: ”Sehän vaatii paljon toistoja. Kun puhutaan, että jokin asia menis automaatiotasolle, niin se tutkimustenkin mukaan vaatii tuhansia toistoja. Ei kouluttajan tarvita olla taidoiltaan paras, mutta hyvän ja huonon päivän välinen ero pitää olla pieni. Eikä taitotaso pelkästään riitä, vaan kouluttajan tulee osata tuottaa puhetta ja tehdä näyttöjä.”

H5: ”Viitseliäisyyttähan se vaatii, että niitä toistoja jaksaa tehdä ja varmasti omaehtoista treeniä ohjatun lisäksi. Kouluttajan pitää tietää mitä tekee ja kouluttajan pitää olla varma omasta tekemisestään. Pitää osata hyvin ne tekniikat mitä opetat, pitää olla innostava

opettamisessa ylipäättään, eikä voi toisaalta vaatia sitten liikaakaan koulutettavan porukan tasoon nähden.”

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä myös siitä, että fyysisen voimankäytön koulutukseen käytettävä aika on ehdottomasti liian vähäistä taitojen oppimisen kannalta. Kaksi harjoituskertaa vuoteen ei haastateltavien näkemysten mukaan riitä kuin korkeintaan vanhan opitun asian kertaamiseen ja liian useassa osa-alueessa joudutaan jokaisella koulutuskerralla aloittamaan alusta. Asioiden oppimisessa ei päästä eteenpäin. Poliisin fyysisten voimakeinojen tekniikoita on paljon ja yksittäiseen harjoitukseen voidaan sisällyttää vain muutama tekniikka. Näin ollen valtaosa tekniikoista on vieraita ja käytännössä kyetään keskittymään vain muutama tekniikkaan, jotka toistuvat harjoituskerrasta toiseen.

H1: ” Jos ihan otetaan kaikki lämmittelyt ja muut pois ajasta, niin meillä jää tunti keväälle ja tunti syksyille varsinaiseen tekniikoiden harjoitteluun. Eli kaksi tuntia vuodessa, niin voisiko sanoa, että henkilö, joka ei muuten fyysistä voimankäytön koulutusta tai muuta tällaista kamppailuun liittyvää harjoitetta saa missään, niin kahella tunnilla ei lihasmuutoksiin jää mitään...”

H2: ”Minusta se on tosi haastavaa. Me saadaan justiin nämä lakisääteiset reenit järjestyseen. En minä näe mitään mahdollisuuksia, että me saataisiin tasoa nostettua. Aina menee tietty aika siihen, että kerrataan aiempaa opittua, eikä päästä siitä koskaan eteenpäin.”

H3: ”Nyt kun ite kouluttajana vähäsen tuolla tatamilla on ollu, niin jos ne taidot ei ole millään tavalla hanskassa, niin sinne saa ehkä jonkin liikkeen tai otteen iskostettua jollain tavalla, mutta semmonen syväoppiminen jää... Että se taito olis selkärangassa, niin selaista ei tapahdu, jos ei sitten treenaile tällasia vapaa-aikana. Nääh, jotka käy nämä meidän pakolliset kaksi ylläpitokoulutuskertaa vuodessa, niin aika harvalla siihen tulee selasta, että hirveesti pystyis rakentamaan aiemmin opitun päälle.”

H4: ”Ei tässä ajassa pystytä riittäviin toistomääriin. Jos on motivaatiota ja kykyä, niin silloin voi vetää enemmän entisen päälle rakentaen, mutta sitten taas näille, joilla taitotaso on heikompi, joudutaan vetämään enemmän teknisesti ja yksityiskohtaisesti.”

H5: ”Jos treeni on ollu tammikuussa ja vuoden seuraava treeni tulee vaikka marraskuussa, niin jotain tekniikkaa treenaat maksimissaan 20 toistoa vuoden aikana... Eihän

se riitä. Eihän se oo mitään. Sama homma pitää joka reenissä tuoda vähän niinku uutena liikkeenä ja alotetaan joka kerta tavallaan alusta. Jos siihen vielä joku uus tekniikka pitäs ottaa seuraavaan treeniin mukaan, ni eihän ne vaatimukset ja käytettävissä oleva aika kohtaa. Toistomäärät on promillen luokkaa siitä, mitä se pitäs olla, että tekniikat alkais sujua ja että se onnistuis tuolla kentällä oikeessa tilanteessa kunnolla.”

Haastatteluiden perusteella fyysisen voimankäytön koulutukseen suhtaudutaan Itä-Suomen poliisilaitoksessa yleisesti ottaen positiivisesti. Motivaatiossa on eroavaisuuksia ja monesti tässä suhteessa innokkaampia ovat nuoremmat poliisit, kun taas ikääntymisen myötä motivaatio koulutuksiin osallistumiseen alkaa laskea erinäisistä syistä. Näiden ääripäiden katsotaan olevan melko kaukana toisistaan ja haastateltavien vastauksista päätellen epäkohtana voidaan pitääkin sitä, että vaikkei fyysinen suorituskyky olisikaan enää hyvällä tasolla, voidaan silti tehdä töitä kentällä.

H4: ”Ja toki siihen vaikuttaa myös sen henkilön toimenkuva. Ootko niinkun töissä kentällä vai talousrikostutkinnassa. Todennäköisyys joutua käyttämään fyysistä voimaa töissä on talousrikostutkijalla aika huomattavasti paljon pienempi.”

H5: ”Ehkä se (harjoituksesta) pois jääminen ja sivusta seuraaminen on tehty liian helppoksi. Sitten siitä huolimatta sellaselle sivusta seuraajallekin se harjoitus merkitään toteutuneeksi, koska ei saa näyttää huonolta, että joku on jäänyt suorittamatta. Mitä tämä nyt sitten kertoo asian tärkeydestä ylipäätään, että se hoidetaan tuolla tavalla kirjausteknisesti, että se on asian hoitanu, eikä varmasti osais tehdä kyseistä tekniikkaa.

Varmasti paremmalla fyysisellä osaamisella me saatas parempi itsetunto tolle porukalle. Ne olis varmempia itestään, ne suoriutuis tehtävistä paljon paremmin... ne stressais paljon vähemmän keikoilla.”

Kouluttajaryhmissä motivaatiovaihtelua ei vastausten perusteella ole niin paljoa kuin koko henkilöstössä. Kouluttajat pääsääntöisesti pitävät fyysisen voimankäytön osaamista tärkeässä roolissa, mutta vaihtelua on yksilöiden taidoissa ja jonkin verran myös halukkuudessa osallistua kouluttajille suunnattuun koulutukseen.

H1: ”Ajatuksen tasolla se on todella tärkeässä roolissa. Kyllä kaikki kouluttajat sen meillä ymmärtää, että fyysistä voimankäyttöä pitää olla ja se on se poliisin eniten käytämä voimakeino... Lähtökohtaisesti kouluttajat ovat hyvin motivoituneita.”

H2: ”Tasoeroja löytyy myös kouluttajissa. Meillä on kouluttajia, jotka pystyy antamaan palautetta ja kehittämään sitä yksilöä ja sitten on niitä koulutuskortin vetäjiä, jotka pystyy lukemaan sen kortin ja käymään sen kortin läpi, mutta ei ole mitään annettavaa sen ulkopuolelta. Kouluttajien oma motivaatio on kuitenkin pääosin hyvällä tasolla.”

H3: ”Kyllä minun mielestä kaikki kouluttajat pitää sitä tärkeänä, mitä se on puheissa ollu. Monestihan nuo kouluttajapäivätkin menee kaiken muun suunnitteluun, aseiden välppäämiseen ja mikä tietysti on tärkeää sek... mut kyllä sitä varmaan lähes poikkeuksetta kaikki pitää hyvinki olennaisena, että sitä saatas paremmalle tolalle.”

H4: ”Kyllähän kouluttajien motivaatio on perusmassaa korkeampaa. Kouluttajina ollaan ite hakeuduttu siihen tehtävään, niin me halutaan kehittää itseämme ja sitä kautta se tekeminen siellä matollakin näkyy etenkin niin, että siellä ei tarvita ketään patistaa treenaamaan vielä muutaman toiston verran lisää.”

H5: ”Kyllä mä näkisin, että myös Itä-Suomessa eri kouluttajaryhmien välillä on eroja, miten tärkeänä fyysisen osaaminen nähdään eri ryhmissä. Kyllä siinä tulee vähän se sama, ku muillekin poliiseille, että kun reenatessa tulee hiki ja saattaa tulla vähän mustelmiakin... joskus saattaa vähän sattuakin. Eihän sitä kaikki mielellään sitä mukavuusaluettaan lähde ylittämään.”

Kun haastateltavat määrittelivät hyvän fyysisen voimankäytön kouluttajan ominaisuuksia, olennaisimpina tekijöinä nousivat esiin oma tekninen osaaminen ja kyky opettaa niin, että aiheeseen on muutakin annettavaa kuin pelkät yksittäiset tekniikat koulutuskortista luettuna. Haastateltavat korostivat myös esiintymis- ja ihmissuhdetaitoja vastauksissaan.

H1: ”Se nyt on itsestäänkin selvää, että sen pitää tuntea ja hallita tekniikat... eikä pelkästään osaa niitä tekniikoita, vaan osaa opettaa niitä... Yhtenä isona on sitten kouluttajan persoona... millaset sosiaaliset taidot sillä on. Onko se sellasta paperi kädessä änkäyttämistä vai osaako niinku kohdata ihmiset ja ottaa sen tilanteen ja ryhmän haltuun.”

H3: ”Motivoitunu hommaansa. Toki jos on oikein omistautunu fyysisen voimankäytön koulutukseen, ni aina parempi. Sillon on niinku niinsanotusti selkärangassa ne liikkeet ja muut, että osaa selostaa ilman paperin kattomista.. kaikilta se ei tosin onnistu. Osaa lukea koulutettavaa porukkaa muutenkin, et minkä tyyppinen porukka on ja miten lähtee asiaa myymään niille.”

H4: ”Oma fyysinen kunto on oltava hyvä... mikään huippukunto ei tarvia olla. Perusasiat pitää olla normaalisuorittajaa paremmalla tasolla ja oma ulosanti ja esiintyminen selkeätä. Henkilö voi olla vaikka kuinka hyvä tekemään asioita, mutta jos se ei pysty tuottamaan puhetta koulutettavien edessä, semmosella kouluttajalla me ei tehdä yhtään mitään. Pitää olla motivoitunut ja kyetä näyttämäänkin tekniikat uskottavasti, sekä perustelemaan asiat.”

Haastateltavat enemmän tai vähemmän määrittivät hyvän fyysisen voimankäytön kouluttajan asiantuntijaksi, joka on teknisiltä taidoiltaan muita parempi, ja joka on oma-aloitteinen ja aktiivinen ottamaan selvää kouluttamistaan asioista. Kaikki pitivät tällaista asiantuntijaksi kehittymistä haastavana ja kolme haastateltavista ei edes nähnyt mahdollisena sitä, että pelkästään poliisihallinnon tarjoaman koulutuksen ja työajan puitteissa kenestäkään tulisi fyysisen voimankäytön asiantuntijaa.

H1: ”Ei mitenkään. Se jos sen muutaman kerran vuodessa käy tatamilla ja jos ei itse kouluttaudu jossain ja hanki vapaa-ajalla omaa osaamista ja kokemusta, niin ei täällä näillä kerroilla voi asiantuntijaksi tulla. Se vaatii omalla vapaa-ajalla tapahtuvaa harjoittelua ja sitten sen soveltamista poliisihallinnon tekniikoihin. Ei meillä täällä kukaan kehity tällä tyylillä.”

H4: ”Sehän vaatii sen, että pitäis melkein olla joku lajitausta ja harrastaa jotain kamppailulajia jossain muodossa. Käy itse treenaamassa omalla vapaa-ajalla. Ottaa selvää asioista niin työ- kuin vapaa-ajallakin. Tulisi hakeutua hallinnon ulkopuolisiin koulutuksiin, joista joudut jopa itse maksamaan... mutta sieltä sais niitä pelinappuloita. Sanotaan, että jos tämä meidän hallinnon fyysinen voimankäyttö on se puun runko, niin näillä keinoilla saisi niitä oksia haarautumaan. Sitä kautta oma ymmärrys ja osaaminen vahvistuu. Jos luulee olevansa hyvä, se on este kehittymiselle. Sellasta ei saa tulla, että mä oon hyvä ei tartte enää reenata.”

H5: ”Kyllähän se vaatii, että on vahva tausta. Ei asiantuntijaksi tulla johonkin juttuun muutaman viikon kurssilla. Kyllä se vaatii vuosien perehtymistä aiheeseen. Kyllähän me voimankäytön kouluttajat ollaan varmaan ainakin olevinaan ja kuvitellaan olevamme asiantuntijoita. Voihan meitä joku päällystökkin sellasina pitää... mutta kyllähän meistä suurin osa on aika kaukana siitä... niinku sillä koulutuksella, minkä sä tänä päivänä saat, niin eihän se sovi samaan lauseeseen. Ei näillä meidän talon tarjoamilla koulutuksilla siihen päästä kenenkään osalta.”

Vastauksissa tuli toistuvasti esille se, että työelämän ulkopuolinen kamppailulajikokemus olisi fyysisen voimankäytön kouluttajalle etu, jotta tämä pystyisi omaksumaan koko fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoiman ja toisaalta pystyisi kouluttaessaan tuomaan poliisihallinnon hyväksytyihin tekniikoihin ns. lihaa luiden ympärille. Tällaisen harrastuneisuuden merkitystä haastateltavat pitivät pelkästään hyvänä asiana.

H2: ”No esimerkkinä, kun meille kävi toisen alueen kouluttaja vetämässä fyysistä voimankäyttöä alkuvuodesta, niin sehän oli parasta fyysisen koulutusta todella pitkään aikaan. Kouluttajalla oli taustaa Polamkilta ja sieltä kokemusta kiinnittää huomiota eri tavalla noihin... niin siinähan tuli mullekin tosi paljon uusia juttuja, että tuon asianhan voi tuolla tavalla opettaa ja kun kiinnittää tuohon asiaan huomiota, niin tuo on paljon helpompaa tehdä noin... ja saa perusteltua asian. Jos kouluttajalla ei olisi ollut sitä siviilipuolenkin mielenkiintoa ja perehtyneisyyttä, niin ne asiat ei avautuis niin selkeästi.”

H3: ”Onhan sillä varmaan iso merkitys, koska sitten tavallaan se kamppailulajimaailma on jo tietyllä tapaa tuttu... Onhan niissä hyvin paljon samoja elementtejä. On varmasti iso etu, mutta sitten taas toisaalta, jos ei ole lajitaustaa, niin siitäkin voi olla jollain tapaa etua siinä mielessä, että on tavallaan samalla tasolla kuin koulutettavat, joita ei välttämättä niin kiinnosta ja jotka ei harrasta... osaa mieltää senkin maailman ja mitoittaa omaa puhetta ja ajatusmaailmaa ehkä semmosen ihmisen tasolle, joka ei oo reenannu. Ehkä ne harrastaneet kuitenkin osaa tehdä ne liikkeet paremmin ja oppii paremmin, jos tulee jotain uutta juttua... ja osaa pureskella niitä tekniikoita auki helpommin ja paremmin, että miksi näin tehdään.”

H4: ”Se näkyy kaikessa sen kouluttajan henkilökohtaisessa tekemisessä ja osaamisessa. Laji kuin laji, niin esimerkiksi tasapainon hallinta ja kamppailunomainen liikkuminen on varmasti paljon parempaa. Ja näkyy se siinä asennoitumisessa kouluttajien treenipäiviin, harjoituskurissa ja kaikessa tällasessa.”

H5: ”Kyllä sillä on merkitystä ja monesti pelkästään vaan positiivista. Onhan siinäkin toki merkittävä ero jos harrastelet tai sitten kilpaurheilat, mutta onhan siellä samoja juttuja. Sitä pitkäjänteisyyttä ja motivoituneisuutta... etkä pyöri niin siellä mukavuusalueella ja kilpaurheilijat varsinkin ylittää itseensä tässä varmasti enempi... toki osa myös harrastajista. Sillon tietää mitä se vaatii, että päästään johonkin lopputulokseen. Se on olennainen juttu ymmärtää ja sitä tajuaa paremmin, ettei sohvalta makaamalla ja kirjekurssilla ne taidot kehity, vaan itseensä joutuu laittamaan likoon siihen hommaan. Jos sitä taust-

taa ei ole, niin sitä omaa osaamista on näissä hommissa vaikeampi kehittää todella hyvälle tasolle. Jos on yhtään kamppailuharrastuspohjaa ja mitä enemmän sitä on, niin on aina valmiimpi motivoimaan ja on enemmän annettavaa koulutuksissa.”

Haastatteluvastauksissa tuli esiin aiemman kamppailukokemuksen merkitys fyysisen voimankäytön kouluttajavalmiuksien edistäjänä. Kamppailuharrastuneisuuden vaikutus uusien kouluttajien rekrytointiin nähtiin kuitenkin sekä ongelmallisena että hyvänä asiana ja haastateltavien mielipiteet tästä vaihtelivat.

H1: ”Toki aina sellainen huomioidaan, jos jollain kamppailutausta on ja se hakee ja haluaa kouluttajaksi. Se otetaan kyllä huomioon valintaprosessissa, mutta vielä enemmän vaakakupissa painaa se, että millainen hakija on ihmisenä ja onko siitä ihmisten eteen kouluttajaksi. Minä pikkusen karsastan sitä, että se kamppailutausta olis jollain tavalla määräävä tekijä.”

H2: ”Voishan sen etuna laskea siihen, mutta se supistaa aika pieneen sen rekrytoitavien määrän. En minä liikaa lähtis painoarvoa sille antamaan, kun miettii kokonaisuutta. Enemmän ottaisin sen kokonaisvaltaisemman hyvän kouluttajan, kuin että se olis tosi hyvä fyysisen voimankäytön kouluttaja pelkästään.”

H3: ”Olishan siitä varmasti enemmän hyötyä kuin haittaa, jos olis valmiiks orientoitunu tuohon tatamielämään, mutta aika hankalaa on jo nyt ollu rekrytoida kouluttajakurssille lähtijöitä ylipäättäen.”

H4: ”Ehdottomasti pitäisi huomioida. Sehän on aina heti plussaa, jos tulee valituksi, niin oppiminen kurssilla on paljon helpompaa, olipa mikä tahansa kamppailulajitausta.”

H5: ”Fyysinen voimankäyttö ja kamppailutaidot on näistä kaikista kouluttajan osattavista asioista hankalin ruveta oppimaan alusta vasta kouluttajana niin, että tuut jonkinlaiseksi tekijäksi siinä. Yhtään väheksymättä vaikka ampumista, niin kyllähän sen oppiminen on aika paljon yksinkertaisempaa ja nopeampaa.”

Kun haastateltavat laitettiin arvioimaan omaa teknistä osaamistaan poliisin fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoiman osalta, vastauksista oli tulkittavissa selkeä kahtiajakautuminen. Kokeneemmat ja työelämän ulkopuolella kamppailulajeja harrastaneet kouluttajat kokivat suoriutuvansa koulutus-

tehtävästä paremmin ja he kertoivat kykenevänsä aiemman kokemuksensa myötä paremmin perusteeseen, mitä jokin tekniikka vaatii onnistuakseen. Kamppailutaustattomat kouluttajat kertoivat pysyväänsä kouluttamaan yksittäisen harjoitteen valmiin koulutuskortin perusteella, mutta he kokivat joutuvansa valmistautumaan koulutukseen perusteellisemmin ja tekniikoiden suoritusosan perusteluun he myös kokivat haastavampana.

H1: ”Koen, että minulla on varsin hyvät valmiudet kouluttaa... tulee just siitä, kun on omaksunu tekniikat ja ite kamppaillu sekä myös kouluttanu paljon... myös kouluttajia. Poliisihallinto on antanu minulle vain sen, että mitä liikkeitä koulutetaan. Se minun kouluttaminen ja miten minä koulutan, niin se tulee ihan tuolta siviilipuolelta kaikki. Oon imeny oppia muilta valmentajilta noissa harrastekuvioissa sun muissa. Ikinä en oo saanu poliisikoulun puolelta kouluttajakoulutusta siihen opettamiseen tai tuommoseen. Sillon, ku minä kävin kurssit, niin pedagoginen puoli oli sivuseikka, tai sitä ei edes ollu.”

H2: ”Kyllä minä pystyn justiin sen kortin vetämään mikä on, mutta se loppuu tasan tarkkaan siihen. Ja jos pitäis nyt lähtee vetämään vaikka jotain ristiotteita, niin kyllä mä joudun kertaamaan, että mä pystyn hyvällä omalla tunnolla menemään sinne porukan eteen. Oma osaaminen ei ole koulutustehtävään nähden riittävällä tasolla. Mielelläni ottaisin vastaan enemmän koulutusta, jos hallinto tarjoaisi.”

H5: ”Lähtökohtasesti pystyn jokaiseen tekniikkaan antamaan jotain, tekemään ja neuvomaan. Kilpaurheilun kautta ymmärtää, että tuollaiset liikkeet pitää tulla todellisessa kamppailutilanteessa niin selkärangasta... kyllähän se on aavistuksen peli menetetty, jos pitää sillä hetkellä alkaa miettiä, miten se tekniikka tehtiinkään. Onhan se oma tausta auttanu varmasti todella paljon ja johtuu varmasti siitä, että hallinnolla ei ole ollut antaa samanlaista määrää avuja taikka valmiuksia. Osaaminen olis paljon alkeellisempaa ilman sitä pohjaa... muualta saatua tietoa ja koulutusta.”

4.3 Kouluttajien osaamisen ja koulutuksen kehittäminen

Kouluttajien ylläpitokoulutus on muuttunut vuosien saatossa paljonkin. Kolme kokeneinta haastateltua kouluttajaa kertoivat, että aiemmin voimankäytön kenttäkouluttajalisenssi tuli uusia kolmen vuoden välein valtakunnallisilla, viikon kestäville kursseille. Kun lisenssin uusinoista luovuttiin vuoden 2016 jälkeen, kouluttajien ylläpitokoulutus on toteutettu poliisiyksikötasolla. Kaksi haastateltua kouluttajaa ovat osallistuneet pelkästään poliisiyksiköissä tapahtuviin kouluttajien ylläpitokoulutuksiin.

Kokeneimpien kouluttajien vastausten mukaan Itä-Suomen alueella järjestettiin aiemmin vuosittain kaksipäiväisiä Itä-Suomen läänin kouluttajien koulutuspäiviä, jonne pääsi osa kouluttajista vuorol- laan ja omasta halukkuudesta riippuen. Kouluttajien kertoman mukaan noilla Itä-Suomen läänin koulutuspäivillä painotus oli fyysisessä voimankäytössä, mutta niihin sisällytettiin myös taktiikka- ja virka-aseharjoituksia.

Itä-Suomen kouluttajilla on ollut myös alueellisesti toteutettuja kouluttajien harjoitusleirejä. Ennen Itä-Suomen poliisilaitoksen perustamista Pohjois-Karjalan poliisilaitos ja Etelä-Savon poliisilaitos järjestivät kolmepäiväisiä kouluttajien koulutusleirejä vuosittain useamman vuoden ajan. Pääsään- töisesti nämä leirit toteutettiin Poliisiammattikorkeakoululla ja vaikka valtaosa harjoituksista toteu- tettiin omien ryhmien kesken, osaan harjoituksista saatiin tuolloin kouluttajat Poliisiammattikorkea- koulun voimankäytön opettajien joukosta. Pohjois-Savon poliisilaitoksessa vastaavan kaltainen leiri järjestettiin kerran, vuonna 2013.

Kouluttajien ylläpitokoulutus on järjestetty nykyisen mallin mukaan poliisiyksikkötasolla vuodesta 2017 alkaen. Jokaisen Itä-Suomen poliisilaitoksen kolmen toiminta-alueen kouluttajaryhmät toteut- tavat nämä pääsääntöisesti itsenäisesti ja kouluttajaryhmien välillä on jonkin verran eroja siinä, kuinka paljon kouluttajille suunnattuja koulutuspäiviä vuoden aikana kertyy ja miten koulutukseen käytetty aika käytetään hyödyksi.

H1: "Koulutus on mennyt Poliisiammattikorkeakoulun ohjaamasta kouluttajakoulutuk- sesta laitospäiväiseen, eli sellaista valtakunnallista laadunvarmistustahan siinä ei ole. Hyvinkin pitkälle sisällöt ovat itseohjautuvia, mitä valikoidaan aiheiksi ja mitä harjoitel- laan."

H2: "Kouluttajan ylläpitokoulutukset ovat olleet ainoastaan ne, mitä poliisilaitos on tar- jonnut. Eli yhteenkään tutkinnon uusintaan en osallistunut. Yksikössä kouluttajien ylläpi- tokoulutusta on kaksi kertaa vuodessa ja siinä on paljon kaikkea muuta... käydään men- nyttä vuotta läpi, siivotaan varastoja, eli sellaista mikä ei liity millään tavalla päivän sisäl- töön. Muutoin käydään läpi kevään ja syksyn ryhmäkoulutukset ja niiden sisällöt. Ei niissä tule kouluttajille varsinaisesti koulutusta, miten omaa tekemistä voisi kehittää."

H3: "Niitä nyt ei ihan hirveen montaa kertaa oo kerenny olla. Vuosittaiset koulutuspäivät. Minusta ne on ollu hyviä koulutuksia. Vähän siinä samalla nähny, millä tavalla itteeni verrattuna pitkän linjan kouluttajat keskenään niitä suunnittelee ja pui täällä. Olen tain- nut neljä kertaa osallistua tällaisiin kouluttajaurani aikana, eli pari kertaa vuodessa parin päivän setteinä."

H4: ”Nykyään on nämä vuosittaiset kouluttajien koulutuspäivät, jotka on nousseet muutamasta vuosittaisesta päivästä nykyiseen 9 päivään oman kenttäjohtoalueen kouluttajaryhmän kesken. Näistä kolme päivää käytettiin vuosina 2010-2018 alueellisiin kouluttajien leireihin, jotka toteutettiin pääsääntöisesti Poliisiammattikorkeakoululla. Meidän alueella kouluttajakoulutus on mennyt ammattimaisempaan suuntaan. Aiemmin ei ollut sellaista kunnollista ennakkosuunnittelua. Nykyään on selkeästi määritelty joku harjoite ja joku kouluttaja on miettinyt siihen harjoituksen valmiiksi ja muut tulee valmiiseen pöytäan.”

H5: ”Alkuunhan sitä oli kohtuullisen paljon. Oli omia läänin kouluttajien koulutuspäiviä, jotka järjestettiin vuosittain jossain päin Itä-Suomea. Koululla käytiin viikon mittaisilla lisenssinuusintakursseilla kolmen vuoden välein. Ne kun loppu, niin sitten trendi on ollut vaan alaspäin. Kouluttajille suunnattua koulutusta on sen jälkeen ollut vähemmän ja vähemmän. Se on hyvin omaehtoista, jos meinaa jotain tehdä tai pitää itteensä kartalla. Firma ei tarjoa juuri mitään... se on suorastaan surkeaa. Oletetaan, että se riittää, mutta eihän se riitä. Onhan meillä ne pari päivää tällä hetkellä, mutta eihän siellä reenata ihan reenaamalla. Jollain alueella reenataan paremmin, mutta meillä se jää siihen, että tilastot täyttyy.”

Fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutuksen sisältöä arvioitaessa tuli haastateltavien välillä eroa riippuen siitä, mihin kouluttajaryhmään kukin kuului. Jollain alueella toteutustapaan ja sisältöön oli tyytyväisiä, kun taas toisella alueella arvioinnin sävy oli selkeästi kriittisempää.

H1: ”Koulutuksen sisältö on mennyt vuosien saatossa järkevämpään suuntaan. Aiemmin oli joku tarve saada hirveän paljon tekniikoita samaan harjoitukseen. Se on mennyt nykyiaikaiseen suuntaan, että siellä on kaksi-kolme tekniikkaa ja niille toistoa.”

H2: ”Käytännössähän meilläkin kouluttajilla, mitä tulee sitä koulutusta, niin se on sen tulevan ryhmäkoulutuksen läpikäyntiä... ja siinäkin aika paljon kummiskin oiotaan, että kyllähän te osaatte nämä asiat. Saatetaan kerran pari tehdä ja käydään seuraava asia läpi. Me ei tavallaan saada mitään enemmän, mitä peruskäyttäjäkkin saa. Minusta, jos kouluttajaa kutsutaan kouluttajaksi, niin sulla pitäisi olla osaaminen huomattavasti korkeammalla tasolla kuin peruskäyttäjällä. Jos mennään samalla viivalla, niin sun on hankala antaa mitään sille porukalle, mitä ne ei jo tiedä.”

H3: ”Kouluttajakoulutuksessa voitaisiin panostaa enemmän ja treenata enemmän ihan perusasioita... niinku nyt alkuvuodesta oli kouluttajille fyysisen voimankäytön koulutusta,

niin se oli hyvä paketti. Muisteltiin yksityiskohtia mieleen niistä tekniikoista ja aikalailla sellaisenaan se sitten jalkautettiin tuonne muille.”

H4: ”Kouluttajien osalta päästään meidän alueella syvällisempään asioiden läpikäyntiin, koska käytössä on hieman enemmän aikaakin. Lähtökohtaisesti meidän alueella, vaikka kouluttajilla ei olisikaan kamppailulajitaustaa, niin yleisesti ottaen kouluttajat ovat perussuorittajia taitavampia. Oma mielipiteeni on, että kouluttajien koulutuspäivien työaikaa ei pitäisi käyttää mihinkään palavereihin, varusteiden hankintoihin tai varastojen siivoukseen. Kouluttajille osoitettu koulutusaika pitäisi käyttää tehokkaasti kouluttajien omaan koulutukseen.”

H5: ”Fyysisen koulutussisältö on ehkä kohtuu suppeaa. Johtuen just siitä, että ajan vähyden vuoksi uusiin asioihin ei pystytä menemään, koska vanhojakaan ei osata kunnolla. Jos aikaa olis enemmän käytössä, niin sisältöä pystyis laajentamaan ja monipuolistamaan paljon enemmän. En tiää oonko sitä pumaskaa itekään käyny koskaan läpi kunnolla. Jos kumminkin idea on, että se kokonaisuus olisi tiedossa kaikilla poliiseilla, niin ei siellä päinkään. Jos se ei oo hallussa kaikilla kouluttajilla, niin vielä vähemmän se on hallussa noilla isoilla massoilla.”

Kun haastatelluilta kouluttajilta kysyttiin, mitä kehitettävää he näkevät omien kouluttajaryhmiensä fyysisen voimankäytön osaamisessa, niin kouluttajien tekninen osaaminen ja kouluttajien välisten tasoerojen kaventaminen tulivat esiin selkeimpinä kehityskohteina. Kouluttajien osaamistason riittävyyttä koulutustehtävään nähden arvioitaessa tuli myös jonkin verran vaihtelua.

H1: ”Tekniikoiden hallitseminen itse ja sitä kautta se, että osaa opettaa niitä tekniikoita. Kyllä ne meidänkin kouluttajat jonku ristiotteen osaa näyttää, mutta sitten kun mennään yhtään siitä pidemmälle ja ihmetellään miksi tämä ei toimi... hyvin harva siellä osaa korjata tekemistä.

Jos keskimassaa katotaan, niin kyllä ne pystyy sen fyysisen voimankäytön harjoituksen vetämään... ja keskimassa on ihan hyvällä tasolla pedagogisilta taidoiltaan. Ongelmaksi tulee se tekninen osaaminen... se kun on mitä on, niin se asia ei siirry minusta tarpeeksi ammattimaisesti niille koulutettaville.”

H2: ”Pitäis saada tasapäistettyä sitä kouluttajien laatua. Ottasitpa kenet vaan siitä porukasta, niin se pystyis vetämään laadukkaan koulutuksen, mitä minä tällä hetkellä en näe tämän hetken tilanteena. On siellä innokkaita ja ne tekee parhaansa, mutta se ei kaikilla

lähe. Se taas, että onko se niiden vika, niin ei, vaan talon pitäis ymmärtää se kouluttajien koulutuksen tärkeys. Sehän on käytännössä laitoksen omasta tahdosta kiinni, mikälaisia kouluttajia meillä on. Jos halutaan parantaa koulutuksen laatua, niin koulutetaan kouluttajia enemmän.

Perusasiat jokainen kouluttaja tietää, mutta sitten tullaan siihen pedagogiikkaan... pystyykö se ilmaisemaan sen asian ymmärrettävällä tavalla ja siirtämään sen sille koulutettavalle porukalle... ja nauttiiko se ylipäätään siinä porukassa sellasta arvostusta, että ne jaksaa sitä kuunnella, vai meneekö se huomio kaikkeen oheistoimintaan. Ja sitä pedagogiikkaahan meillä ei koskaan oo koulutettu näissä asioissa.”

H3: ”Ainahan sitä teknisessä osaamisessa voi hioutua paremmaksi. Minun mielestä meillä... mitä minä oon kouluttajien reeneissä mukana ollu, ni hyvällä asenteella siellä ollaan. Vaikea on sanoa tuohon muiden tekniseen osaamiseen, kun ite ei ole ihan sitä terävintä kärkeä tuolla fyysisen puolella. Koko ryhmää en oikein osaa arvioida, koska oma huomio menee vielä kouluttajien reeneissä omaan tekemiseen.”

H4: ”Jokainen varmasti pystyy kouluttajakurssin jälkeen vetämään harjoituksen koulutuskortin perusteella, mutta niitä henkilökohtaisia taitoja, eli teknistä osaamista pitäis saada vielä paremmaksi. Sitä kautta se oma tietämys ja uskallus mennä koulutettavan porukan eteen paranisi. Minun mielestä fyysisen voimankäytön osuutta pitäisi lisätä noilla kouluttajien koulutuspäivillä.”

H5: ”Enhän mä nää mitään muuta kuin kehitettävää. Taidot likimain kaikilla pitäis saada paremmalle tasolle... ja pitäis saada sitä motivaatiota, että niitä tulis tehtyä. Sen terävimmän kärjen osajien ja sitten niiden ei-osajien välinen gäppi on niin valtava, että sitä eroa pitäis saada tasoitettua. Se vaatis myös sitä, että ne itse haluaa sitä. Jos ei ole oma-aloitteisuutta ja viitseliäisyyttä siihen, niin ei sitä määräänsä enempää sellasella väkinäisellä koulutuksellakaan saada aikaan. Ei se kokonaisuutena riittävällä tasolla ole.”

Kouluttajien väitetyt osaamisvajeen korjaamisen ja ammatillisen kehittymisen olennaisimpana esteenä kaikki haastatellut nimesivät liian vähäisen koulutukseen käytettävän työajan. Myös poliisiorganisaation yleinen suhtautuminen koulutukseen käytettävän ajan merkitykseen sai kritiikkiä.

*H1: ”Koulutusaikahan se... Ei niitä voi oppia, jos ei ole toistoa. Meillä oli aiemmin poliisi-
asemalla oma painisali ja monet kouluttajat kävivät paljon painimassa. Se kun loppui,*

niin hyvin monelta loppui oma kamppailuharjoittelu. Kouluttajat oli paljon valmiimpia lähtemään vetämään fyysisen voimankäytön koulutusta ja ne oli eritavalla bändillä esimerkiksi ihan pikkuisista tasapainoasioista ja muista, kun toistokertoja kertyi eri tavalla.”

H2: ”No... aika se on varmasti. Jos haluat lähteä tavoittelemaan sitä asiantuntijan asemaa jossain osa-alueessa, niin tämä hallinto ei näillä määrillä anna valmiuksia siihen. Kohtuutonta olis vaatia, että omalla ajalla ruvetaan paljon perehtymään asioihin, jotka kuuluu omaan työn toimenkuvaan.”

H3: ”Työaika ei ole annettu liikaa yhtään. Ohjattuun koulutukseen ei ole aikaa. Jos meillä olis enemmän kouluttajille tarkotettua reeni-aikaa... siis puhasta reeni-aikaa niin, ettei se olis sitä pelkkää koulutuskorttien suunnittelua ja samalla tehdään niitä... vaan että olis ihan kouluttajien omia reenejä.”

H4: ”Se on varmasti työaika ja se, että työnantaja ei minusta riittävässä määrin ymmärrä koulutuksen merkitystä. Mitä ylemmäs talon johdossa mennään, niin tuntuu, että merkitystä on vaan sillä, että mahdollisimman monelle tulee koulutuskertamerkinnyt ja itse koulutuksen sisällöllä ei niinkään oo väliä, eikä se tunnu kiinnostavan. Koulutus koetaan esimerkiksi työvuorosuunnittelun näkökulmasta pelkkänä poistumana. Itse taas ajattelen, että se koulutuspäivä on tilaisuus sille yksittäiselle osallistujalle päästä kehittymään. Talon pitäisi antaa kouluttajille riittävästi työaika ja nimenomaan aikaa myös kouluttajien omaan kouluttautumiseen.”

H5: ”Kyllähän se vaatis niitä treenikertoja moninkertasen määrän. Kyllähän talon pitäis herätä siihen isossa kuvassa, että jos poliisi on kerran turvallisuusalan ammattilainen, niin poliisi voimankäytön kouluttajana pitäis olla sen alan ammattilainen. Homman pitäis olla ammattimaista ja pystyykö tällä hetkellä kaikki niin sanomaan käsi sydämellä, että mä pystyn ammattimaisesti vetämään fyysistä voimankäyttöä muille... Ei minun mielestä pysty. Koko talossa pitäis sitä kulttuuria muuttaa paljon.”

Koska lähestulkoon kaikki haastateltavat näkivät kehittämistä kouluttajien ylläpitokoulutuksen järjestämisessä ja sen sisällössä, heiltä kysyttiin, millä tavalla he itse kehittäisivät fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutusta, mikäli saisivat täysin vapaat kädet sen toteutukseen. Yhtenevä tekijä kaikkien kehittämisideoissa oli koulutusajan lisääminen, sillä motoristen taitojen oppiminen vaatii paljon toistoja ja koulutuksen tulisi tämän lisäksi olla sekä säännöllistä, että jatkuvaa.

H1: ”Kaksi koulutuskertaa kevätkaudella ja kaksi syyskaudella... yhteensä neljä kahdeksan tunnin päivää, missä he saavat fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutusta plus sitten fyysisen voimankäytön koulutusta... että siinä olis molempia. Ja vetäjänä oikeasti semmonen hallinnon hyväksymä ja laatuvarmistettu henkilö, joka olis asiantuntijatasolla siinä hommassa, niin kouluttajien kouluttamisessa kuin pedagogisessa puolessa... kuin sitten myös itse taidoiltaan. Ja perustelen ajan lisäystä sillä, että tekniikoita on ihan eri tavalla kuin vaikka voimankäyttövälineiden osalta... ei niissä niin paljon tarvia toistoja.”

H2: ”Treeniaikaa pitäis lisätä, mutta sitä pitäis lisätä radikaalisti, jos halutaan päästä sille seuraavalle portaalle tässä asiassa. Sitä pitäis olla kerran työvuorolistassa, jos halutaan, että pysyy vanhat asiat mielessä, puhumattakaan siitä, että pystyttäis jotain uutta omaksumaan siihen vanhan opitun ylläpitämisen päälle.”

H3: ”Ei se varmaan olis huono, että olis kouluttajille yksi treeni jokaisessa työvuorolistassa. Ehkä se kuitenkin vois olla realismia, että saatais yksi harjoituspäivä kouluttajille lisää ja jos sen vois käyttää sitten puhtaasti treenaamiseen, eikä tarviais käyttää sitä aikaa johonkin inventointiin tai johonkin muuhun. Toteutuma on toinen näillä rahoituksilla ja resursseilla, mutta ajatuksena vois olla sellanen ihan hyvä.”

H4: ”Nyt kevättalvella meillä oli nyt sellanen järjestely, että yksi kouluttaja kiersi kaikki kenttäjohtoalueet ja veti samanlaisen fyysisen voimankäytön paketin kaikille kouluttajaryhmille. Se oli hyvä, kun silloin tuli samat puheet kaikille kouluttajille koko Itä-Suomen alueella. Minä oisin sitä mieltä, että Poliisiammattikorkeakoulun tulis jollain tavalla paremmin ohjata kouluttajien koulutusta valtakunnallisesti. Kouluttajille tuskin tullaan saamaan lisää koulutusaikaa, mutta sanoisin, että jos kerran kolmen viikon työvuorolistassa olisi 2-3 tunnin treeni kouluttajille, niin jo vuoden aikana alkaisi näkyä tason parantamista. Esteenähän tällaiselle on se, että se vaatisi kulttuurimuutoksen koko hallintoon, eikä talon puolelta varmaankaan tule tällaiseen tukea.”

H5: ”Reenejä pitäis olla enempi, mutta millä tavalla sitä motivaatiota saatais kaikille, niin se ei oo niin simppele. Ei se motivaatio kasva siitä, että reenejä olis vaikka joka viikko. Jos porukka alkais laittaa vielä enemmän itseensä peliin, niin oisko sitten että olis jotain koko Itä-Suomen yhteisiä harjoituksia. Saatais muita kouluttajia vetämään ja pääsis näkemän miten muut treenaa ja mitä muut osaa... kenties vähän jotain ajatuksenvaihtoa. Pitäis saada luotua semmonen kulttuurinmuutos koko asiaan, et se oliskin niinku mukavaa ja sitä lähtis mielellään tekemään. Ihan vähimmillään kerran kolmen viikon listaan joku harjoitus... Ylipäätään, että saat ne kaikki tekniikat hyvälle tasolle, niin joku puoli

vuotta tai pidempäänkin säännöllistä harjoittelua on varmaan minimi, jos kerran kolmessa viikossa sais koulutusta.”

Koulutusajan lisääminen nähtiin kuitenkin haastavana ja jopa mahdottomuutena. Kouluttajat tekevät koulutustyötä melko säännöllisesti ja haastateltavilta kysyttiin, näkisivätkö he mahdollisuuksia ns. mestari-oppipoika –mallissa, jolloin joku kokenut ”mestari” olisi aina kokemattoman ohjaajana fyysisen voimankäytön koulutusta vedettäessä ja näin kehittymistä voisi tapahtua ns. työssäoppimisena. Tämä jakoi haastateltujen kouluttajien näkemyksiä niin, että osa ei nähnyt siinä mitään mahdollisuuksia ja osa taas piti ajatusta kehittämiskelpoisena. Haasteet tuollaisen mallin toteutumiseksi löytyivät työvuorolistojen suunnittelusta ja koulutuspäiviin liittyvistä järjestelyistä.

H1: ”Meillä on tämä niin kirjavaa, että aina jos pitäisi olla kokenut ja kokematon kouluttaja, se antaa jo tuonne työvuorosuunnitteluun oman haasteensa... Eikä meillä olis tuollasia mestareita tarpeeksi...”

H2: ”Onko meillä niin paljon mentoreita tuollaiseen... enemmän meillä on oppipoikia, kuin mitä löytyis mentoreita. Kouluttajaryhmien välistä yhteistyötä pitäis tehdä ja miksei se olis mahdollista... jos jostain löytyy asiantuntemusta, niin miksei sitä omasta talosta löytyvää erityisosaamista hyödynnettäisi.”

H3: ”Ideanahan tuollainen olis hyvä, mutta miten se käytännössä toteutuis...Se vaatis tuolta työvuorosuunnittelusta asti sitä tietämystä, ketä laitetaan mihinkin koulutukseen vetäjiksi. Nykyresursseilla kuitenkin ei sellainen varmaan onnistuis, että olis uudella tulokkaalla joku nimetty kouluttaja mentorina, niin se ei toimi. Ei vaan satu vuorot ja muut.”

H4: ”Työvuorosuunnittelulle kouluttajat ovat vain nimiä paperilla, eikä siellä tunneta kunkin kouluttajan vahvuuksia ja heikkouksia. Siellä päässä riittää, että kun on kouluttajastatus, niin se laitetaan vetämään.”

H5: ”Aika harvojen harteillehan se semmonen mentorointi jäis. Voishan se käydä niille raskaaksi, mutta uskon, että niillä mentoreilla oli kova motivaatio siihen hommaan. Jos se jää pelkästään sen varaan, että silloin kun on massoille niitä fyysisen treenejä, niin ei se niin taas toimi, koska sitä pitäis pystyä tekemään enemmän. Siinä pitäis pystyä kahen kesken käymään niitä asioita läpi ja sitten yhdessä vetää niitä treenejä muille, niin sitten siitä tulis oikeeta mentorointia... Oisko se, että vetäis yhtä perässään vaikka noin vuoden ja sittenhän se oppipoika pystyis kohta alkaa mentoroimaan taas jotain toista.”

Haastateltavia pyydettiin arvioimaan, voisiko fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutusta kehittää valtakunnallisesti ja millä tavalla. Valtaosan mielestä Poliisiammattikorkeakoulu olisi oikea taho yhdenmukaistamaan koko valtakunnan kouluttajien ylläpitokoulutusta ja tähän ehdotettiin muutamaa erilaista mallia, miten kouluttajakoulutusta voisi toteuttaa.

H1: ”Jos ajatellaan, että valtakunnan tasolla olisi vaikka neljä tällaista ”mestaria”, jotka olisi Polamkin kirjoilla ja kiertäisivät vetämässä kouluttajakoulutusta ympäri Suomea. Helpompana pitäisin sitä, että kouluttaja tulisi yksiköihin kouluttamaan, eikä kouluttajat menisi Polamkille koulutukseen.”

H2: ”Pitäiskö ylhäältä päin linjata, että kouluttajat tarvii enemmän reeniäikää... että vuosittainen minimireeniäika on vaikka kuusi kertaa vuoteen. Tulis ne minimimäärät, eikä yksiköt pystyis säästösyihin vetoamaan, että ei pystytä, vaan se olis lakisääteinen minimi... Nehän löytyy sitten. Se kun on, että minimimäärä on kaksi kertaa vuoteen koulutusta kouluttajille, niin sen myös tietää, että se minimi on samalla myös maksimi.”

H4: ”Meillähän on jo nytkin olemassa vuosittaiset valtakunnalliset voimankäytön koulutukseen liittyvät neuvottelupäivät Poliisiammattikorkeakoululla. Minusta voisi järjestää pelkkään fyysiseen voimankäyttöönkin jotain vastaavaa. Jokaiselta poliisilaitokselta valittaisiin sinne kouluttajia osallistumaan ja nämä henkilöt toisi ne asiat sinne kouluttajaryhmille. Jaksaisin uskoa, että tällaisen voisi kerta vuoteen järjestää ja 2-3 päivää kerrallaan.”

H5: ”Kun kouluttajien koulutus vastuutettiin pelkästään omien yksiköiden varaan, niin musta tuntuu, ettei hirveesti kiinnosta enää se, miten paljon me opitaan. Polamkilla lisenssinuusinnoissa vetäjiä kiinnosti paljon enemmän se oppiminen. Siellä oli tarkempaa se, mitä tehdään ja miten tehdään. Nythän poliisilaitoksissa ja niiden eri alueilla tehdään ihan oman näköistä... Sanoisin että se olis minimi, että palattais jollain tapaa niihin kolmen vuoden välein tapahtuviin lisenssinuusimiskursseihin... Jos olis sitten sen lisäksi Itä-Suomen kouluttajien kesken omat ”leirinsä” tai kurssinsa sen valtakunnallisen tutkimuksen uusimisen rinnalla.”

4.4 Johtopäätökset

Haastatteluilla oli tarkoitus saada vastauksia tutkimuskysymyksiin, joita olivat:

1. Mitä fyysiseen voimankäyttöön liittyvien taitojen oppiminen vaatii ja millaiset valmiudet voimankäytön kenttäkouluttajilla tulisi tähän liittyen olla?
2. Millä tasolla Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen on?
3. Millaisia kehittämistarpeita Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajat näkevät kouluttajien koulutuksessa ja millä tavalla kouluttajien osaamista voitaisiin parantaa?

Fyysisen voimankäytön osaaminen ja ylipäätään kokemus kamppailutaidoista nähtiin tärkeänä osana etenkin poliisin kenttätöitä. Fyysisen voimankäytön kerrottiin olevan poliisin yleisimmin käytetty voimankäytön muoto ja sitä kuitenkin harjoitellaan hyvin vähän, varsinkin kun ajankäyttöä verrataan esimerkiksi kamppailuharrastajien harjoitusmääriin.

Haastatteluissa tuli esiin ne lainalaisuudet, jotka motoristen taitojen oppimisessa tulee täytyä. Kaikki taitojen oppiminen vaatii motivaatiota, paljon harjoitteluun käytettävää aikaa ja valtavasti toistomääriä. Lisäksi haastateltavat korostivat taitojen opettajan osaamisen merkitystä. Vastauksista on pääteltävissä, että nykyisillä ylläpitokoulutusmäärillä ei voida puhua lähellekään sellaisista toistomääristä, että syvempää oppimista tapahtuisi ja harjoiteltavat taidot kehittyisivät automaatio- tasolle, mikä taas olisi edellytys sille, että fyysisen voimankäytön tekniikat olisivat toimivia aidoissa kamppailutilanteissa. Koska haastateltavien vastausten mukaan kouluttajatkään eivät pääsääntöisesti saa muita enempää aikaa fyysisen voimankäytön harjoitteluun, tämän koettiin vaikuttavan heikentävästi kouluttajien valmiuksiin kouluttaa kamppailutaitoihin vertautuvia fyysisen voimankäytön taitoja.

Voimankäytön kenttäkouluttajien osaamistasoissa kerrottiin olevan suuria eroja. Pääsääntöisesti osaavimmat fyysisen voimankäytön kouluttajat ovat jossain vaiheessa elämäänsä harrastaneet kamppailulajeja tai jatkavat tuollaista harrastusta edelleen. Sellaisten kouluttajien, jotka ovat pelkästään poliisihallinnon koulutuksista saatujen oppien varassa, kerrottiin olevan pääsääntöisesti epävarmempia fyysistä voimankäyttöä kouluttaessaan. Haastateltavat arvioivat heidänkin pystyvän kouluttamaan ennalta suunnitellun koulutuksen, mutta tämän kerrottiin vaativan enemmän ennakoivaa valmistautumista, minkä lisäksi haasteena koettiin se, kuinka esimerkiksi tekniikoiden suoritus- poja tällainen kamppailutaitojen osalta kokemattomampi kouluttaja kykenee perustelemaan.

Kaikki haastatellut olivat yhtä mieltä siitä, että koulutusaika on ylipäättään liian vähäistä, minkä lisäksi kouluttajille kaivattaisiin enemmän aikaa ohjattuun kouluttajakoulutukseen. Lisääjalla arvioitiin voitavan nostaa heikoimpien osaamistasoja ja tätä kautta tasapäistä kouluttajaryhmien yksilöiden osaamista. Tällainen koulutukseen käytettävissä olevan ajan lisääminen nähtiin kuitenkin haastavana ja osa haastatelluista peräänkuuluttikin koko organisaation kulttuurinmuutosta koulutukseen liittyen, eikä heidän mielestään organisaation johdossa ymmärretä koulutuksen merkityksen tärkeyttä ja sitä, että koulutuksen tulisi tähdätä ensisijaisesti oppimiseen, eikä lainsäädäntötasolla määriteltyjen harjoituskertojen minimimäärän täyttymiseen.

Kouluttajien rooliin katsottiin kuuluvan olennaisena osana oma halu ja tahto kehittyä paremmaksi ammattilaiseksi. Haastatteluista voitiin tulkita, että fyysisen voimankäytön ja kamppailutaitojen osalta tällainen itsenäinen kehittäminen on haasteellista, jollei koko poliisin fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoima ole ennestään hyvin hallussa. Tällöin kouluttajavetoisen koulutuksen merkitys korostuu, jotta taitoja opeteltaessa on joku asian hyvin tai erinomaisesti osaava kouluttaja opettamassa oikeita suoritustapoja sekä korjaamassa virheellisiä suorituksia.

Ajan lisäksi haastatteluissa nousi esiin odotuksia Poliisiammattikorkeakoulun suuntaan kouluttajien ylläpitokoulutuksen yhdenmukaistajana. Jotkut haastateltavat esittivät, että aiemmin käytössä olleen kouluttajatutkinnon uusintakurssien kaltainen valtakunnallinen laaduntarkkailu tulisi jossain muodossa palauttaa organisaatioon.

Haastatteluiden tuottaman aineiston perusteella kouluttajat siis kaipaavat lisää koulutusaikaa ja kouluttajakoulutusten vetäjäksi mahdollisimman taitavia kouluttajia. Kehittämissuunnitelmissa tuli esiin eri toiminta-alueiden kouluttajaryhmien yhteistyön hyödyntäminen ja koska motoristen taitojen oppiminen vaatii paljon toistoja, haastatellut kouluttajat näkivät kouluttajille suunnatun fyysisen voimankäytön koulutukseen käytettävän ajan lisäämisen ehdottoman tärkeänä tekijänä osaamisen kehittämisessä.

Realismi ja muun muassa työvuorolistojen tekoon liittyvät haasteet huomioiden haastateltavien mielestä voisikin olla mahdollista, että Itä-Suomen poliisilaitoksen kouluttajien koulutuspäivien määrää lisättäisiin vuodessa 2-4 koulutuspäivällä, joiden aikana keskityttäisiin pelkästään fyysisen voimankäytön koulutukseen. Olisiko sitten mahdollista tehdä tällaista ”kasvojen kohotusta” projektiluontoisesti vaikkapa 1-3 vuoden ajan, jotta kouluttajien osaamisen tasoeroja saataisiin kavennettua, tai vähintäänkin koko poliisin fyysisen voimankäytön tekniikkavalikoima olisi tiedossa kaikilla kouluttajilla. Tällöin taitojen kehittäminen omaehtoisestikin olisi jatkossa helpompaa, kun oikeat suoritustavat olisi käyty kouluttajavetoisesti riittävällä tarkkuudella läpi ja taitojen oppimisen kannalta riittävän ajan puitteissa.

5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS SEKÄ ITSEARVIOINTI

5.1 Hyvä tieteellinen käytäntö ja luotettavuusarviointi

Jotta tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia, tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä, kuin myös tutkimusten tulosten arvioinnissa. Tutkimukseen on sovellettava tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä aineistonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksessa on toteutettava tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää, kun julkaistaan tutkimustuloksia. (Kananen 2015, 125)

Tutkijan on otettava huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset asianmukaisella tavalla. Muiden tutkijoiden tekemää työtä on kunnioitettava ja heidän julkaisuihinsa on viitattava asianmukaisella tavalla, antaen heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen oman tutkimuksensa toteutuksessa. (Kananen 2015, 125)

Tutkimus on suunniteltava, toteutettava ja siitä on raportoitava tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. Tämä koskee myös tutkimuksen aikana syntyneiden tietoaineistojen tallennusta. Lisäksi tarvittavat tutkimusluvut on hankittava ja mikäli tutkijoiden on syytä epäillä olevan esteellisiä, heidän on pidättäydyttävä kaikista tieteeseen ja tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista. (Kananen 2015, 126)

Omassa työssäni olen pyrkinyt huolellisuuteen ja riittävän laajan sekä samalla monipuolisen teoreettisen viitekehyksen hankintaan. Olen tuonut esiin aiempia tutkimuksia, joissa on käsitelty samaa aihepiiriä, vaikkakaan ihan täysin vastaavasta näkökulmasta en yhtään aiempaa työtä ole löytänyt. Aiempia tutkimuksia esiin tuodessani olen viitannut tekijöiden työhön asiaankuuluvalla tavalla.

Tutkimusaineisto, eli haastatteluiden äänitallenteet ja litteroinnin kautta syntyvät tekstimuotoiset tallenteet säilytin niin, ettei kukaan muu päässyt niihin käsiksi. Tutkimuksen valmistuttua nämä ääni- ja tekstitallenteet on hävitetty. Lisäksi jokaisen haastateltavan vastaukset olen esittänyt anonyymisti, eikä heitä ole tarkoitus pystyä yksilöimään lopullisesta työstä.

Koen, että mikäli olisi ollut mahdollista haastatella pelkästään entuudestaan tuntemattomia voimankäytön kenttäkouluttajia, asemani ilmiön tutkijana olisi ollut täysin objektiivinen. Eteläisen ja pohjois-

sen kenttäjohtoalueen kouluttajien osalta tästä joutui tinkimään eniten, sillä työtehtävieni kautta lähes kaikki kouluttajat näillä alueilla ovat tuttuja. Itäiseltä kenttäjohtoalueelta löytyy enemmän vieraampia kouluttajia, mutta en voinut pitäytyä pelkästään heidän haastatteluissaan, sillä pyrin tuomaan esiin kouluttajien näkemyksiä koko Itä-Suomen poliisilaitoksen alueelta.

Haastatteluista poimitut sitaatit olen pyrkinyt säilyttämään mahdollisimman paljon sen kaltaisena, kuin miten haastatellut kouluttajat asiat ilmaisivat. Litteroinnissa jouduin hieman sujuvoittamaan sanamuotoja ja ilmaisutapoja, sillä en kokenut tarpeelliseksi muuttaa tekstimuotoon kaikkia äännähdyksiä tai muita täytesanoja. Vastausten sisältö on kuitenkin säilytetty juuri sellaisena, kuin mitä haastateltavat ovat vastauksissaan kertoneet.

Luotettavuus tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset vastaavat tutkittavaa ilmiötä ja esitetty tulkinta vastaa todellisuutta. Jotta tutkimusta voidaan pitää luotettavana, tutkimusaineiston, menetelmien ja analyysivaiheiden tarkan dokumentaation kautta myös muiden pitäisi tulla samaan lopputulokseen aineiston pohjalta. Laadullinen tutkimus ei pyri yleistyksiin vaan ymmärtämään ilmiötä. (Kananen 2015, 353)

Tutkimustulokset ovat viiden eritaustaisen kenttäkouluttajan näkemyksistä johdettuja. Pääsääntöisesti eritaustaiset ja eri alueillakin työskentelevät kouluttajat vaikuttivat ajattelevan tutkittavista asioista samankaltaisesti. Näin ollen tutkimustuloksia voitaneen pitää luotettavina, mutta koko kouluttajapopulaation mielipiteitä ja näkemyksiä ei näin pienellä otannalla voida tietenkään tuoda esille. Ehkä jatkotutkimuksena voisikin tehdä kvantitatiivisen kyselytutkimuksen, joka olisi suunnattu koko Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kenttäkouluttajina toimiville henkilöille.

5.2 Oman oppimisen ja oman kehittymisen pohdinta

Lähtölaukaus tämän opinnäytetyön aiheelle syntyi tammikuussa 2023, kun kävin itse kouluttamassa fyysistä voimankäyttöä Itä-Suomen poliisilaitoksen kouluttajien ylläpitokoulutuspäivillä. Koulutuspäivät toteutettiin samansisältöisinä peräkkäisinä päivinä Kuopiossa, Joensuussa ja Mikkelissä. Muutamaa poistumaa lukuun ottamatta lähes kaikki alueiden voimankäytön kouluttajat osallistuivat noihin vetämiini harjoituksiin.

Kuten jo monesti aiemminkin, noiden päivien aikana nousi harjoitusten aikana ja niiden jälkeenkin keskustelua siitä, miten osa kouluttajista kokee, ettei heidän fyysisen voimankäytön osaamisensa ole kouluttajarooliin nähden riittävällä tasolla. Moni koki, että pelkkien poliisihallinnon koulutusten varassa oma ammattitaito kamppailutaitojen opettamisen osalta ei pääse kehittymään, jollei itse harrasta tai ole harrastanut vapaa-aikanaan jotain kamppailulajia.

Tuon kolmen päivän koulutuskierroksen jälkeen ajatus opinnäytetyön aiheen vaihtamisesta alkoi voimistua, sillä aiempi aiheeni oli osoittautunut hankalaksi toteuttaa, eikä se ollut edennyt toivotulla tavalla. Muutaman päivän ajatuksia kypsyteltyäni kävelin kirjastoon ja aloin hankkia kirjallisuutta, joiden pohjalta alkaisin luomaan teoreettista viitekehystä. Muutaman päivän lukemisen ja kirjoittamisen jälkeen alkoi työn runko muodostua ja tekstiä syntyi lähes huomaamatta.

Oli heti alkuunsa selvää, että valitsen työskentelytavaksi kvalitatiivisen tutkimuksen ja nimenomaan teemahaastattelut. Alkuperäinen ajatukseni oli haastatella muutamaa mahdollisimman kokenutta voimankäytön kouluttajaa, joilla olisi kokemusta myös siviilielämän kamppailulajiharrastuksesta. Työn edetessä tämä alkoi kuitenkin tuntua liian ahtaalta rajaukselta ja päätin kohdistaa osan haastatteluista sellaisiin kouluttajiin, joilla ei ole kamppailuharrastuspohjaa ja jotka välttämättä eivät ole vielä kovin pitkään voimankäytön kouluttajinakaan toimineet. Näin oli tarkoitus saada samalla vankkaa asiantuntijätietoa mahdollisimman kokeneilta kouluttajilta sekä toisaalta saada aineistoa myös kokemattomampien kouluttajien näkemyksistä, millaista kouluttajien ylläpitokoulutuksen tulisi olla, jotta heidän osaamisensa kehittyisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Teoreettista viitekehystä rakentaessani suurimmat uudet oppimisen elämykset liittyivät oppimisteorioihin ja etenkin motorisen taidon oppimisen teorioihin. Sinällään täysin uutta tai vierasta asiaa ei paljonkaan esiin tullut, mutta aiemmin pelkän käytännön kautta tekemällä opitut asiat jäsenyivät nyt omaan mieleen paremmin ja omaan kouluttamiseen sai asioita prosessoidessa lisää syvyyttä. Suurin muutos omassa ajattelussa tapahtui varmasti siinä, miten voisin itse pyrkiä opettamaan muille kouluttajille, millä tavalla fyysisen voimankäytön tekniikoita kannattaa pyrkiä opettamaan ja miten erilaiset oppijat tulisi ottaa huomioon koulutustilaisuutta vetäessä.

Koen itse onnistuneeni siinä, mitä työllä alun perin lähdin selvittämään. Sain selkeitä vastauksia siihen, mitä fyysiseen voimankäyttöön liittyvien motoristen taitojen oppiminen vaatii, miten poliisin ylläpitokoulutuksessa käytettävä aika siihen riittää ja miten haastatellut kouluttajat kokevat suoriutuvansa kouluttajan tehtävistä. Lisäksi vastauksista tuli ilmi myös ehdotuksia, miten kouluttajien koulutusta tulisi Itä-Suomen poliisilaitoksessa kehittää.

En ole aikaisemmin päätenyt tekemään mitään tämän kaltaista työtä ja täytyy myöntää, että prosessi kokonaisuudessaan oli hyvinkin mielenkiintoinen. Parhaimmillaan kirjoihin uppoutui täysin, eikä kirjoittamista olisi malttanut lopettaa. Kun itse työskentelytavatkin olivat itselleni uusia, joutui ottamaan toistuvasti selvää, miten mikäkin tutkimuksen osa-alue tulisi toteuttaa.

Tämän opinnäytetyön koostamisen aikana alkoi itselleni syntyä ideoita siitä, millaiseen suuntaan fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutusta tulisi viedä. Työn loppuvaiheilla alkoi mieleen muotoutua jo kokonainen toteutusmallikin siitä, mutta se vaatii vielä kypsytelyä, ennen kuin on jotain mitä esittää kouluttajaryhmille sekä esimiehille.

Kaiken kaikkiaan, vaikka opintoja aloittaessa opinnäytetyö näyttäytyi muodottomana ja valtavoimaisena möhkäleenä, itse työskentely olikin yllättävän mielekästä. Nyt kun työ on valmis, on tunne, että tästä samasta aihepiiristä olisi joskus mielenkiintoista päästä jatkamaan jonkun toisen tutkimuksen parissa.

LÄHTEET

- Kirjonen, J. 1999. Asiantuntijan itseohjautuvuuden rajat - Kokemuksia lääninhallinnon organisaatiomuutoksesta. Teoksessa Eteläpelto A. & Tynjälä P. (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulma. Werner Söderström Oy.
- Helminen, K. & Kuusimäki, M. & Rantaeskola S. 2012. Poliisilaki. Helsinki: Alma Talent Oy. Verkkokirja.
- Hakkarainen, A. & Alajuuma, S. 2019. Voimankäytön ylläpitokoulutus Kuopion ja Kajaanin poliisiasemilla. Opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisi AMK.
- Pirkkalainen, J. 2020. Voimankäytön ylläpitokoulutusten tehostaminen Kanta-Hämeen kenttäjohtoalueella. Opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisi AMK.
- Pekkarinen, A. 2019. Taitava taitojen kouluttaja kamppailulajien näkökulmasta. Pro Gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai progradun alusta loppuun. Jyväskylä, Suomen Yliopistopaino - Juvenes Print.
- Rantaeskola, S. (Toim.) 2014. Poliisilaki - Kommentaari. Poliisiammattikorkeakoulu. Suomen Yliopistopaino - Juvenes Print, Tampere. Verkkokirja.
- Di Nota, P. M., Andersen, J. P., Huhta, J., & Gustafsberg, H. (2021). Evidence-Based Instruction of Police Use of Force: Practical Methods and Pedagogical Principles. In E. Arble & B. Arnetz (Eds.), Interventions, Training, and Technologies for Improved Police Well-Being and Performance (pp. 72-101). IGI Global.
<https://doi.org/10.4018/978-1-7998-6820-0.ch005>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi
- (Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.)
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Helsinki International Methelp Ky

- Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisi (AMK) –tutkinto (180 op) Opetussuunnitelma 2022-2024, POL -2022-54186)
- Boucht, J. 2020. Poliisin voimakeinojen käyttö – Suomalaisen oikeuden oppikirja. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere
- Rauste-Von Wright M. & Von Wright J. & Soini T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Werner Söderström Osakeyhtiö
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Ruohotie P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Oy Edita Ab
- Eteläpelto, A. & Tynjälä, P. 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Werner Söderström Osakeyhtiö
- Tuomisto, J. (toim.) 1998. Arkipäiväoppiminen aikuiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kontekstissa, teoksessa Arkipäivän oppiminen. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura
- Anttila, E. (toim.) 2022. Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 58
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201221101868>
- Kalaja, S. & Kalaja, T. 2022. Kehonhallinta - liikuntataitojen oppiminen ja harjoittelu. VK-kustannus Oy
- Jaakkola, T. & Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2000. Liikuntapedagogiikka. PS Kustannus
- Jalamo, I. & Talonen, K. 2011. Renkaita vedessä – Ajatuksia kamppailutaidoista. Tammisaaren kirjapaino – Ekenäs Tryckeri Ab
- Jalamo, I. & Talonen, K. 2018. Taktiikka 1 – Itsepuolustus ja kamppailu-urheilu. Painosalama, Turku
- Forsman, H. & Lampinen, K. 2008. Laatu käytännön valmennukseen. VK-kustannus Oy
- Poikela, E. 2005. Osaaminen ja kokemus. Tampereen yliopistopaino Oy
- Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1992. Oppimismotivaatio. Otava
- Kupias, P. & Koski, M. 2012. Hyvä kouluttaja. Alma Talent Oy. Verkkokirja.

Vaherva, T. 1999. Henkilöstökoulutuksen rajat ja mahdollisuudet. Teoksessa Eteläpelto A. & Tynjälä P. (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulma. Werner Söderström Oy.

Hotarinen, O. 2006. Ammatillinen kasvu ja asiantuntijuus. Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Ranne, K. 2009. Prologi: Tutkivan oppimisen hanke Topakka ja pedagoginen asiantuntijuus, teoksessa: Heinilä, H. & Kalli, P. & Ranne, K. (toim.) 2009. Tutkiva oppiminen ja pedagoginen asiantuntijuus. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A. Tutkimuksia 15. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi.

Valkeavaara, T. 1999. Ongelmien kautta asiantuntijaksi, teoksessa: Eteläpelto A. & Tynjälä P. (toim.) 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Werner Söderström Osakeyhtiö

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Oy Edita Ab.

LIITE 1

Yhteydenottoviesti haastateltaville:

Arvoisa kouluttajakollegani,

Suoritan Poliisiammattikorkeakoulussa Poliisi (AMK) –muunto-opintoja. Tavoitteenani on valmistua syksyllä 2023. Teen opinnäytetyötä aiheesta, joka käsittelee voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön osaamista ja kuinka sitä tulisi kehittää. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kerätä Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kouluttajien asiantuntijanjäkemyksiä siitä, millaista voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen on tällä hetkellä ja kuinka sitä voitaisiin jatkossa kehittää kouluttajien koulutuksen kautta.

Tarkoitukseni on haastatella jokaiselta Itä-Suomen poliisilaitoksen kolmella kenttäjohtoalueella ja lähtökohtana on haastatella jokaisen kenttäjohtoalueen kouluttajaryhmästä kahta voimankäytön kenttäkouluttajaa. Haastateltavien valinnassa käytän seuraavia kriteerejä: Jokaiselta kolmelta alueelta haastattelen yhtä mahdollisimman pitkään kouluttajana toiminutta voimankäytön kenttäkouluttajaa, jolla on myös kokemusta siviilielämän kamppailuharrastuksesta. Toiseksi haastateltavaksi pyrin löytämään jokaiselta alueelta kenttäkouluttajan, joka on vasta kouluttajauransa alussa, eikä tällä ole ainakaan mittavaa tai aktiivista kamppailuharrastustaustaa. Näin pyrin saamaan mahdollisimman monipuolisia ja kattavia vastauksia tutkimuskysymyksiini siitäkin huolimatta, etten pysty haastattelemaan kaikkia Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kenttäkouluttajia.

Tutkimukseen on myönnetty lupa Itä-Suomen poliisilaitoksesta ja haastattelut on tarkoitus suorittaa touko-heinäkuussa 2023.

Haastattelut suoritetaan yksilöhaastatteluina, ne tallennetaan äänitallenteiksi, jotka tuhoataan asianmukaisesti opinnäytetyöprosessin päätyttyä. Yhden haastattelun kestoksi arvioin enimmillään noin 1-2 tuntia. Haastattelut pyritään toteuttamaan haastateltavien osalta työaikana, mikäli Itä-Suomen poliisilaitos tähän suostuu. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, haastattelut toteutetaan ja käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäistä haastateltavaa pysty erottelemaan valmiista työstä.

Juuri teidän näkemyksenne olisi tutkimuksen kannalta ehdottoman tärkeää, sillä jatkossa tämän työn tuloksia voidaan käyttää Itä-Suomen poliisilaitoksen voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön koulutuksen kehittämiseksi.

Toivon teidän ottavan yhteyttä ja ilmoittautuvan mahdollisimman pian, mikäli haluatte tulla haastateltavaksi ja näin omalta osaltanne vaikuttaa siihen, mihin suuntaan voimankäytön kenttäkouluttajien fyysisen voimankäytön koulutusta jatkossa kehitetään. Mikäli halukkaita on enemmän kuin tarvitsemani määrä, osallistujien kesken tehdään valintaa edellä mainittujen kriteerien perusteella.

Ilmoittautumiset pyydän lähettämään sähköpostitse osoitteeseen jarno.siitari@poliisi.fi.

Jarno Siitari

Vanhempi konstaapeli

Itä-Suomen poliisilaitos, Pieksämäen poliisiasema

LIITE 2

TEEMAHAASTATTELU:

1. Haastateltavan koulutus ja kokemus

- Kuinka kauan olet toiminut poliisina ja kuinka kauan olet toiminut voimankäytön kenttäkouluttajana?
- Millaisen pohjakoulutuksen olet saanut voimankäytön kenttäkouluttajan tehtävään?
- Oletko harrastanut jotain kamppailulajia? Jos olet niin mitä, kuinka kauan ja millä tasolla?
- Onko sinulla jotain muuta valmennuskoulutusta tai muuta vastaavaa koulutusta, joka liittyy taitojen opettamiseen? Jos on, niin millaista?

2. Fyysisen voimankäytön osaaminen ja kamppailutaitojen oppiminen

- Kuinka tärkeänä pidät fyysisen voimankäytön osaamista yleisesti ottaen poliisin työssä tai toisaalta voimankäytön kenttäkouluttajan työssä?
- Miten arvioit nykyistä fyysisen voimankäytön koulutukseen käytettävissä olevaa aikaa Itä-Suomen poliisissa?
- Miten käytettävissä oleva aika vaikuttaa fyysisen voimankäytön taitojen oppimiseen? Onko opettaminen tiedon (tässä tapauksessa taidon) siirtämistä, vai pystytäänkö koulutuksessa rakentamaan aiemmin opitun päälle esimerkiksi soveltavampaa harjoittelua?
- Mikä on oma näkemyksesi, kuinka fyysisen voimankäytön koulutukseen suhtaudutaan omassa yksikössäsi? Ovatko koulutettavat motivoituneita oppimaan fyysistä voimankäyttöä?
- Kuinka tärkeässä roolissa fyysisen voimankäytön koulutus nähdään kouluttajien kesken? Kuinka motivoituneita kouluttajat ovat oppimaan/harjoittelemaan fyysistä voimankäyttöä?
- Millainen mielestäsi on hyvä fyysisen voimankäytön kouluttaja?
- Kuinka voi kehittyä asiantuntijaksi voimankäytön kenttäkouluttajana? Mitä se vaatii ja millaisessa ajassa kouluttaja voi kehittyä niin sanotuksi erityisosaajaksi?
- Millainen merkitys mielestäsi on sillä, jos kouluttaja harrastaa / on joskus harrastanut jotain kamppailulajia? Kuinka tällainen harrastuneisuus näkyy oman kouluttajaryhmäsi kouluttajien osaamisessa?
- Tulisiko fyysisen voimankäytön tai kamppailutaitojen valmiudet huomioida jollain tavalla jo rekrytointivaiheessa, kun valitaan uusia voimankäytön kouluttajia? Mitä tällaisesta seuraisi ja olisi siko siitä haittaa?

- Miten arvioisit omaa teknistä osaamistasi poliisin nykyisen fyysisen voimankäytön keinovalikoiman osalta? Millaisena koet omat valmiutesi kouluttaa poliisihallinnon fyysistä voimankäyttöä? Tunnetko, (Miten arvioit omaa osaamistasi kouluttajan rooliin nähden) että osaamisesi on riittävällä tasolla koulutustehtävään nähden? Mitä vahvuuksia ja mitä heikkouksia omassa osaamisessasi on? Perustelee, mistä johtuu.
- Miten oma poliisihallinnon koulutuksen ulkopuoliset tekijät (esim. kamppailu- tai muu valmennuskokemuksesi) ovat vaikuttaneet näihin valmiuksiisi?

3. Kouluttajien osaamisen ja koulutuksen kehittäminen

- Millaiseen kouluttajille suunnattuun ylläpitokoulutukseen olet osallistunut kouluttajaurasi aikana ja kuinka usein tällainen ylläpitokoulutus on toteutunut? Millä tavalla kouluttajan ylläpitokoulutuksen määrä tai laatu on muuttunut urasi aikana? Miten arvioit yksikkösi nykyistä fyysisen voimankäytön kouluttajakoulutuksen sisältöä?
- Mitä kehitettävää näet oman kenttäjohtoalueesi voimankäytön kouluttajien fyysisten voimakeinojen osaamisessa? Onko kouluttajien fyysisen voimankäytön osaaminen riittävällä tasolla ja jollei ole, ovatko kouluttamiseen liittyvät ongelmat kouluttajien teknisessä osaamisessa vai jossain muussa kouluttamisen osa-alueessa, kuten pedagogisissa taidoissa tai esiintymistaidoissa jne.?
- Mitkä ovat olennaisimmat haasteet yksikkösi voimankäytön kouluttajien ammatillisen kehittämisen ja osaamisen tiellä?
- Jos saisit täysin vapaat kädet, millä tavalla kehittäisit kouluttajille suunnattua fyysisen voimankäytön ylläpitokoulutusta omassa poliisiyksikössäsi? Onko tällainen esittämäsi kehittämismuoto käytännössä mahdollinen, ja jos ei, niin mikä on esteenä?
- Kuinka usein ja missä määrin fyysisen voimankäytön kouluttajien tulisi itse saada kouluttajavetoista koulutusta fyysiseen voimankäyttöön liittyen, jotta he hallitsisivat nykyisen tekniikka- valikoiman riittävän hyvin koulutusvalmiuksiensa kannalta?
- Näetkö mahdollisena niin sanotun mentoroinnin, eli ns. mestari - oppipoika -mallin toteuttamisen fyysisen voimankäytön koulutusta järjestettäessä? Kuinka tämän voisi mielestäsi toteuttaa ja mitä se vaatisi poliisiyksiköltä? Onko näitä "mestareita" riittävästi oman kenttäjohtoalueesi kouluttajaryhmässä? Voisiko eri kenttäjohtoalueiden kouluttajaryhmät tehdä yhteistyötä tällaisessa muodossa?
- Mitä poliisin voimankäytön kouluttajien fyysisen voimankäytön osaamisen kehittämiseksi voitaisiin mielestäsi tehdä valtakunnallisella tasolla?
- Onko sinulla jotain muuta sellaista ajatusta, millä tavalla kouluttajien osaamista voitaisiin nostaa?